

เกณฑ์การคัดเลือกและคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผน
ปัจจุบัน กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

โดย

นางสาวโสภิญดา สิริยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข แผน ก แบบ ก 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

เกณฑ์การคัดเลือกและคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน
ขายยาแผนปัจจุบัน กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

โดย
นางสาวโสภิญดา สิริยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรเกสัชศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข แผน ก แบบ ก 2
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

CRITERIA OF ALCOHOL-BASED HAND SANITIZER SELECTION AND QUALITY
PRODUCTS AMONG PHARMACY IN NONTHABURI PROVINCE.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Pharmacy CONSUMER PROTECTION IN PUBLIC HEALTH

Silpakorn University

Academic Year 2023

Copyright of Silpakorn University

620820027 : การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : ร้านขายยา, แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ, เครื่องสำอาง, เกสซ์กร, เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์

นางสาว ไสภิฎฐา สิริยากร: เกณฑ์การคัดเลือกและคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ระพีพรรณ ฉลองสุข

ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือจัดเป็นเครื่องสำอาง ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี โดยตรวจสอบฉลากตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ทดสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit) ศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้านขายยาโดยใช้แบบสอบถาม และเปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในร้านยาคุณภาพ ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จำนวน 417 ร้าน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน 2564 - มกราคม 2565 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลการหาความสัมพันธ์โดยไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) และการทดสอบของฟิชเชอร์ (Fisher Exact Test)

ผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 98.2 ฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง โดยกลุ่มที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้งแสดงฉลากไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดร้อยละ 44.8 โดยพบหัวข้อ ฉลากไม่แสดงค่าเดือน (ร้อยละ 44.6) มากที่สุด และพบข้อความแสดงสรรพคุณไม่ตรงต่อความจริง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ ร้อยละ 35.5 และผลการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายผ่านมาตรฐาน (ปริมาณแอลกอฮอล์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร และไม่พบแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอล) ร้อยละ 69.3 ส่วนกลุ่มที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้งแสดงฉลากไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดร้อยละ 100 และผลการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายผ่านมาตรฐาน เพียงร้อยละ 40.0 กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงฉลากครบถ้วนและถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด พบผลิตภัณฑ์ฯ ผ่านมาตรฐานการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย ร้อยละ 78.5 ไม่พบเครื่องสำอางหมดยุการใช้ตามที่แสดงในฉลาก เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด คือฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง (ร้อยละ 35.5) เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับหนึ่งของกลุ่มผู้ที่เป็นเกสซ์กรและกลุ่มที่ไม่ใช่เกสซ์กรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) ($p = 0.043$) และ มาตรฐานร้าน ขย. 1 ที่แตกต่าง

กันเลือกเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับหนึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ยี่ห้อแบรนด์ ($p = 0.007$), ฉลากมีวันที่ผลิตและหมดอายุ ($p = 0.021$), ฉลากมีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต ($p = 0.024$) ดังนั้น ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการเฝ้าระวังสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือในแต่ละจังหวัดซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของสถานที่ผลิต และนำไปใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือของผู้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ในร้านขายยาแผนปัจจุบัน

620820027 : Major CONSUMER PROTECTION IN PUBLIC HEALTH

Keyword : Pharmacy, Alcohol-based hand sanitizer, Cosmetics, Pharmacist, Criteria of Selection

MISS Sopitda SIRAYAKORN : Criteria of Alcohol-based hand sanitizer Selection and Quality Products among Pharmacy in Nonthaburi Province. Thesis advisor : Associate Professor Rapeepun Chalongsuk

Alcohol-based hand sanitizer products are classified as cosmetics. According to the Cosmetics Act B.E. 2558. This research aimed to study the quality of Alcohol-based hand sanitizer products sold in modern pharmacies in Nonthaburi Province by checking the label according to the Cosmetics Act B.E. 2558. The type and amount of alcohol tested by using a Test Kit (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit), research and comparing the criteria of Alcohol-based hand sanitizer Selection and Quality Products among Pharmacy in the quality pharmacies, pharmacies that have passed the criteria of GPP and Pharmacies that have passed the condition criteria of GPP. The sample group consisted of 417 pharmacies collecting data from April 2021 - January 2022. Data were analyzed by descriptive statistics and Chi-Square Test and Fisher Exact Test.

The result of the research showed that 98.2% of the alcohol-based hand sanitizer products were labeled with notification numbers. The products group had registered numbers displayed the label is incomplete and incorrect as required by law, 44.8% . It was found that the most the label item did not show a warning (44.6%) and found that the label showing the properties does not match the truth may cause understanding of the essence 35.5% and the products passed the standard with test kit (Alcohol content not less than 70% v/v and methanol type alcohol was not found) 69.3%. The products group do not have registered numbers displayed the label is incomplete and incorrect as required by law, 100.0% and the products passed the standard with test kit 40.0%. The products group had the label completely and correctly found that passed the standard with test kit 78.5%. Do not find expired in pharmacies. The criterion for the topic of labels having a notification number was chosen as the most number one (35.5%). Choosing the criteria for

having a certificate of analysis report (COA) is number one among pharmacists and non-pharmacists ($p = 0.043$).and different standard pharmacies choosing the criteria including: the brand was brand ($p = 0.007$), the label had production and expiration dates ($p = 0.021$), the label had the manufacturer's name and address ($p = 0.024$) number one then other standard pharmacies groups. Therefore, the study results can be used as information for monitoring production sites for alcohol-based hand sanitizer in each province where the production sites are located. and used to develop knowledge and guidelines for determining criteria for selecting alcohol-based hand sanitizer of product selectors in pharmacies.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ เกสัชกรหญิง รองศาสตราจารย์ระพีพรรณ ฉลองสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณา ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางการค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้แก่ เกสัชกร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ ล้อจิตรอำนวยการ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เกสัชกรหญิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐธิญา คำผล และเกสัชกรหญิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พกามาศ ไมตรีมิตร ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำแนะนำข้อเสนอและให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์และทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ศุภกาญจน์ ชำนิ และ รศ.ภญ.ดร.สรกนก วิมลมั่งคั่ง คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ข้อมูลคำแนะนำวิธีการใช้ชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit)

ขอขอบพระคุณ เกสัชกรประสาธ ลิมดุลย์ เกสัชกรหญิง อรุณศรี ทิพย์สมบัติ และ เกสัชกรหญิง เพลิน จำแนกพล ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ กรุณาให้คำแนะนำในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะเภสัชศาสตร์ ภาควิชาเภสัชกรรมชุมชนทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ข้อชี้แนะต่างๆ ตลอดการเรียนในหลักสูตร

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีทุกท่าน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอที่ให้ความช่วยเหลือชี้แนะและสนับสนุนผู้วิจัยเป็นอย่างดียิ่งเสมอมา

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัว เพื่อนๆ ซึ่งเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดระยะเวลาการศึกษา และขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ที่ช่วยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

โสภิญญา สิริยากร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
สมมติฐานงานวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์.....	4
กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019	6
สถานการณ์ปัญหาผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์	7
คุณสมบัติของแอลกอฮอล์	8
การจัดประเภทของผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์.....	10
การจดแจ้งและการแสดงฉลากเครื่องหมายที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ	12
สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน	16
สถานการณ์แนวโน้มธุรกิจร้านขายยา.....	25

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานเครื่องสำอาง	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัย สำหรับมือ.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับร้านขายยาแผนปัจจุบันและเภสัชกร	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกและการตัดสินใจซื้อขายและเวชภัณฑ์.....	31
การสื่อสารการตลาดผ่านไลน์	33
ชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit).....	33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	36
รูปแบบการวิจัย	36
ขอบเขตการศึกษา	36
ส่วนที่ 1 การศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	37
การรวบรวมข้อมูล.....	38
ส่วนที่ 2 การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือก พฤติกรรมการคัดเลือก และพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูล ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1.....	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ส่วนที่ 1 การศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี	46

ส่วนที่ 2 การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือก พฤติกรรมการคัดเลือก และพฤติกรรม การเข้าถึง แหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1	57
ส่วนที่ 3 การศึกษาความสัมพันธ์ของเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1	72
ส่วนที่ 4 การศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่าย ในร้าน ขย. 1	78
ส่วนที่ 5 การศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1	82
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	86
สรุปผลการศึกษา	86
อภิปรายผลการศึกษา	88
ข้อจำกัดในการศึกษา	97
ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้	98
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	99
รายการอ้างอิง	100
ภาคผนวก	106
ภาคผนวก ก แบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ	107
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ	113
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	119
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองการวิจัยในมนุษย์	121
ประวัติผู้เขียน	124

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐาน และบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3.....	18
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ที่ถูกเก็บตัวอย่าง ตามประเภทมาตรฐานร้าน ขย. 1.....	46
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ที่ถูกเก็บตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบผลิตภัณฑ์.....	46
ตารางที่ 4 ลักษณะความไม่สมบูรณ์ของฉลากจำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ไปรับจดแจ้ง และไม่ระบุเลขที่ไปรับจดแจ้ง.....	48
ตารางที่ 5 การแสดงฉลากตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่องฉลากของเครื่องสำอาง ที่มี ส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563 (n = 275).....	52
ตารางที่ 6 การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ฯ ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายจำแนกตามชนิดแอลกอฮอล์ที่พบ.....	52
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ฯ ที่ตรวจด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายจำแนกตามการมี เลขที่ไปรับจดแจ้ง.....	53
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละ กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐานจำแนกตาม การมีเลขที่ไปรับจดแจ้ง.....	54
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ฯ ที่ตรวจด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายจำแนกตามการแสดงฉลาก.....	55
ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐานจำแนกตามการแสดงฉลาก.....	55
ตารางที่ 11 การแสดงคุณภาพผลิตภัณฑ์จำแนกตามคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนด..	56
ตารางที่ 12 การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ (n = 275).....	57
ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของร้านขายยาจำแนกตามประเภทผู้รับอนุญาต ประเภทมาตรฐาน ร้านขายยา (n =417).....	58
ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาฯ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานะหรือตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59

ตารางที่ 15 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1	63
ตารางที่ 16 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับที่ 1 จำแนกตามมาตรฐาน ร้าน ขย.1	69
ตารางที่ 17 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับที่ 1 จำแนกตามการเป็นเภสัชกร	69
ตารางที่ 18 พฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 (n =417)	70
ตารางที่ 19 พฤติกรรมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 (n =417).....	71
ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรและการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง.....	73
ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย. 1 และการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง.....	76
ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรและพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย.1.....	79
ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาและพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย.1.....	81
ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรและพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย.1.....	84
ตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาและพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1.....	85

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ Covid-19 ในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งเป็นโรคที่อุบัติขึ้นใหม่นั้น ช่วงเดือนธันวาคม 2562 มีรายงานพบผู้ติดเชื้อครั้งแรกที่ประเทศจีน ต่อมาพบผู้ป่วยติดเชื้อที่ได้รับการยืนยันในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งองค์การอนามัยโลกประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัส Covid-19 เป็นการระบาดใหญ่ มีจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจำนวนมาก อัตราการเสียชีวิตจากโรคประมาณร้อยละ 4.6 กลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน (1) โดยประเทศไทยพบผู้ป่วยติดเชื้อรายแรกช่วงเดือนมกราคม 2563 และกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ซึ่งข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2563(2) ผู้ป่วยติดเชื้อสะสมทั่วโลก 51,293,533 คน เสียชีวิต 1,270,013 คน สำหรับประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อสะสม 3,840 คน และเสียชีวิตจำนวน 60 คน การระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถติดต่อจากคนสู่คน โดยแพร่ผ่านละอองฝอยจากน้ำลาย การไอ การจาม และการสัมผัสเยื่อต่างๆ ของร่างกาย เช่น เยื่อบุตา การสัมผัสผิวปากและใบหน้า อีกทั้งอาจเกิดการแพร่เชื้อทางอูจาระได้ ทำให้มีผู้ติดเชื้อเสียชีวิตจำนวนมาก ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมทั่วโลก โดยมาตรการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อมีหลายวิธี เช่น การล้างมือด้วยสบู่และน้ำสะอาดอย่างน้อย 20 วินาที การสวมหน้ากากอนามัย หลีกเลี่ยงการสัมผัสใบหน้า ขี้ตา แคะจมูก และสัมผัสผิวปาก ไม่ใกล้ชิดกับผู้มีอาการของโรค ระบบทางเดินหายใจ รักษาระยะห่างกับบุคคลอื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร หลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของร่วมกับผู้อื่น และอีกวิธีหนึ่งที่ประชาชนนิยมคือการใช้ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือ(3)

สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ประชาชนมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบเพื่อสุขอนามัยสำหรับมือจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวขาดแคลนในท้องตลาดเนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่เพียงพอ ส่งผลให้มีราคาสูงขึ้นหลายเท่าตัวพร้อมกับการแข่งขันทางการตลาดที่สูงขึ้น ผู้ผลิตบางกลุ่มจึงฉวยโอกาสลักลอบผลิตสินค้าไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งผู้จำหน่ายต้องการขายสินค้าตามความต้องการของผู้บริโภคโดยไม่ได้มีการคัดเลือกหรือตรวจสอบมาตรฐานต่าง ๆ จึงพบรายงานข่าวจากสื่อต่าง ๆ เรื่องการตรวจจับดำเนินคดีและเพิกถอนใบรับจดทะเบียนของโรงงานที่มีการลักลอบผลิตแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือโดยไม่รับอนุญาตจำนวนมากในพื้นที่ต่างๆ ดังตัวอย่างกรณี สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้รับรายงานหลังพบผู้ป่วยมีอาการ

ต้องสงสัยว่าถูกพิษจากเมทิลแอลกอฮอล์จนเกิดภาวะเลือดเป็นกรดรุนแรง เมื่อตรวจค้นสถานที่ผลิต พบผลิตภัณฑ์เจลล้างมือยี่ห้อนานา ขนาด 4,000 มิลลิลิตร และ 1,000 มิลลิลิตร และชนิดสเปรย์ ขนาด 10 มิลลิลิตร ทั้งหมดติดฉลากสินค้าปลอม จึงมีการยึดวัตถุติด 3,000 ลิตร และผลิตภัณฑ์ สำเร็จรูปจำนวน 6,865 ขวด เมื่อส่งวิเคราะห์แล้วพบเมทิลแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสมถึงร้อยละ 99.59 โดยน้ำหนัก ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก(4) อีกทั้งรายงานจากศูนย์ฉลาดซื้อ มูลนิธิ เพื่อผู้บริโภค แสดงผลการทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ 39 ตัวอย่าง โดยสุ่มเก็บตัวอย่างระหว่างวันที่ 10 มีนาคม ถึง 17 เมษายน 2563 จากสถานที่จำหน่าย ได้แก่ ร้านค้าทั่วไป ร้านขายยา ห้างสรรพสินค้า ห้างค้าปลีก จำนวน 25 ตัวอย่าง และผลิตภัณฑ์จากร้านค้า ออนไลน์ จำนวน 14 ตัวอย่าง พบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ผ่านมาตรฐานสูงถึง 26 ตัวอย่าง คิดเป็น ร้อยละ 66.67 โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเข้มข้นแอลกอฮอล์น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร พบเมทานอล 1 ตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนมากว่าผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ที่ผ่านมาตรฐาน และพบผลิตภัณฑ์ที่แสดงฉลาก ไม่ถูกต้อง 8 ตัวอย่าง และไม่มีเลขจดแจ้งผลิตภัณฑ์ 4 ตัวอย่าง เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์ที่เก็บจาก ร้านขายยาพบว่าไม่ผ่านมาตรฐานโดยมีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร สูงถึงร้อยละ 75(5) ซึ่งถือว่ามีส่วนที่สูงกว่าผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมาตรฐาน

ช่วงเดือนเมษายนถึงกันยายน พ.ศ. 2563 มีรายงานเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) นนทบุรี ทั้งหมดจำนวน 14 เรื่อง(6) ซึ่งพบประเด็นปัญหาคือ การผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีเลขจดแจ้งเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ไม่มีคุณภาพ การแสดงฉลากไม่ถูกต้อง การโฆษณาโอ้อวดเกินจริง รวมทั้งเรื่องร้องเรียน เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) โดยลูกค้าที่ใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีอาการไม่พึงประสงค์ เกิดผื่นแพ้ผิวหนังใหม่บริเวณที่ใช้ เจ้าของร้าน ขายยาซึ่งเป็นเภสัชกรแจ้งว่าความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ไม่ตรงตามข้อกำหนดที่ตกลงกันระหว่าง ผู้ผลิตกับเจ้าของร้าน ผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวพบว่า ผลิตภัณฑ์มีการแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ไม่มีเอกสารควบคุมการผลิต ซึ่งการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เข้ามาจำหน่ายในครั้งแรกนั้น เภสัชกรแจ้งว่า ไม่ได้มีการตรวจสอบมาตรฐานการแสดงฉลากผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด จนกระทั่งพบปัญหาที่ส่งผล กระทบต่อผู้บริโภคเกิดเป็นข้อร้องเรียนขึ้น

นอกจากนี้ ข้อมูลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ยามาจำหน่ายในร้านขายยาบางแห่ง เภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการของร้านขายยาตามใบอนุญาต ไม่ได้เป็นผู้ทำหน้าที่คัดเลือกหรือ ตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ก่อนนำมาจำหน่าย เนื่องจากมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของ เภสัชกรหรือพนักงานในร้านอย่างชัดเจน ทำให้พบปัญหาผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ไม่ถูกต้องตามกฎหมายจำหน่ายในร้านขายยา ถึงแม้ว่าผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ สามารถจำหน่ายได้ในร้านค้าทั่วไปแต่ก็พบวางจำหน่ายในร้านขายยาด้วยเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์

ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การรักษาสุขอนามัย ซึ่งร้านขายยามีเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพมากกว่าบุคคลทั่วไป บทบาทหน้าที่เชิงวิชาชีพหนึ่งในร้านขายยา คือ การคัดเลือกยารวมถึงผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ก่อนนำมาจำหน่ายในร้านขายยา เช่น การตรวจสอบฉลาก การตรวจสอบการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ ตามที่กฎหมายกำหนด การตรวจสอบรายงานผลตรวจวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์(7) ร้านขายยาแผนปัจจุบันยังขาดการนำมาตรฐานวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน (GPP)(8) มาประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพเข้ามาจำหน่ายในร้านขายยาทั้งที่มีบุคลากรที่มีความรู้มากกว่าร้านค้าทั่วไป ทั้งที่ร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) มีการควบคุมมาตรฐานด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันรายเก่าที่ได้รับใบอนุญาตก่อนวันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ (25 มิถุนายน พ.ศ. 2557)(9) มีระยะเวลาปรับปรุงเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ทุกข้อภายในเวลาไม่เกินแปดปี(10) (วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2565) นอกจากนี้ร้านขายยาแผนปัจจุบันบางแห่งผ่านการรับรองมาตรฐานร้านยาคุณภาพ ซึ่งเป็นมาตรฐานตามความสมัครใจของสภาเภสัชกรรมที่จะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้รับบริการ จะเห็นได้ว่าร้านขายยาแผนปัจจุบันผ่านการรับรองมาตรฐานที่แตกต่างกันซึ่งอาจมีผลต่อการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เข้ามาจำหน่ายที่แตกต่างกันด้วย

ดังนั้นจากการพบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและระบบสาธารณสุขวงกว้าง โดยร้านขายยาแผนปัจจุบันมีเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำร้านซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายหากมีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ก่อนนำมาจำหน่ายอย่างเหมาะสมย่อมทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายร้านขายยาแผนปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เนื่องจากพบสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และจังหวัดนนทบุรีมีร้านขายยาแผนปัจจุบันจำนวนมากถึง 578 ร้าน(11) (ข้อมูลวันที่ 7 ต.ค. 2563) ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีร้านขายยาแผนปัจจุบันมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (ข้อมูลปี 2562)(12) การศึกษารั้วนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีมาตรฐานแตกต่างกันแต่ละประเภท ในจังหวัดนนทบุรี

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีภายใต้คุณลักษณะผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนด
2. เพื่อศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และประเภทการรับรองมาตรฐานร้านขายยากับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือเพื่อนำมาจำหน่ายในร้านขายยา

สมมติฐานงานวิจัย

ร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ที่มีมาตรฐานแตกต่างกันมีการใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเพื่อนำมาจำหน่ายในร้านขายยาที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานการณ์คุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน นำไปใช้เป็นข้อมูลในการเฝ้าระวังสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือในแต่ละจังหวัดซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของสถานที่ผลิต

2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยา นำไปใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือของผู้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ในร้านขายยา

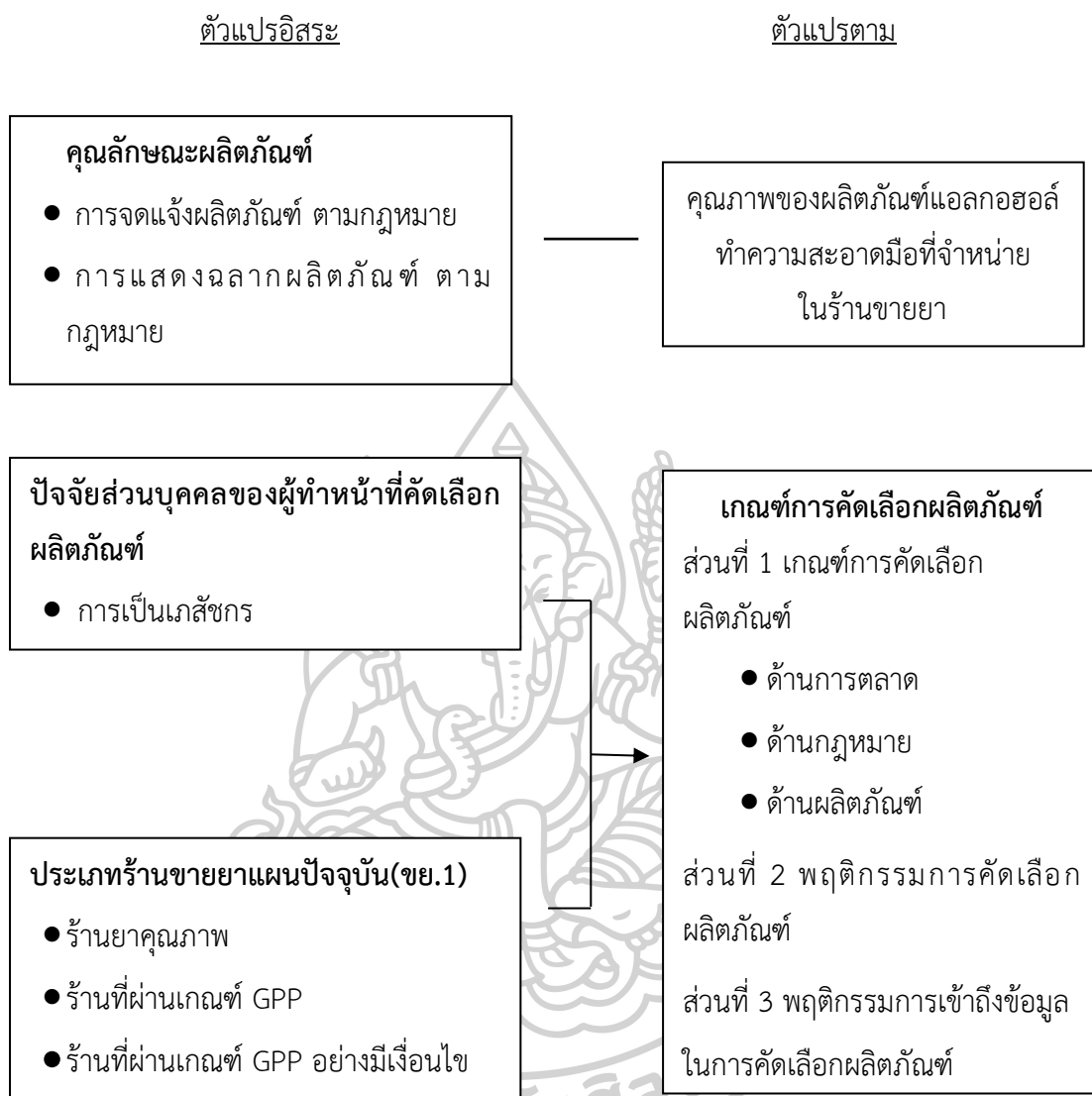
นิยามศัพท์

- (1) มาตรฐานร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้
- (1.1) ร้านยาคุณภาพ หมายถึง ร้านขายยาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากสภาเภสัชกรรม
 - (1.2) ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP หมายถึง ร้านที่ผ่านเกณฑ์ GPP ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557
 - (1.3) ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข หมายถึง ร้านที่ได้รับอนุญาตก่อนกฎกระทรวง การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน พ.ศ. 2556 มีผลบังคับใช้ ดำเนินการตามบันได GPP ขั้นที่ 2 โดยยังดำเนินการไม่ครบตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557

(2) คุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยา หมายถึง

- (2.1) ไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอล หรือเมทิลแอลกอฮอล์
- (2.2) ปริมาณแอลกอฮอล์ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร (70% v/v)
- (2.3) ไม่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงในฉลาก

กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกและคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. สถานการณ์ปัญหาผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์
3. คุณสมบัติของแอลกอฮอล์
4. การจัดประเภทของผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์
5. การจัดแจ้งและแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ
6. สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน
7. สถานการณ์แนวโน้มธุรกิจร้านขายยา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานเครื่องสำอาง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับร้านขายยาแผนปัจจุบันและเภสัชกร
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกและการตัดสินใจซื้อยาและเวชภัณฑ์
12. การสื่อสารการตลาดผ่านไลน์
13. ชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit)

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 องค์การอนามัยโลกเรียกโรคระบาดจากเชื้อไวรัสที่เกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีนช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 ว่า “Coronavirus disease 2019” (โรคโคโรนาไวรัส 2019) หรือย่อว่า COVID-19 (โควิด-19)(13) โดยโรคโควิด-19 เกิดจากเชื้อไวรัส Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SAR-CoV-2) เชื้อไวรัสดังกล่าวอยู่ใน Coronaviridae family โครงสร้างของไวรัส SAR-CoV-2 มีปุ่มโปรตีนรูปร่างหนามแหลม (Spikes protein) ล้อมรอบอนุภาคไวรัสที่มีเปลือก ซึ่งเป็นไขมันหุ้มไว้ (Envelope) มีลักษณะยื่นออกไปจากตัวไวรัส เมื่อดูด้วยกล้องจุลทรรศน์พบว่ามีลักษณะคล้ายมงกุฎ (ภาษาละติน เรียกมงกุฎว่า Corona) โดยโครงสร้างของ SAR-CoV-2 จัดอยู่ใน Betacoronavirus เช่นเดียวกับไวรัสที่ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS)

และโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (Middle East Respiratory Syndrome, MERS) ซึ่งกลุ่มไวรัสโคโรนามีไวรัสหลายชนิด สามารถทำให้เกิดไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงอาการรุนแรงและอาจถึงขั้นเสียชีวิต(14-16)

การติดต่อของ โควิด-19 สามารถติดต่อจากคนสู่คน แพร่ผ่านการสัมผัสอย่างใกล้ชิด หรือ ละอองฝอยจากน้ำลาย การไอ การจาม และการสัมผัสเยื่อบุต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น เยื่อบุตา การสัมผัสปากและใบหน้า อีกทั้งอาจเกิดการแพร่เชื้อทางอุจจาระได้ หรือละอองฝอยที่ปลิวไปจากผู้ที่ เป็นพาหะของเชื้อในระยะ 1-2 เมตร หรือเชื้ออาจติดตามสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยระยะเวลาที่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถติดอยู่ที่พื้นผิวสิ่งของต่าง ๆ ที่อุณหภูมิห้องและมีชีวิตอยู่ได้ระยะเวลานาน แตกต่างกันไป หากอยู่ในที่เย็นและมีความชื้นพอเหมาะจะมีชีวิตได้นานขึ้น ทั้งนี้ขึ้นกับชนิดและปริมาณ เชื้อที่มีอยู่ และลักษณะพื้นผิวของวัสดุสิ่งของต่าง ๆ(17) ดังนี้

- เชื้อไวรัสในรูปแบบละอองฝอยจากน้ำมูก เสมหะ น้ำลาย น้ำตา สามารถอยู่รอดในอากาศ ได้นาน 5นาที่

- เชื้อไวรัสอยู่บนวัสดุ พื้น โต๊ะ ลูกบิดประตู อยู่ได้นาน 7 – 8 ชั่วโมง
- เชื้อไวรัสอยู่ในผ้า หรือทิชชู อยู่ได้นาน 8 – 12 ชั่วโมง
- เชื้อไวรัสอยู่บนโต๊ะพื้นเรียบ อยู่ได้นาน 24 – 48 ชั่วโมง
- เชื้อไวรัสอยู่ในน้ำ อยู่ได้นาน 4 วัน
- เชื้อไวรัสอยู่ในตู้เย็นหรือที่อุณหภูมิต่ำกว่า 4 องศาเซลเซียส อาจอยู่ได้นานถึง 1 เดือน

ดังนั้นการสัมผัสพื้นผิวหรือสิ่งของต่างๆที่มีเชื้อไวรัสที่ยังมีชีวิตอยู่จึงอาจมีโอกาสติดเชื้อไวรัส ได้ ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้แนะนำข้อควรปฏิบัติสำหรับแต่ละบุคคลที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ข้อหนึ่งคือ การทำความสะอาดมือของตนเองอย่าง สม่ำเสมอด้วย การล้างมือด้วยสบู่และน้ำสะอาด หรือการใช้ผลิตภัณฑ์ล้างมือที่มีแอลกอฮอล์(13) อีกทั้งตามแนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ระบุให้ผู้ที่ ปฏิบัติงานในสถานที่ราชการ หรือสถานประกอบการต่าง ๆ ล้างมือด้วยสบู่และน้ำ หรือเจล แอลกอฮอล์บ่อย ๆ หลังการปฏิบัติงานทุกครั้ง(18)

สถานการณ์ปัญหาผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์

จากรายงานข่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีการเพิกถอนใบรับจดทะเบียนเครื่องสำอางของโรงงาน มีการลักลอบผลิตแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือโดยไม่รับอนุญาตจำนวนมากในพื้นที่ต่าง ๆ โดยพบรายงานผู้ป่วยมีอาการต้องสงสัยว่าถูกพิษจากเมทิลแอลกอฮอล์หรือเมทานอลจนเกิดภาวะ เลือดเป็นกรดรุนแรง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตรวจสอบสถานที่ผลิตพบผลิตภัณฑ์ เจลล้างมือยี่ห้อนานา ขนาด 4,000 มิลลิลิตร และ 1,000 มิลลิลิตร และชนิดสเปรย์ ขนาด 10

มิลลิลิตร ทั้งหมดติดฉลากสินค้าปลอม มีการยัดวัตถุติด 3,000 ลิตร และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจำนวน 6,865 ขวด ส่งตรวจวิเคราะห์พบเมทิลแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสมถึงร้อยละ 99.59 โดยน้ำหนัก ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคอย่างสูง(4) และศูนย์ฉลาดซื้อมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค รายงานผลการทดสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฯ จากการทดสอบผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือจำนวน 39 ตัวอย่าง โดยสุ่มเก็บตัวอย่างระหว่างวันที่ 10 มีนาคม ถึง 17 เมษายน 2563 จากสถานที่จำหน่าย ได้แก่ ร้านค้าทั่วไป ร้านขายยา ห้างสรรพสินค้า ห้างค้าปลีก 25 ตัวอย่าง และจากร้านค้าออนไลน์ 14 ตัวอย่าง พบผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านมาตรฐานปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร สูงถึง 26 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 66.67 พบเมทานอลเป็นส่วนผสม 1 ตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง 4 ตัวอย่าง เมื่อพิจารณาผลิตภัณฑ์ฯ จากร้านขายยาพบว่าไม่ผ่านมาตรฐานความเข้มข้นของแอลกอฮอล์น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร สูงถึง ร้อยละ 75(5) ซึ่งผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ที่ไม่ผ่านมาตรฐานพบสัดส่วนที่สูงกว่าผลิตภัณฑ์ฯ ที่ผ่านมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีรายงานกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับผลิตแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) นนทบุรี ช่วงเดือนเมษายนถึงกันยายน 2563 จำนวน 14 เรื่อง(6) พบประเด็นปัญหา คือ การผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ไม่มีคุณภาพ การแสดงฉลากไม่ถูกต้อง การโฆษณาโอ้อวดเกินจริง รวมทั้งเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน โดยลูกค้าที่ใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีอาการไม่พึงประสงค์เกิดผื่นแพ้ผิวหนังไหม้บริเวณที่ใช้ เจ้าของร้านขายยาซึ่งเป็นเภสัชกรแจ้งว่าความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ไม่ตรงตามข้อกำหนดที่ตกลงกันระหว่างผู้ผลิตกับเจ้าของร้าน ผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ดังกล่าวพบว่า ผลิตภัณฑ์มีการแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ไม่มีเอกสารควบคุมการผลิต ซึ่งในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เข้ามาจำหน่ายในครั้งแรกเภสัชกรไม่ได้มีการตรวจสอบมาตรฐาน การแสดงฉลากผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด จนกระทั่งพบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค จึงเกิดเป็นข้อร้องเรียนเกิดขึ้น

ตามแนวทางการเฝ้าระวังและสอบสวนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(19) ระบุวิธีการเก็บตัวอย่าง ในขั้นตอนแรกและเมื่อเสร็จกระบวนการ ให้ล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือ Hand sanitizer ดังนั้น บุคลากรทางสาธารณสุขที่ต้องลงพื้นที่เพื่อตรวจคัดกรองเชื้อไวรัสให้กับประชาชน มีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเป็นจำนวนมาก

คุณสมบัติของแอลกอฮอล์

แอลกอฮอล์มีหลายชนิดขึ้นกับน้ำหนักโมเลกุลที่แตกต่างกัน การเลือกใช้ชนิดแอลกอฮอล์ในผลิตภัณฑ์สุขภาพต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ แอลกอฮอล์ชนิดที่สามารถใช้เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ ได้แก่ เอทานอล (Ethanol) หรือ เอทิลแอลกอฮอล์ (Ethyl alcohol) และไอโซโพรพานอล (Isopropanol) หรือ ไอโซโพรพิล

แอลกอฮอล์ (Isopropyl alcohol) โดยไม่อนุญาตให้ใช้เมทานอล (Methanol) หรือเมทิลแอลกอฮอล์ (Methyl alcohol)(20, 21) เนื่องจากมีพิษต่อร่างกายรุนแรงมากสามารถดูดซึมได้ทางผิวหนังและลมหายใจ ทำให้หมดสติ ล้าคอ เยื่อบุตาอักเสบ หากหายใจหรือสัมผัสในปริมาณมากอาจทำให้ปวดท้อง เวียนศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน กล้ามเนื้อกระตุก หายใจลำบาก การมองเห็นผิดปกติอาจตาบอดได้ และหากได้รับเกิน 30 มิลลิกรัม อาจทำให้เสียชีวิต(21)

แอลกอฮอล์เป็นสารที่มีคุณสมบัติ ในการกำจัดเชื้อจุลินทรีย์ได้แบบกว้าง ครอบคลุมทั้งแบคทีเรียแกรมบวกและลบ เชื้อไวรัสบางชนิด เชื้อรา และเชื้อวัณโรค แต่ไม่มีผลทำลายสปอร์ของราหรือแบคทีเรีย เปนได้ทั้ง disinfectant และ antiseptic ไม่มีฤทธิ์กัดกร่อน แต่ด้วยคุณสมบัติระเหยได้ง่าย จึงไม่สามารถติดบนพื้นผิวและออกฤทธิ์เป็นระยะเวลาได้อเนกแอลกอฮอล์จึงเป็นที่นิยมใช้ทั้งในเชิงอุตสาหกรรมและทางการแพทย์ เนื่องจากใช้ง่าย ราคาถูก โดยกลไกการออกฤทธิ์ แอลกอฮอล์จะทำลายไขมันทำให้โปรตีนภายนอกของเยื่อหุ้มเซลล์เสียสภาพ (protein denaturant) โดยหากเป็นแอลกอฮอล์บริสุทธิ์จะไม่สามารถแพร่ผ่านเข้าสู่เซลล์ได้ แต่เมื่อผสมกับน้ำ น้ำจะช่วยให้แอลกอฮอล์แพร่ผ่านเยื่อหุ้มเซลล์ได้ดีขึ้นทำให้โปรตีนเสียสภาพ และทำให้เยื่อหุ้มเซลล์แตก มีผลรบกวนระบบ metabolism ของเชื้อจุลินทรีย์ ทำให้ประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อดีขึ้น เนื่องจากโครงสร้างของแอลกอฮอล์มีส่วนที่ชอบน้ำและชอบไขมัน ซึ่งเชื้อไวรัส SAR-CoV-2 มีเยื่อหุ้มไขมันล้อมรอบ (Enveloped) ทำให้ไอโซโพรพานอลซึ่งมีโครงสร้างที่มีส่วนที่ชอบไขมันมากกว่าเอทานอลมีประสิทธิภาพในการยับยั้งเชื้อ SAR-CoV-2 มากกว่าเอทานอล ทั้งนี้ประสิทธิภาพของเอทานอลหรือไอโซโพรพานอล ในการฆ่าเชื้อไวรัส SAR-CoV-2 ขึ้นกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง (14, 21) ดังนี้

1. ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์

ความเข้มข้นที่เหมาะสมในการฆ่าเชื้อโดยทั่วไปอยู่ในช่วงร้อยละ 60 ถึง 90 โดยปริมาตร แต่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 โดยปริมาตร ทั้งนี้จะไม่ใช้แอลกอฮอล์ความเข้มข้นร้อยละ 100 โดยปริมาตร ในการทำความสะอาดพื้นผิวต่าง ๆ เนื่องจากประสิทธิภาพต่ำกว่าแอลกอฮอล์ร้อยละ 95 และร้อยละ 70 โดยปริมาตร ทั้งนี้ศูนย์ควบคุมโรคของสหรัฐอเมริกา หรือ CDC (Center of Disease Control) แนะนำว่า โดยทั่วไปการฆ่าเชื้อจะเกิดขึ้นได้ ควรให้ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์อยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 60 - 95 โดยปริมาตร(22, 23) จากผลการวิจัยหนึ่งได้แสดงข้อมูลว่า แอลกอฮอล์ชนิดเอทานอลหรือไอโซโพรพานอลที่ความเข้มข้นมากกว่าร้อยละ 30 โดยปริมาตร มีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อไวรัส SAR-CoV-2 ได้ภายใน 30 วินาที อย่างไรก็ตาม มีหลายการศึกษาที่มีความขัดแย้งทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิธีการศึกษา ปริมาณเชื้อไวรัส และความอ่อนแอของเชื้อไวรัสที่แตกต่างกันด้วย

2. ระยะเวลาที่เชื้อสัมผัสน้ำยา

มาตรฐานที่จะถือว่าถ้าเชื้อไวรัสสัมผัสน้ำยาไม่เกิน 1 นาที แล้วสามารถลดเชื้อไวรัสได้ตามเกณฑ์มาตรฐานจะถือว่าน้ำยานั้นได้ผล ขึ้นกับมาตรฐานแต่ละประเทศซึ่งอาจแตกต่างกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้ได้ผลเมื่อลดเชื้อไวรัสได้สูงกว่า $3\log_{10}$ (ลดเชื้อแล้วเหลือเชื่อน้อยกว่า 0.1% ของปริมาณที่มีอยู่เดิม) ขณะที่บางประเทศในยุโรปถือว่าใช้ได้ผลเมื่อลดเชื้อไวรัสได้สูงกว่า $4\log_{10}$ (ลดเชื้อแล้วเหลือเชื่อน้อยกว่า 0.01% ของปริมาณที่มีอยู่เดิม)(15)

3. ความสกปรกจากฝุ่นละอองของวัสดุหรือพื้นผิวที่จะทำความสะอาด

ประสิทธิภาพของแอลกอฮอล์ที่ใช้ทำความสะอาดจะลดลงเมื่อพื้นผิววัสดุที่ต้องการทำความสะอาดมีความสกปรก ดังนั้นจึงต้องมีการล้างมือหรือทำความสะอาดพื้นผิวก่อนการใช้ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ จะทำให้ประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าการใช้ผลิตภัณฑ์เดี่ยว ๆ และประสิทธิภาพจะคงอยู่นานขึ้น

4. ความเป็นกรด-ด่าง (pH) ของผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด

กลุ่มเชื้อไวรัสโคโรนามีชีวิตอยู่ได้ดีที่สภาวะที่เป็นกรดเล็กน้อยมากกว่าสภาวะที่เป็นด่าง และหากอยู่ในผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่มีความเป็นกรดแก่หรือด่างแก่ เชื้อจะตายได้ง่ายขึ้น

5. รูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์แบบเจล มีรายงานว่ามีประสิทธิภาพต่อเชื้อหุ้มไขมันล้อมรอบ (Enveloped) มากกว่ารูปแบบอื่น ดังนั้น รูปแบบผลิตภัณฑ์อาจมีผลต่อประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดมือด้วยเช่นกัน

6. บรรจุภัณฑ์ (Packaging)

บรรจุภัณฑ์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากขวดและฝาบรรจุภัณฑ์แต่ละชนิดมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน เช่น ความเหนียว ความทนทาน การป้องกันการซึมผ่านของไอน้ำและแก๊ส รวมถึงการระเหยของแอลกอฮอล์ เช่น ขวดสเปรย์แบบอัดก๊าซ ทำมาจากโลหะมีคุณสมบัติป้องกันการระเหยเร็วซึมได้ดีกว่าขวดพลาสติก เป็นต้น(24)

ด้วยปัจจัยแวดล้อมหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ประเทศไทยจึงกำหนด ความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร เพื่อให้สามารถครอบคลุมการฆ่าเชื้อไวรัส SAR-CoV-2 และเชื้ออื่น ๆ ด้วย

การจัดประเภทของผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์

ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ มีการควบคุมกำกับในประเทศไทยด้วยกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่

1. ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมเอทิลแอลกอฮอล์หรือไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ ร้อยละ 70 โดยปริมาตร ขนาดบรรจุไม่เกิน 450 มิลลิลิตร และระบุเป็นยา ตามมาตรา 4 (2) แห่งพระราชบัญญัติ

ยา พ.ศ. 2510(25) จัดเป็นยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน(26, 27) ตัวอย่างเช่น ตำรับที่แสดงสรรพคุณทำความสะอาดบาดแผล ซึ่งในสูตรมีส่วนประกอบเอทิลแอลกอฮอล์ 70% v/v หรือไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ 70% v/v

การควบคุมการขึ้นทะเบียนตำรับยาก่อนออกสู่ท้องตลาดมีความเข้มงวด โดยสถานที่ต้องได้รับอนุญาตผลิต หรือนำหรือสั่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร จึงจะสามารถขออนุญาตขึ้นทะเบียนตำรับยาได้ โดยมีขั้นตอนการขึ้นทะเบียนตำรับ 2 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การขออนุญาตผลิตยาตัวอย่าง หรือนำหรือสั่งยาตัวอย่างเข้ามาในราชอาณาจักร
2. การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนตำรับยา ณ ศูนย์บริการผลิตภัณฑ์สุขภาพเบ็ดเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) โดยมีเอกสารที่ใช้ประกอบการขึ้นทะเบียนตำรับยา ได้แก่

- 1) แบบฟอร์มคำขอ
- 2) ฉลากผลิตภัณฑ์ทุกขนาดบรรจุ
- 3) เอกสารกำกับยา
- 4) สำเนาใบอนุญาตผลิตยาแผนปัจจุบันหรือสำเนาใบอนุญาตนำหรือสั่งยาแผนปัจจุบันเข้ามาในราชอาณาจักร

ทั้งนี้เอกสารที่ใช้ในการขึ้นทะเบียนตำรับยายังมีรายละเอียดตามหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนตำรับยาสามัญ (Generic Drugs) แบบ ASEAN Harmonization โดยต้องแสดงข้อมูลอีก 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลของผลิตภัณฑ์ยา (Part I : Administrative Data and Product Information)

ส่วนที่ 2 หลักฐานแสดงคุณภาพของยา (Part II : Quality)

2. ผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนผสมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความสะอาดมือโดยไม่ใช้น้ำจัดเป็นเครื่องสำอางตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558(28)

เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความสะอาดมือโดยไม่ใช้น้ำ ซึ่งมีความเข้มข้นของเอทิลแอลกอฮอล์ หรือไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ หรือเอ็น-โพรพิลแอลกอฮอล์เพียงสารเดียวหรือผสมรวมกันอยู่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร เป็นเครื่องสำอางห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดลักษณะของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย พ.ศ. 2563(20) บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม 2563 กรณี ไม่ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงดังกล่าว มีความผิดฝ่าฝืน มาตรา 6 (1) แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 กำหนด ชื่อ

ประเภท ชนิด หรือคุณลักษณะของเครื่องสำอางที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ให้มีความปลอดภัย มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 60 ผู้ใดผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือรับจ้างผลิตเครื่องสำอาง อันเป็นการฝ่าฝืนประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่รัฐมนตรีออกตามมาตรา 6 (1) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้สถานที่ผลิตหรือนำเข้าต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอาง พ.ศ. 2561(29) โดยสถานที่ผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอางต้องผ่านการตรวจประเมินสถานที่ก่อน และเมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจึงสามารถยื่นขอเลขที่ใบรับจดแจ้งผลิตภัณฑ์ได้ โดยขั้นตอนการจดแจ้งเครื่องสำอางเป็นการยื่นคำขอเลขที่ใบรับจดแจ้งผ่านระบบออนไลน์ (E-Submission) ผู้ประกอบการเพียงแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิต เช่น ชื่อ ที่ตั้ง (สถานที่ผลิต/นำเข้า/เก็บเครื่องสำอาง) ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น ชื่อผลิตภัณฑ์ ประเภท สารที่ใช้เป็นส่วนประกอบ เงื่อนไขการใช้ วิธีใช้ และวัตถุประสงค์การใช้ และแจ้งรายละเอียดตามแบบ จ.ค. ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาการจดแจ้งเครื่องสำอาง (ฉบับปรับปรุง 2564) (30) ซึ่งหากเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาสามารถอนุมัติได้ โดยการจดแจ้งเครื่องสำอางไม่กำหนดให้ต้องส่งรายงานผลวิเคราะห์ตัวอย่างผลิตภัณฑ์และตัวอย่างฉลากประกอบการพิจารณาอนุญาต

จะเห็นได้ว่าการขอจดแจ้งเครื่องสำอางจึงมีขั้นตอนที่สะดวกรวดเร็ว ความเข้มงวดน้อยกว่า การขึ้นทะเบียนตำรับยาอย่างมาก ซึ่งอาจเป็นความเสี่ยงที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านมาตรฐาน หรือแสดงฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งสถานการณ์ที่มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นอย่างมากในระยะเวลารวดเร็ว ผู้รับอนุญาตสถานที่ ผลิตยาแผนปัจจุบัน ยาแผนโบราณ และเครื่องมือแพทย์ จึงได้รับอนุญาตให้สามารถผลิตแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือได้เช่นกัน

ดังนั้นผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ที่จดแจ้งตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558

การจดแจ้งและการแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ

การแสดงฉลากเครื่องสำอางมีข้อกำหนดตาม พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558(28) ให้ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้นำเข้าเพื่อขาย และผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอาง ต้องจัดให้มีฉลากตามมาตรา 22 รายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริง ไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับเครื่องสำอาง และไม่ใช้ข้อความที่ขัดต่อศีลธรรม หรือวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

(2) ใช้ข้อความภาษาไทย และมีขนาดที่สามารถอ่านได้ชัดเจน และอาจมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ สำหรับเครื่องสำอางที่นำเข้าเพื่อขาย ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องทำฉลากภาษาไทยที่ภาษาระบบรรจุหรือหีบห่อในขณะนำเข้าที่ด่านตรวจสอบเครื่องสำอาง แต่ต้องจัดทำฉลากเป็นภาษาไทยก่อนขาย

(3) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อเครื่องสำอางและชื่อทางการค้า

(ข) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต กรณีที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้า และชื่อผู้ผลิตและประเทศที่ผลิต กรณีที่นำเข้า

(ค) ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน เดือน ปีที่ผลิตและที่หมดอายุ เลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต และชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต

(ง) ข้อความอื่นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอาง พ.ศ. 2562 (31) กำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมให้ต้องระบุข้อความต่อไปนี้

(1) ชื่อเครื่องสำอางและชื่อทางการค้าของเครื่องสำอาง ซึ่งต้องมีขนาดใหญ่กว่าข้อความอื่น

(2) ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอาง

(3) ชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง และจะต้องเรียงลำดับตามปริมาณสารจากมากไปหาน้อย

(4) วิธีใช้

(5) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต กรณีเป็นเครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้า และชื่อผู้ผลิตและประเทศที่ผลิต กรณีที่เป็นเครื่องสำอางนำเข้า

(6) ปริมาณสุทธิ ซึ่งไม่กำหนดให้ต้องแสดง เป็นน้ำหนักหรือปริมาตร แต่อย่างใด

(7) เลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต

(8) เดือน ปี ที่ผลิต หรือ ปี เดือน ที่ผลิต ซึ่งสามารถแสดงเป็นตัวเลข หรือตัวอักษร ไม่มีการกำหนดรูปแบบ

(9) เดือน ปี ที่หมดอายุ หรือ ปี เดือน ที่หมดอายุ หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน สำหรับเครื่องสำอางที่มีอายุการใช้น้อยกว่า 30 เดือน หรือเครื่องสำอางตามบัญชีแนบท้ายประกาศฯ

(10) คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่ออนามัยของบุคคลตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอางว่าด้วยเรื่องคำเตือนหรือข้อความเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค (ถ้ามี)

(11) เลขที่ใบรับจดแจ้ง

ฉลากของเครื่องสำอางที่ขายในประเทศต้องใช้ข้อความภาษาไทย และมีขนาดที่สามารถอ่านได้ชัดเจน

กรณีของเครื่องสำอางที่ขายในประเทศที่มีภาชนะบรรจุขนาดเล็ก และมีพื้นที่ในการแสดงฉลากน้อยกว่า 20 ตารางเซนติเมตร อย่างน้อยต้องแสดงข้อความตามข้อ (1) (7) (8) (9) และ (11)

นอกจากประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอาง พ.ศ. 2562 ข้างต้นแล้ว ยังมีประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563(32) เป็นการเฉพาะ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2563 กรณีผู้ผลิตรายเก่าที่จัดทำฉลากไว้ก่อนวันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ให้แก้ไขให้ถูกต้องตามประกาศนี้และใช้ฉลากเดิมที่เหลืออยู่ต่อไป แต่ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ซึ่งตรงกับวันที่ 29 มิถุนายน 2564 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่ขายในประเทศ ต้องจัดหรือติดแสดงในที่เปิดเผย มองเห็น และอ่านได้ชัดเจนที่เครื่องสำอาง หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของภาชนะบรรจุเครื่องสำอาง และต้องระบุข้อความดังนี้

- (1) ชื่อเครื่องสำอาง และชื่อทางการค้าของเครื่องสำอาง ต้องมีขนาดใหญ่กว่าข้อความอื่น
- (2) ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอางให้ระบุว่า

“เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ”

(3) ชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนผสมต้องเป็นชื่อตามตำราที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด และจะต้องเรียงลำดับตามปริมาณของสารจากมากไปหาน้อย

กรณีสีที่อาจใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง หรือสารที่มีความเข้มข้นน้อยกว่าร้อยละ 1 ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับ แต่ให้ชื่อสารเหล่านั้นอยู่ถัดจากสารที่มีความเข้มข้นมากกว่าร้อยละ 1

ทั้งนี้ ให้แสดงความเข้มข้นของแอลกอฮอล์เป็นร้อยละโดยปริมาตร (Volume by Volume) หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน หรือแสดงข้อความ “แอลกอฮอล์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร” หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน

- (4) วิธีใช้ ให้ระบุว่า

“ใช้ทำความสะอาดมือโดยถูให้ทั่วมือ ไม่น้อยกว่า 20 วินาที แล้วทิ้งไว้ให้แห้ง”

(5) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต กรณีเป็นเครื่องสำอางที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้า และชื่อผู้ผลิตและประเทศที่ผลิต กรณีที่เป็นเครื่องสำอางนำเข้า

- (6) ปริมาณสุทธิ
- (7) เลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต
- (8) เดือน ปี ที่ผลิต หรือ ปี เดือน ที่ผลิต

(9) เดือน ปี ที่หมดอายุ หรือ ปี เดือน ที่หมดอายุ หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน

(10) คำเตือนเกี่ยวกับอันตราย ดังนี้

“คำเตือน

ห้ามเก็บที่อุณหภูมิเกิน 40 °C ห้ามใช้ใกล้เปลวไฟ

หากใช้ในเด็กเล็ก ควรมีผู้ใหญ่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเก็บให้พ้นมือเด็กเล็ก

หากเกิดอาการระคายเคืองหรือผิดปกติ ควรหยุดใช้และปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร”

ทั้งนี้ ในคำเตือนอาจมีข้อความเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอื่นด้วยก็ได้ และหากมีสารใด ๆ ในสูตรที่ต้องแสดงคำเตือนตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอางว่าด้วยเรื่องคำเตือน ให้แสดงคำเตือนดังกล่าวด้วย

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด แนวทางปฏิบัติและการแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ(33) (สำหรับผู้ประกอบการ) ตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม 2563 รายละเอียดดังนี้:

1. หลักเกณฑ์การพิจารณาจับจดแจ้งผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบเพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ

1.1 ผลิตภัณฑ์ต้องมีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ไม่ต่ำกว่า 65 % w/w ในทุกรูปแบบผลิตภัณฑ์

1.2 การพิจารณาชื่อผลิตภัณฑ์ ไม่อนุญาตให้ใช้ชื่อที่สื่อให้เข้าใจว่าปลอดภัยจากเชื้อโรค หรือฆ่าเชื้อโรค หรือ Anti-Bacteria, Anti-Bacterial, Anti-Virus หรือชื่อโรค และไม่ใช้ชื่อที่แสดงปริมาณแอลกอฮอล์ในสูตร

1.3 วิธีใช้ของผลิตภัณฑ์ ต้องระบุชัดเจนว่า ใช้ทำความสะอาดมือเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ทำความสะอาดพื้นผิว ฝาผนัง อุปกรณ์ต่าง ๆ

2. หลักเกณฑ์การแสดงฉลากผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบเพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ

2.1 การแสดงปริมาณแอลกอฮอล์ที่ฉลาก สามารถแสดงปริมาณแอลกอฮอล์ที่ฉลากได้ตามข้อเท็จจริง โดยให้แสดงในรูปแบบ % โดยปริมาตร (% v/v) เท่านั้น เพื่อไม่ให้ผู้บริโภคเกิดความสับสน

2.2 การแสดงสรรพคุณที่ฉลากสามารถแสดงข้อความ “ลดการสะสมของเชื้อโรค/แบคทีเรีย, ลดปริมาณเชื้อ/Anti-Bacteria, Anti-Bacterial” ได้ หากผู้จัดแจ้งมีหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการ หรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 โดยขั้นตอนการจดแจ้งไม่ต้องยื่นเอกสารการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

แต่ให้ผู้จัดแจ้งจัดเก็บหลักฐานเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องสำอางไว้เพื่อการตรวจสอบ (Products Information File : PIF) และนำมาแสดงเมื่อเจ้าหน้าที่ร้องขอ

ทั้งนี้ไม่อนุญาตให้แสดงชื่อโรคหรือชื่อเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ หรือข้อความที่สื่อให้เข้าใจว่าปลอดภัยจากเชื้อโรค เช่น COVID-19, Coronavirus, Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa, ฆ่า/Kill และ ปลอดภัย/Safe เป็นต้น

- การจดแจ้งเครื่องสำอาง

การจดแจ้งรายละเอียดของเครื่องสำอางก่อนผลิตหรือนำเข้าหากรายละเอียดที่แจ้งครบถ้วนถูกต้องจะได้รับใบรับจดแจ้งไว้เป็นหลักฐาน โดยใบรับจดแจ้งนั้นจะมีอายุ 3 ปีนับจากวันที่ออกใบรับจดแจ้ง และให้ต่ออายุใบรับแจ้งอย่างน้อย 6 เดือนก่อนใบรับจดแจ้งหมดอายุ(30)

- ฐานข้อมูลการจดแจ้งเครื่องสำอางประเภทผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ

ฐานข้อมูลการจดแจ้งเครื่องสำอางประเภทแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 – พฤศจิกายน 2564 ผู้ประกอบการจังหวัดนนทบุรี มีการจดแจ้งผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ จำนวน 179 ผลิตภัณฑ์ โดยทั้งประเทศมีการจดแจ้งจำนวน 1,561 ผลิตภัณฑ์(34)

สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน

สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 (25) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ซึ่งไม่ได้กำหนดให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันต้องเป็นเภสัชกร แต่ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันต้องจัดให้มีเภสัชกรชั้นหนึ่งหรือเภสัชกรชั้นสองเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามมาตรา 39 และมาตรา 40 ประจำอยู่ตลอดเวลาที่เปิดทำการ ตามบทบัญญัติในมาตรา 21

ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ เภสัชกรชั้นหนึ่งตามมาตรา 21 ประจำอยู่ ณ สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตลอดเวลาที่เปิดทำการ และกำหนดให้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน มีหน้าที่ควบคุมการแยกเก็บยาเป็นสัดส่วน ควบคุมการขายยาให้ไปตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และควบคุมการส่งมอบยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ หรือยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบัน หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์

ข้อกำหนดตามกฎหมายกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน พ.ศ. 2556 มีผลบังคับใช้ 25 มิถุนายน 2557 ดังนั้น สถานที่ขายยาที่ได้รับอนุญาตหลังวันที่กฎหมายกระทรวง

มีผลบังคับใช้ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงทันที ทั้งนี้ ผู้รับอนุญาตขายยาและผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันทุกประเภทที่ได้รับอนุญาตก่อนวันที่กฎกระทรวงฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้ ภายในระยะเวลาไม่เกินแปดปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ ซึ่งตรงกับวันที่ 25 มิถุนายน 2565(9)

ข้อกำหนดด้านสถานที่ขายยา กำหนดให้ต้องมีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษา และแนะนำการใช้ยาติดต่อกันไม่น้อยกว่าแปดตารางเมตร โดยสถานที่ขายยาต้องมีความมั่นคงแข็งแรง ถูกสุขลักษณะเหมาะสมต่อการรักษาคุณภาพยา มีแสงสว่างเพียงพอ และมีบริเวณให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยาที่เป็นสัดส่วน ต้องมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการขาย การเก็บและการควบคุม หรือรักษาคุณภาพยาให้เป็นไปตามลักษณะและจำนวนที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันทุกประเภท และผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนที่รัฐมนตรีกำหนด ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557(8)

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดระยะเวลาผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน และผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกไปอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน พ.ศ. 2556(10) กำหนดเงื่อนไขเพื่อการผ่อนผันการปฏิบัติตาม ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฯ พ.ศ. 2557 โดยแบ่งชั้นบันได 3 ชั้น ดังนี้

บันได GPP ชั้นที่ 1 : ต้องปฏิบัติภายในการต่ออายุสิ้นปี 2561

บันได GPP ชั้นที่ 2 : ต้องปฏิบัติภายในการต่ออายุสิ้นปี 2563

บันได GPP ชั้นที่ 3 : ต้องปฏิบัติภายในการต่ออายุสิ้นปี 2565

สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันที่ได้รับอนุญาตก่อน 25 มิถุนายน 2557 ผู้รับอนุญาตและผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดครบทุกข้อ ตามบันได GPP ชั้นที่ 3 ภายในวันที่ 25 มิถุนายน 2565 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฯ พ.ศ. 2557 รายละเอียดดังตารางที่ 1 โดยการแสดงเครื่องหมายถูก หมายถึง ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติในชั้นใด GPP แต่ละชั้น

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐาน และบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3

ข้อกำหนด		บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
1. สถานที่				
1.1	สถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ต้องมีพื้นที่ขาย ให้คำปรึกษา และแนะนำการใช้ยา ติดต่อกัน ขนาดไม่น้อยกว่า 8 ตารางเมตร ทั้งนี้ ไม่รวมถึงพื้นที่เก็บสำรองยา โดยความยาวของด้านที่สั้นที่สุดของพื้นที่ต้องไม่น้อยกว่า 2 เมตร		✓	✓
1.2	หากมีพื้นที่เก็บสำรองยาเป็นการเฉพาะ ต้องมีพื้นที่เพียงพอ เก็บอย่างเป็นระเบียบ เหมาะสม และไม่วางยาสัมผัสกับพื้นโดยตรง		✓	✓
1.3	บริเวณสำหรับให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ยา ต้องเป็นสัดส่วนแยกออกจากส่วนบริการอื่นอย่างชัดเจน มีพื้นที่พอสำหรับการให้คำปรึกษาและการจัดเก็บประวัติ รวมทั้งจัดให้มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับเภสัชกรและผู้มารับคำปรึกษาอยู่ในบริเวณดังกล่าว พร้อมทั้งมีป้ายแสดงชัดเจน			✓
1.4	สถานที่ขายยาต้องมีความมั่นคง มีทะเบียนบ้านที่ออกให้โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เป็นอาคารชุดต้องมีพื้นที่อนุญาตให้ประกอบกิจการ ไม่ใช่ที่พักอาศัย		✓	✓
1.5	สถานที่ขายยาต้องมีความแข็งแรง ก่อสร้างด้วยวัสดุที่คงทนถาวรเป็นสัดส่วนชัดเจน	✓	✓	✓
1.6	สถานที่ขายยาต้องถูกสุขลักษณะ สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมีการควบคุมป้องกันสัตว์แมลงรบกวน ไม่มีสัตว์เลี้ยง ในบริเวณขายยา และอากาศถ่ายเทสะดวก	✓	✓	✓

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐานและบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ต่อ)

	ข้อกำหนด	บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
1.7	สถานที่ขายยาต้องมีสภาพเหมาะสมต่อการรักษา คุณภาพยา โดยในพื้นที่ขายยาและเก็บสำารองยา ต้องมีการถ่ายเทอากาศที่ดี แห่ง ควบคุมอุณหภูมิ ไม่เกิน 30 องศาเซลเซียส และสามารถป้องกัน แสงแดดไม่ให้ส่องโดยตรงถึงผลิตภัณฑ์ยา	✓	✓	✓
1.8	สถานที่ขายยาต้องมีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่านเอกสาร อ่านฉลากผลิตภัณฑ์ยาและ ป้ายแสดงต่าง ๆ	✓	✓	✓
1.9	บริเวณจัดวางยาอันตรายและยาควบคุมพิเศษ ใน พื้นที่ ขาย ยา จะ ต้อง 1.9.1 มีพื้นที่เพียงพอในการจัดวางยาแยกตาม ประเภทของยาและสามารถติดป้ายแสดงประเภท ของยาได้ ชัด เจน ตาม หลัก วิชา การ 1.9.2 จัดให้มีวัสดุทึบใช้ปิดบังบริเวณที่จัดวางยา อันตราย ยาควบคุมพิเศษ สำหรับปิดในเวลา ที่เภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ และจัดให้มีป้ายแจ้งให้ผู้มารับบริการทราบว่า เภสัชกรหรือผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่	✓	✓	✓
2. อุปกรณ์				
2.1	ตู้เย็น จำนวน 1 เครื่อง (เฉพาะกรณีมียาที่ต้องเก็บ รักษาใน อุณหภูมิที่ต่ำกว่าอุณหภูมิห้อง) ในสภาพที่ ใช้งานได้ตามมาตรฐาน มีพื้นที่เพียงพอสำหรับ การจัดเก็บยาแต่ละชนิดเป็นส่วนเฉพาะ	✓	✓	✓

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐานและบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ต่อ)

	ข้อกำหนด	บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
2.2	ถาดนับเม็ดยาอย่างน้อย 2 ถาด ในสภาพใช้งานได้ดี ทั้งนี้อุปกรณ์นับเม็ดยาสำหรับยาในกลุ่มเพนนิซิลิน หรือยาในกลุ่มซัลโฟนาไมด์ หรือยาในกลุ่มต้านการอักเสบชนิดที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (NSAID) ให้แยกใช้ เด็ดขาดจากยาในกลุ่มอื่น ๆ	✓	✓	✓
2.3	เครื่องวัดความดันโลหิต (ชนิดอัตโนมัติ) จำนวน 1 เครื่อง ในสภาพที่ใช้งานได้ตามมาตรฐาน	✓	✓	✓
2.4	เครื่องชั่งน้ำหนักสำหรับผู้มารับบริการ จำนวน 1 เครื่อง ในสภาพที่ใช้งานได้ดี	✓	✓	✓
2.5	มีอุปกรณ์ที่วัดส่วนสูงสำหรับผู้มารับบริการ จำนวน 1 เครื่อง ในสภาพที่ใช้งานได้ดี		✓	✓
2.6	อุปกรณ์สำหรับดับเพลิง จำนวน 1 เครื่อง ในสภาพที่สามารถพร้อมใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในบริเวณสถานที่เก็บยา		✓	✓
3. บุคลากร				
3.1	เภสัชกรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการให้การ บริการทางเภสัชกรรมชุมชน	✓	✓	✓
3.2	พนักงานร้านยา ต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายยา และงานที่ได้รับมอบหมาย จนสามารถปฏิบัติงาน ได้ดี และผ่านการอบรมอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ		✓	✓
3.3	เภสัชกรจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อกาวน์สีขาว ติดเครื่องหมายสัญลักษณ์ของสภาเภสัชกรรม และ แสดงตนว่าเป็นเภสัชกร แสดงตนให้แตกต่างจาก พนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยา	✓	✓	✓

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐานและบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ต่อ)

	ข้อกำหนด	บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
3.4	การแต่งกายพนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยา ต้องใส่เสื้อ ป้ายแสดงตนไม่สื่อบนในทางที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นเภสัชกร	✓	✓	✓
3.5	มีการแบ่งแยกบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของเภสัชกร พนักงานร้านยาและบุคลากรอื่นภายในร้านขายยาในการให้บริการไว้อย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยา และกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเภสัชกรรม		✓	✓
4. การควบคุมคุณภาพยา				
4.1	ต้องมีการคัดเลือกยา และจัดหายาจากผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยา และมีมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต จัดเก็บ และการขนส่ง	✓	✓	✓
4.2	ต้องมีการเก็บรักษา ยา ภายใต้สภาวะอุณหภูมิที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงแสงแดด เป็นไปตามหลักวิชาการเพื่อให้ยานั้นคงคุณภาพที่ดี	✓	✓	✓
4.3	ต้องมีระบบตรวจสอบยาที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้มีไว้ ณ จุดจ่ายยา	✓	✓	✓
4.4	ต้องมีระบบการส่งคืนหรือทำลายยาที่หมดอายุ หรือ ยาเสื่อมคุณภาพให้ชัดเจน ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่เป็นปัญหากับสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการป้องกัน การนำยาดังกล่าวไปจำหน่าย	✓	✓	✓
4.5	ต้องมีระบบการตรวจสอบคุณภาพยาคืนหรือ ยาเปลี่ยน ก่อนกลับมาจำหน่าย โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของยาและความปลอดภัยของผู้ใช้ยา	✓	✓	✓

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐานและบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ต่อ)

	ข้อกำหนด	บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
4.6	ต้องจัดให้มีระบบเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดหา จัดการคลังสินค้าและการจำหน่ายให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สามารถสืบย้อนได้			✓
4.7	ต้องเลือกภษณะบรรจุที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ ยาเสื่อมสภาพก่อนเวลาอันสมควร พร้อมฉลากยา	✓	✓	✓
5. การปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน				
5.1	การให้บริการทางเภสัชกรรมตามหน้าที่ที่กฎหมาย ว่าด้วยยาและกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเภสัชกรรม ต้องปฏิบัติโดยเภสัชกร		✓	✓
5.2	ต้องซักถามข้อมูลที่เป็นจำเป็นของผู้มารับบริการ เพื่อประกอบการพิจารณาก่อนเลือกสรรยา หรือ ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย เหมาะสมกับผู้ป่วยตามหลักวิชาการ ตามมาตรฐาน การประกอบวิชาชีพ		✓	✓
5.3	จัดให้มีฉลากบนซองบรรจุยา หรือภาชนะบรรจุยา อันตราย และยาควบคุมพิเศษ ที่ส่งมอบให้ ผู้รับบริการโดยต้องแสดงข้อมูลอย่างน้อย ดังต่อไปนี้ 5.3.1 ชื่อ ที่อยู่ของร้านขายยา และหมายเลข โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ 5.3.2 ข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการใช้ยาได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสม ปลอดภัย ติดตามได้ ประกอบด้วย วันที่จ่ายยา, ชื่อผู้รับบริการ, ชื่อยา ที่เป็นชื่อสามัญทางยาหรือชื่อการค้า, ความแรง, จำนวนจ่าย, ข้อบ่งใช้, วิธีใช้ยาที่ชัดเจนเข้าใจง่าย, ฉลากช่วย, คำแนะนำ, คำเตือน หรือเอกสารให้ ความรู้เพิ่มเติม (ถ้าจำเป็น) และลายมือชื่อเภสัชกร		✓	✓

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐานและบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ต่อ)

	ข้อกำหนด	บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
5.4	การส่งมอบยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ ให้กับ ผู้มารับบริการเฉพาะราย ต้องกระทำโดยเภสัชกร ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการเท่านั้น พร้อมให้คำแนะนำ ตามหลักวิชาการและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดย ต้องให้ข้อมูล ได้แก่ ชื่อยา, ข้อบ่งใช้, ขนาด และ วิธีการใช้, ผลข้างเคียง (Side effect) (ถ้ามี) และ อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (Adverse Drug Reaction) ที่อาจเกิดขึ้น, ข้อควรระวัง และ ข้อควรปฏิบัติในการใช้ยา และการปฏิบัติเมื่อเกิด ปัญหาจากการใช้ยา		✓	✓
5.5	มีกระบวนการในการป้องกันการแพ้ยาซ้ำของผู้มารับบริการที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม		✓	✓
5.6	มีกระบวนการคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่เหมาะสม		✓	✓
5.7	กรณีที่มีการผลิตยาตามใบสั่งยาของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือของผู้ประกอบโรค ศิลปะที่สั่งสำหรับคนไข้เฉพาะราย หรือตามใบสั่งยา ของผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ สำหรับสัตว์ เฉพาะราย และการแบ่งบรรจุยาในสถานที่ขายยา ให้คำนึงถึงการปนเปื้อน การแพ้ยา โดยต้องจัดให้มี สถานที่ อุปกรณ์ ตามที่กำหนดและเป็นไปตาม มาตรฐานการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ด้านการผลิตยาสำหรับคนไข้เฉพาะรายของ สภาเภสัชกรรม		✓	✓

ตารางที่ 1 แสดงข้อกำหนดตามมาตรฐานและบันได GPP ชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ต่อ)

	ข้อกำหนด	บันได GPP ชั้นที่ 1	บันได GPP ชั้นที่ 2	บันได GPP ชั้นที่ 3
5.8	ต้องจัดให้มีกระบวนการเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมการใช้ยาไม่เหมาะสม ปัญหาคุณภาพยาและรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ		✓	✓
5.9	จัดให้มีแหล่งข้อมูลอ้างอิงด้านยาที่เหมาะสม เชื่อถือได้สำหรับใช้ในการให้บริการทางเภสัชกรรม เพื่อส่งเสริมการใช้ยาอย่างถูกต้อง ปลอดภัยรวมทั้งการให้บริการเภสัชสนเทศ	✓	✓	✓
5.10	การจัดวางสื่อให้ความรู้และสื่อโฆษณาสำหรับผู้มารับบริการจะต้องได้รับคำยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ และให้ถือเป็นความรับผิดชอบที่เภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการจะต้องควบคุม โดยจะต้องไม่โอ้อวด ไม่บิดเบือนความจริง ไม่สร้างความเข้าใจผิดให้ผู้บริโภค และต้องผ่านการอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย		✓	✓
5.11	การดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับผู้มารับบริการในร้านยา โดยบุคลากรอื่นซึ่งมิใช่เภสัชกรหรือพนักงานร้านยาจะต้องได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเภสัชกร และให้ถือเป็นความรับผิดชอบที่เภสัชกรจะต้องควบคุมกำกับกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานที่ขายยาให้ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยยาหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กับผลิตภัณฑ์สุขภาพนั้น ๆ รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเภสัชกรรม	✓	✓	✓
5.12	ไม่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์	✓	✓	✓

จากฐานข้อมูลการดำเนินคดีกับสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ในปี พ.ศ. 2565 พบความผิดข้อหาเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ประจำสถานที่ขายยาตามเวลาทำการ ฝ่าฝืน มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 คิดเป็น ร้อยละ 77.61 ของการดำเนินคดีกับ ร้านขายยาทั้งหมด(35) และเป็นข้อหาที่พบการกระทำผิดมากที่สุด

แนวคิดพื้นฐานร้านยาคุณภาพ

ร้านยาคุณภาพ คือ ร้านยาที่ผ่านการรับรองจากสภาเภสัชกรรม ว่ามีมาตรฐานการให้บริการ ด้านยาและสุขภาพที่ดี มีคุณภาพ มีการพัฒนามาตรฐานด้านต่าง ๆ มากกว่าเกณฑ์ที่สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยากำหนดตามกฎหมาย โดยร้านยาคุณภาพมีการบริการที่เน้นการบริการ แบบวิชาชีพ ทั้งส่วนของผลิตภัณฑ์และส่วนของบริการข้อมูลและข้อแนะนำโดยเภสัชกร ภายใต้ มาตรฐาน 5 ด้าน คือ

1. ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนบริการ
2. ด้านการบริหารจัดการเพื่อคุณภาพ
3. ด้านการบริการเภสัชกรรมที่ดี
4. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และจรรยาบรรณทางวิชาชีพ
5. ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม

ร้านยาคุณภาพตามมาตรฐานจึงมีความแตกต่างจากร้านยาทั่วไป ทั้งในส่วนภาพลักษณ์ สิ่งสนับสนุนในการให้บริการ การจัดรูปแบบของร้าน และการบริการที่มีคุณภาพของเภสัชกร อีกทั้งร้านยาคุณภาพต้องปฏิบัติตามสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และมีบริการอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพ และมีบริการที่มีส่วนร่วมกับชุมชน(36)

สถานการณ์แนวโน้มธุรกิจร้านขายยา

ปี พ.ศ. 2558 มีการคาดการณ์ธุรกิจร้านขายยามีมูลค่าตลาดประมาณ 34,000 – 35,000 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10 – 12 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ส่วนหนึ่งอาจมาจากการขยายสาขาร้านขายยาที่เป็นเชนสโตร์ (Chain Store) ของกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งคาดการณ์ว่าธุรกิจร้านขายยามีโอกาสเติบโตได้อีกมาก เนื่องจากความต้องการของตลาดในประเทศที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมผู้บริโภคที่ยอมรับประทานเองที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ร้านขายยามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ข้อมูลปี พ.ศ. 2557 จำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบันที่ขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยาทั่วประเทศกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทั้งหมด 15,359 ร้าน เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีจำนวนร้านขายยาประมาณ 12,123 ร้าน โดยจำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบันทั้งหมด คาดว่าจะเป็นร้านขายยาของผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือที่เป็นแบบเชนสโตร์ ประมาณร้อยละ 10 ของ จำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบันทั้งหมด อีกร้อยละ 90

ยังคงเป็นร้านขายยาเดี่ยว (Stand-alone) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายยาของผู้ประกอบการเอสเอ็มอีที่เรียนจบทางด้านเภสัชศาสตร์และมาเปิดธุรกิจเป็นของตนเอง จากข้อมูลสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการซื้อยาและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ มาทานเองของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อประชาชนมีอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นและสามารถดูแลตนเองได้ มักเลือกที่จะซื้อยามารับประทานเองแทนการไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเนื่องจากมีความสะดวกและคุ้มค่าง่าเมื่อเทียบกับค่าเดินทางและเวลาที่เสียไปหากต้องไปโรงพยาบาล(37)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยวิเคราะห์ว่า ปี พ.ศ. 2559 ความต้องการบริโภคยาของผู้บริโภคยังคงเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคที่มากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การขยายตัวของสังคมเมืองเนื่องจากธุรกิจร้านยาสามารถขยายเข้าไปในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้ภาวะเศรษฐกิจยังมีความชะลอตัว อาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อยาจากร้านขายยาของคนไข้บางกลุ่ม(37) จากข้อมูลดังกล่าว ศูนย์วิจัยกสิกรไทย วิเคราะห์ว่า ธุรกิจร้านยามีแนวโน้มขยายตัวจากความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การแข่งขันของธุรกิจร้านขายยามีทิศทางที่รุนแรงขึ้น โดยผู้ประกอบการรายใหญ่ทั้งชาวไทยและต่างชาติที่ร่วมทุนกับคนไทย ยังคงมีแผนขยายการลงทุนอย่างต่อเนื่องในรูปแบบเซนส์โตร์ ข้อมูลการขยายสาขาเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 70 สาขาต่อปี ส่งผลให้สัดส่วนของร้านขายยาแบบเซนส์โตร์น่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจสร้างความลำบากให้ผู้ประกอบการรายย่อยในอนาคต(37) หนึ่งในกลยุทธ์การตลาด การเพิ่มลูกค้า เพิ่มยอดขาย คือมีสินค้าหลากหลาย แตกต่างจากร้านอื่น ๆ นอกเหนือจากยา เช่น อุปกรณ์เครื่องมือแพทย์เบื้องต้น อุปกรณ์การแพทย์สำหรับเด็ก ผู้สูงอายุ อาหารเสริม เวชสำอาง เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2564 ผู้ดำเนินธุรกิจเซ่นร้านขายยา บริษัท เฮลท์ลิต จำกัด (มหาชน)(38) ให้ข้อมูลว่า ธุรกิจร้านขายยามีมูลค่าประมาณ 3.5 หมื่นล้านบาท มีแนวโน้มเติบโตเฉลี่ยปีละ 5% ผลจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประกอบกับเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน (GPP) ในปี พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการอยู่ประจำร้าน ทำให้ร้านขายยากว่า 5,000 ร้าน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทยอยปิดร้านส่งผลให้คู่แข่งในตลาดลดลง ซึ่งสวนทางกับภาพรวมของตลาดยาที่เติบโตขึ้น

นายกสมาคมเภสัชกรรมชุมชน (ประเทศไทย) ให้ข้อมูลภาพรวมร้านยาแผนปัจจุบันในปี พ.ศ. 2557(38) มีประมาณ 19,000 ร้าน และในปี พ.ศ. 2562 ขยับจำนวนขึ้นมาเป็น 20,000 กว่าร้าน แต่ในปี พ.ศ. 2565 เหลือร้านขายยาประมาณ 17,000 ร้าน หลังจากช่วงเปลี่ยนผ่านสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2565 ภาพรวมตลาดยามีแนวโน้มเติบโต 3 - 5%(39) เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการรักษาตัวของผู้บริโภค 30 - 40% เป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับยา อีกทั้งปี พ.ศ. 2565 เป็นปีที่ครบกำหนดระยะเวลาให้ผู้รับอนุญาตและผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ GPP

ทำให้ธุรกิจร้านขายยามีกลุ่มเภสัชกรที่จบการศึกษาใหม่ จำนวนปีละประมาณ 2,000 คน สนใจทำธุรกิจร้านขายยามากขึ้นและมีการลงทุนในตลาดร้านขายยามากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานเครื่องสำอาง

จากการศึกษาของ สมจิตร ทองสุขดี และคณะ ทำการศึกษาสถานการณ์และการจัดการด้านความปลอดภัยของเครื่องสำอางในจังหวัดสุโขทัย โดยตรวจสอบสถานที่จำหน่ายเครื่องสำอางและร้านเสริมสวย จำนวน 116 แห่ง และเก็บตัวอย่างเครื่องสำอาง จำนวน 13,933 ตัวอย่าง พบสถานที่จำหน่ายไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 49 แห่ง โดยเป็นร้านที่มีเครื่องสำอางห้ามผลิต นำเข้า หรือขายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดลักษณะของเครื่องสำอางที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย พ.ศ. 2559 จำนวน 1 แห่ง มีเครื่องสำอางที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง จำนวน 40 แห่ง และร้านที่มีเครื่องสำอางที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขายตามประกาศฯ และฉลากไม่ถูกต้อง จำนวน 8 แห่ง นอกจากนี้พบเครื่องสำอางที่ไม่ถูกต้อง จำนวน 275 ตัวอย่าง โดยเป็นเครื่องสำอางที่มีฉลากไม่ถูกต้อง 257 ตัวอย่าง (ร้อยละ 1.85) และเป็นเครื่องสำอางที่ห้าม ผลิต นำเข้า หรือขาย ตามประกาศฯ จำนวน 18 ตัวอย่าง และพบว่าเครื่องสำอางจำนวน 9 ตัวอย่าง มีสารห้ามใช้ (สารปรอท) (40)

จากการศึกษาของ เกษร ประสงค์กุล และคณะ วิเคราะห์สถานการณ์การปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตรายในเครื่องสำอางสำหรับผิวหน้าในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2559 โดยตรวจสอบสถานที่จำหน่ายเครื่องสำอาง และผลการตรวจวิเคราะห์เครื่องสำอางชนิดที่ใช้กับผิวหน้าที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง จำนวน 143 ตัวอย่าง โดยใช้ชุดทดสอบเบื้องต้นพบว่า ร้อยละ 35.98 มีการจำหน่ายเครื่องสำอางแสดงฉลากไม่ถูกต้องหรือฉลากมีการโอ้อวดสรรพคุณ หรือเป็นเครื่องสำอางอันตรายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดชื่อเครื่องสำอางที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย พ.ศ. 2559 สถานที่จำหน่าย 3 อันดับแรกที่พบเครื่องสำอางไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่ แผงลอย ร้านหรือบูธจำหน่ายเครื่องสำอาง และตลาดนัด ร้อยละ 95.65 80.39 และ 70.00 ตามลำดับ ร้อยละ 54.55 พบเครื่องสำอางที่ไม่ผ่านการตรวจ พบสารห้ามใช้ คือ ปรอทและสารประกอบปรอท กรดเรทิโนอิก และไฮโดรควิโนน ซึ่งมีการสรุปว่าเครื่องสำอางที่แสดงฉลากไม่ถูกต้องมีโอกาสที่จะพบการปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตราย(41)

จากการศึกษาของ วิสิฐศักดิ์ วุฒิอดิเรก และคณะ ทำการศึกษาปริมาณสารปรอทในครีมทาหน้าที่จำหน่ายในพื้นที่เทศบาลนครสวรรค์ ระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2558 ผลการตรวจวิเคราะห์ครีมทาหน้าจำนวน 38 ตัวอย่าง ที่เก็บตัวอย่างจากร้านขายของชำ พบปริมาณสารปรอทระหว่าง 1,075 - 54,224 ppm โดยพบมากที่สุดในช่วง 1,000 - 10,000 ppm คิดเป็นร้อยละ 65.8 ของตัวอย่างที่ตรวจพบ ซึ่งประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและมาตรฐาน

การผลิตเครื่องสำอางของกลุ่มประเทศอาเซียน ระบุสารปรอทเป็นสารห้ามใช้ในเครื่องสำอาง โดยตัวอย่างที่ปลอมปนสารปรอทเกือบทั้งหมด แสดงข้อมูลบนฉลากไม่ครบถ้วนตามประกาศของ คณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอาง พ.ศ. 2554 โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนใหญ่ ไม่มีการระบุเลขที่ใบรับจดแจ้ง(42)

จากการศึกษาของ วรราชพร คงชื่น และ สงวน ลือเกียรติบัณฑิต ทำการศึกษาเพื่อพัฒนา เกณฑ์ประเมินความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตรายในเครื่องสำอางสำหรับผิวหน้าที่จำหน่ายในพื้นที่เทศบาลเมืองปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบสถานที่จำหน่ายเครื่องสำอาง ร้อยละ 72.34 จำหน่ายเครื่องสำอางที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง/ไม่แสดงฉลาก หรือเครื่องสำอางหมดอายุ หรือเสื่อมสภาพ หรือเครื่องสำอางอันตรายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข จากตัวอย่าง 210 ตัวอย่าง พบเครื่องสำอางที่มีการปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตราย 127 ตัวอย่าง คิดเป็น ร้อยละ 60.48 จำแนกเป็นเครื่องสำอางที่แสดงฉลากถูกต้อง ร้อยละ 31.03 และแสดงฉลากไม่ถูกต้อง/ไม่แสดงฉลาก ร้อยละ 71.71 และปัจจัยที่สัมพันธ์กับเครื่องสำอางที่มีการปนเปื้อนสารห้ามใช้ อย่าง มีนัยสำคัญ ได้แก่ ฉลากทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญของเครื่องสำอาง แหล่งจำหน่าย (ตลาดสด ตลาดนัด หรือแผงลอย) การมีข้อบ่งใช้สำหรับรักษาผิว การไม่แสดงเลขที่ใบรับจดแจ้ง การไม่ระบุเลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต การไม่ระบุที่ตั้งของผู้ผลิต/ผู้นำเข้า และการแสดง เลขที่ใบรับจดแจ้งปลอมหรือถูกยกเลิกเลขที่ใบรับจดแจ้ง(43)

จากการศึกษาของเอมวดี บุญประชม และคณะ ทำการตรวจสอบสารปรอทแอมโมเนียและ ไฮโดรควิโนน ในครีมทาหน้าขาวที่วางจำหน่ายในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 29 ตัวอย่าง โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตรวจพบการเจือปนปรอทแอมโมเนียและไฮโดรควิโนน ได้แก่ ปัจจัยด้าน ราคา การระบุแหล่งผลิตและแหล่งวางจำหน่าย โดยตัวอย่างที่ตรวจพบสารดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่มีราคาต่อกรัมต่ำกว่า 20 บาท การไม่ระบุแหล่งผลิตบนฉลาก และการมีแหล่งขายเป็น ตลาดสด(44)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมาตรฐานเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัย สำหรับมือ

จากการศึกษาของ อชิรญาณ ชูฤทธิ์ ทำการศึกษาคูณภาพของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของ แอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่โรงพยาบาลสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับบริจาค ในช่วงสถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเก็บข้อมูลฉลากและทดสอบมาตรฐาน แอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือนำด้วยชุดทดสอบ Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit จำนวน 84 ตัวอย่าง/ยี่ห้อ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต้องมีคุณสมบัติครบ 3 คุณสมบัติ ได้แก่ (1) แสดงฉลากถูกต้อง

ตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอาง พ.ศ. 2562 และแนวทางปฏิบัติและการแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ ตั้งแต่ วันที่ 9 มีนาคม 2563 (2) จัดแจ้งถูกต้องตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 (3) ได้มาตรฐานมีความเข้มข้นของเอทิลแอลกอฮอล์มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 โดยปริมาตร และไม่พบเมทิลแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่มีคุณภาพ ร้อยละ 73.81 มีคุณภาพ ร้อยละ 20.24 และสรุปผลไม่ได้ ร้อยละ 5.95 ผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีคุณภาพ 54 ตัวอย่าง พบการแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ร้อยละ 64.29 โดยหัวข้อที่ฉลากไม่ถูกต้อง 3 อันดับแรก ได้แก่ ไม่ระบุเลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต ร้อยละ 68.52 ไม่ระบุเลขที่ใบรับจดแจ้งหรือระบุเลขที่ใบรับจดแจ้งไม่ถูกต้อง ร้อยละ 42.59 แสดงชื่อโรคหรือชื่อเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ หรือแสดงข้อความที่สื่อให้เข้าใจว่าปลอดภัยจากเชื้อโรค ร้อยละ 33.33 และผลการทดสอบมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยชุดทดสอบ Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit ผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 47.62 ไม่ผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 36.90 โดยพบตัวอย่างมีความเข้มข้นของเอทิลแอลกอฮอล์น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร ร้อยละ 33.33 พบเมทิลแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นสารห้ามใช้ ร้อยละ 3.57(45)

จากการศึกษาของ นิลวรรณ อยู่ภักดี และคณะ ศึกษาสถานการณ์ฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือในรูปแบบเจลที่จำหน่ายออนไลน์ ช่วงเดือน เมษายนถึงกันยายน 2563 จำนวนตัวอย่าง 192 ตัวอย่าง พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ร้อยละ 33.3 ผลิตภัณฑ์ที่ใบรับจดแจ้งถูกยกเลิก ร้อยละ 1.1 โดยประเด็นที่ไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดของกฎหมาย ด้านการแสดงฉลากภาษาไทย ได้แก่ ไม่มีการแสดงชื่อการค้าเป็นภาษาไทย ร้อยละ 12.5 และไม่มีชื่อเครื่องสำอางภาษาไทย ร้อยละ 10.4 ด้านการแสดงข้อมูลส่วนประกอบไม่ถูกต้องตามกฎหมายมากที่สุด ได้แก่ ไม่แสดงค่าเตือน ร้อยละ 23.9 รองลงมา ไม่มีครั้งที่ผลิต, วิธีใช้, ที่ตั้งของสถานที่ผลิต, เดือนปีที่ผลิต, และเดือนปีที่หมดอายุ ร้อยละ 5.2, 3.2, 3.2, 1.6 และ 2.6 ตามลำดับ และพบประเด็นปัญหาข้อความในฉลากที่ไม่สอดคล้องตามกฎหมาย ได้แก่ ไม่ระบุความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ ร้อยละ 25.0 มีข้อความลดการสะสมของแบคทีเรีย ร้อยละ 50.09 และมีการแสดงข้อความระบุชื่อโรค ร้อยละ 13.5(46)

จากการศึกษาของ เบญจวรรณ โหงั่วสกุล ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพมาตรฐานของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 โดยเก็บตัวอย่างเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่ผลิตในประเทศไทยจากสถานที่ขายในกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 199 ตัวอย่าง พบว่าฉลากผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการแสดงข้อความสรรพคุณเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ 72.9) แสดงข้อมูลบนฉลากครบถ้วนและถูกต้อง เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ 32.7) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตเป็นข้อความที่แสดงบนฉลากถูกต้องมากที่สุด (ร้อยละ 88.0)

ส่วนชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนผสมเป็นข้อความที่แสดงบนฉลากไม่ถูกต้องมากที่สุด (ร้อยละ 18.6) บริเวณที่มีการวางจำหน่ายมีการควบคุมอุณหภูมิเหมาะสม (ร้อยละ 66.8) และไม่มีแสงแดดส่องถึง (ร้อยละ 76.4) บริเวณคลังสินค้าไม่มีการควบคุมอุณหภูมิ (ร้อยละ 84.5) ไม่มีแสงแดดส่องถึง (ร้อยละ 86.4) การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์หาชนิดและปริมาณของแอลกอฮอล์ด้วยวิธี Gas Chromatograph – Flame Ionization Detector (GC-FID) พบว่าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ผ่านเกณฑ์คุณภาพมาตรฐาน (ร้อยละ 75.9) ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์อยู่ในช่วงร้อยละ 70 - 80 โดยปริมาตร และไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 24.1 ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์อยู่ในช่วงร้อยละ 61 - 69 โดยปริมาตร การแสดงเลขที่ใบรับจดแจ้งในฉลากสัมพันธ์กับคุณภาพมาตรฐานของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ โดยผลิตภัณฑ์ที่ไม่แสดงหรือแสดงเลขที่ใบรับจดแจ้งไม่ตรงตามที่จดแจ้งไว้มีโอกาสที่ผลิตภัณฑ์จะไม่มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด(47)

จากการศึกษา เมเนกา วิวน และ วงเดือน นาคนิยม ทำการทดสอบความถูกต้องของวิธีวิเคราะห์ปริมาณแอลกอฮอล์ในผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบเพื่อสุขอนามัยสำหรับมือด้วยวิธีแก๊สโครมาโทกราฟี จากตัวอย่าง 170 ตัวอย่าง พบว่าชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด 94 ตัวอย่าง (ร้อยละ 55.3) และปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด 76 ตัวอย่าง (ร้อยละ 44.7)(48)

จากการศึกษา นันทน์ภัส ธิติศักดิ์สกุล และคณะ ทำการวิเคราะห์ปริมาณแอลกอฮอล์ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดมือที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบจากจังหวัดขอนแก่น โดยใช้เครื่องมือแก๊สโครมาโทกราฟี จากตัวอย่างรูปแบบสเปรย์ทั้งหมด 9 ตัวอย่าง ที่ผลิตและใช้ในโรงพยาบาลชุมชนและหน่วยงานระดับอำเภอจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีเพียง 1 ใน 9 ตัวอย่างผลิตจากไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ และไม่พบผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านมาตรฐาน (ไม่พบผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของเมทิลแอลกอฮอล์หรือมีความเข้มข้นของเอทิลแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% (v/v)) และผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดมือมีปริมาณแอลกอฮอล์โดยเฉลี่ย $73.8 \pm 4.9\%$ v/v(49)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับร้านขายยาแผนปัจจุบันและเภสัชกร

จากการศึกษาของ ปารีชาติ แก้วอ่อน และคณะ ทำการประเมินร้านยาที่ได้รับการรับรองจากสภาเภสัชกรรมและร้านยาแผนปัจจุบันทั่วไปว่ามีคุณภาพแตกต่างกันหรือไม่ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม -มิถุนายน 2554 ผลการประเมินพบว่า ร้านยาคุณภาพแยกเก็บอุปกรณ์นับเม็ดยาเพื่อป้องกันการปนเปื้อนมากกว่าร้านยาทั่วไป ร้านยาคุณภาพมีผู้ให้บริการที่เป็นเภสัชกรมากกว่าร้านยาทั่วไป โดยร้านยาทั่วไปมีผู้ให้บริการที่เป็นเภสัชกรเพียงร้อยละ 35.7 และบางร้าน

แม้ว่าเภสัชกรอยู่ในร้านแต่ก็ให้ผู้ช่วยเภสัชกรจ่ายยาปฏิชีวนะโดยไม่ได้ควบคุมอย่างใกล้ชิด ร้านยาคุณภาพและร้านยาทั่วไปจ่ายยาสเตียรอยด์โดยไม่มีใบสั่งแพทย์พอ ๆ กัน การขอซื้อยาแก้ไอเสบสำหรับอาการเจ็บคอ ร้านยาคุณภาพเกือบทุกร้านถามอาการประกอบการวินิจฉัยและจ่ายยาและถามมากกว่าร้านยาทั่วไป ร้านยาคุณภาพจ่ายยาได้ถูกต้องตามแนวทางการรักษาดีกว่าร้านยาทั่วไป(50)

จากการศึกษาของ ระพีพรรณ ฉลองสุข และคณะ ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยา ต่ออุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการร้านยาคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านยา ขย. 1 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 53 คน ที่ยังไม่เข้าร่วมโครงการฯ พบว่าอุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมโครงการฯ สาเหตุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.2) เนื่องจากการจัดหาเภสัชกรมาปฏิบัติงานตลอดเวลาที่เปิดทำการนั้นเป็นเรื่องยาก และค่าตอบแทนเภสัชกรที่มาปฏิบัติงานประจำทำให้ร้านมีต้นทุนสูงขึ้นเกินกว่าที่ร้านจะรับภาระได้(51)

จากการศึกษาของ ณัฐภรณ์ ทรงสิริสุข และ นิลวรรณ อยู่ภักดี ทำการสำรวจกิจกรรมการปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพของเภสัชกรในร้านขายยาแผนปัจจุบันทั่วประเทศ พบว่ากิจกรรมเชิงวิชาชีพที่เภสัชกรสามารถปฏิบัติได้มากในร้านยาส่วนใหญ่เป็นงานบริการการเภสัชกรรมขั้นพื้นฐาน เช่น การคัดเลือดยาที่เหมาะสมแก่ผู้ป่วย การส่งมอบยา การป้องกันการแพ้ยาซ้ำ และงานด้านการบริหารคลังยา (เช่น การคัดเลือดยา เอกสารการบริหารคลังยาการเก็บรักษายาที่เหมาะสม) โดยพบว่าร้านยาสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการบริหารคลังยาได้ ร้อยละ 70 - 90(52)

จากการศึกษาของบุรินทร์ ต. ศรีวงษ์ และคณะ ทำการศึกษาความคาดหวังของเภสัชชุมชนต่อการปฏิบัติงานในร้านยาเดี่ยว ผลการศึกษาพบว่า ด้านภาระหน้าที่ เภสัชกรส่วนใหญ่มีความคาดหวังในด้านการบริหารคลังยา อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีหัวข้อย่อยหนึ่งได้แก่ การคัดเลือกและจัดหายา มีความคาดหวังในด้านการบริการเภสัชกรรมขั้นพื้นฐาน และมีความคาดหวังในด้านการบริการเสริม อยู่ในระดับมาก(53)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกและการตัดสินใจซื้อยาและเวชภัณฑ์

จากการศึกษาของ ชะอรสิน สุขศรีวงศ์ การคัดเลือดยาจำหน่ายในร้านขายยาของภาครัฐและเอกชน ผู้ขายส่วนใหญ่เลือกจากความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก ซึ่งความต้องการหรือความนิยมนั้นส่วนใหญ่ เป็นผลจากการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขาย จากผลการสอบถามร้านขายยาจำนวนหนึ่งพบว่า ยาที่คัดเลือกเข้าร้านขายยาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งมีไว้สำหรับลูกค้ามาถามหา กลุ่มที่ 2 เป็นยาที่ผู้ขายต้องการจะเลือกให้แก่ผู้ซื้อ ซึ่งจะพิจารณาจากราคา ประสิทธิภาพ ความปลอดภัยและความน่าใช้ ยาในกลุ่มที่ 1 จะมีหลายชื่อการค้าแม้ว่าจะเป็นยาชนิดเดียวกัน กลุ่มที่ 2 มักเป็นยาชื่อสามัญและมีรายการละ 1 ชื่อการค้าเท่านั้น ดังนั้น ยาในกลุ่มที่ 1 จะมี

จำนวนรายการมากกว่ากลุ่มที่ 2 และจำนวนรายการยาในร้านไม่มีการจำกัด ปริมาณยาในร้านมากหรือน้อย ขึ้นกับทำเลที่ตั้งของร้าน(7)

จากการศึกษาของ ธนัชพันธ์ มโนสิทธิศักดิ์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเวชภัณฑ์ยาของผู้ประกอบการร้านขายยาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ประกอบการร้านขายยามีน้ำหนักการตัดสินใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรกคือด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านเงื่อนไขการชำระเงิน ด้านการบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ความแตกต่างระหว่างคณะหรือสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาของผู้ประกอบการ มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเวชภัณฑ์ยาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ส่วนผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาดำเนินธุรกิจต่างกัน ภาวะการแข่งขันในพื้นที่ต่างกัน มีลักษณะการขายต่างกันและมีเภสัชกรประจำร้านช่วงเวลาต่างกัน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน(54)

จากการศึกษาของ สุขฤดี เกษมพิพัฒน์กุล ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านยาที่มีต่อบริษัทผลิตและจัดจำหน่ายเวชภัณฑ์ยา กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ประกอบการร้านยาที่ทำหน้าที่ส่งยามาจำหน่ายในร้านขายยา พบว่าปัจจัยด้านการมุ่งเน้นการตลาด ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้า ปัจจัยด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านความไว้วางใจของโรงงานผลิตยา และปัจจัยด้านความไว้วางใจผู้แทนยา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านยาที่มีต่อบริษัทผลิตและจัดจำหน่ายเวชภัณฑ์ยา ส่วนปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ปัจจัยด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านความไว้วางใจผู้แทนยา มีอิทธิพลในการพยากรณ์ความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านยาที่มีต่อบริษัทผลิตและจัดจำหน่ายเวชภัณฑ์ยา(55)

จากการศึกษาของ พันธุ์ศักดิ์ อัครวราชันย์ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเวชภัณฑ์ยาของบุคลากรทางการแพทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรทางการแพทย์ภาครัฐและเอกชน พบว่าปัจจัยที่เลือกใช้เวชภัณฑ์ยาสวนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเลือกใช้คือ มีคุณภาพ ส่วนใหญ่ผู้มีส่วนร่วมในการเลือกใช้มากที่สุดคือ แพทย์ รองลงมาคือ เภสัชกร ระดับการตัดสินใจเลือกใช้เวชภัณฑ์ยา ด้านผลิตภัณฑ์ มีระดับการตัดสินใจเลือกใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด มีระดับการตัดสินใจเลือกใช้อยู่ในระดับมาก(56)

จากการศึกษาของ อารียา มั่นอ่วม และ ชิตตะวัน ชนะกุล ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท พบว่ากลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เข้าใช้บริการคือ ต้องการรักษาโรค/ป้องกันโรค จากการเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาคือ เกสซ์กร(57)

จากการศึกษาของ เยาวภา ปฐมศิริกรกุล และคณะ ทำการศึกษาพฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านขายยาของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่าประเภทผลิตภัณฑ์ที่มีการซื้อมากที่สุดคือ ยาแก้ปวดลดไข้ และยาระบบทางเดินหายใจ เวชภัณฑ์ที่ซื้อมากที่สุดคือ แอลกอฮอล์เจลหรือสเปรย์ วิตามินที่ซื้อมากที่สุดคือ วิตามินซี วัตถุประสงค์ในการซื้อยาที่ร้านยาคือ ต้องการปรึกษาเภสัชกร ประจำร้านยา และตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของร้านมากที่สุด โดยเฉพาะการมีมาตรการป้องกันการสัมผัสเชื้อโรค จึงให้ความสำคัญต่อการจัดพื้นที่ภายในร้าน และปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านยาประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ยาและเวชภัณฑ์ รองลงมาคือสถานที่และเวลาในการเข้าถึงบริการ และราคา/ค่าใช้จ่าย(58)

จากการศึกษาของ ทิพวรรณ อารีวงศ์สถิตย์ และ กฤษฎา มูฮัมหมัด ทำการศึกษาพฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านขายยาของผู้บริโภคในจังหวัดนครนายก พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาของกลุ่มตัวอย่างจากร้านขายยาในเขตจังหวัดนครนายก ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดตามลำดับ(59)

การสื่อสารการตลาดผ่านไลน์

รสสุคนธ์ สกุลเมตตา ได้ทำการศึกษารับรู้และการตอบสนองการสื่อสารการตลาดผ่านไลน์ออฟฟิเชียลแอดเคานต์เครือข่ายโทรศัพท์มือถือ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้งานไลน์แอปพลิเคชันทุกวันต่อสัปดาห์ และมีการใช้งานไลน์แอปพลิเคชันเป็นประจำมากที่สุด ส่วนใหญ่ติดตามการสื่อสารการตลาดผ่านทางไลน์ออฟฟิเชียล เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ(60)

ชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit)

ชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit) ถูกคิดค้นโดยภาควิชาเภสัชเวชและเภสัชพันธุศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการรับรองจากสถาบันมาตรฐานแห่งชาติ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 โดยชุดทดสอบเบื้องต้นนี้สามารถ

ระบุประเภทแอลกอฮอล์ ได้แก่ เมทานอล เอทานอล และไอโซโพรพานอล พร้อมทั้งระบุความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ชนิดเอทานอลเบื้องต้นได้ โดยสามารถใช้ทดสอบผลิตภัณฑ์ที่แอลกอฮอล์เป็นองค์ประกอบหลักทั้งรูปแบบน้ำและเจลที่อาจมีการแต่งสีและกลิ่นได้(61-63)

หลักการของชุดทดสอบ

ชุดทดสอบประกอบด้วย น้ำยาทดสอบ A และ น้ำยาทดสอบ B โดยน้ำยาทดสอบ A จะกระตุ้นปฏิกิริยา ระหว่าง น้ำยาทดสอบ B กับ แอลกอฮอล์ ชนิดเมทานอล เอทานอล หรือ ไอโซโพรพานอล และปฏิกิริยาจะทำให้เกิดการเปลี่ยนสีตามคุณสมบัติของแอลกอฮอล์แต่ละชนิด กรณีผลิตภัณฑ์มีเอทานอลเป็นองค์ประกอบหลักจะสามารถแสดงความเข้มข้นของเอทานอลโดยการเทียบสีตามความเข้มข้น

ขั้นตอนการใช้งานชุดทดสอบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตวงผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ที่ต้องการทดสอบใส่หลอดทดสอบ ปริมาณ 1 มิลลิลิตร ตามขีดบอกปริมาตร

2. หยด น้ำยาทดสอบ A ปริมาณ 5 หยด

3. หยดน้ำยาทดสอบ B ปริมาณ 1 หยด

4. ปิดฝาหลอดทดสอบ และค่อย ๆ เขย่า โดยพลิกหลอดทดสอบกลับไปมาจนเนื้อสารเข้ากันดีเป็นสีเขียว

5. สังเกตการเปลี่ยนแปลงสี และรอจนได้สีคงที่ ใช้เวลาประมาณ 3 - 5 นาที จึงอ่านผล

ทั้งนี้การทดสอบสิ้นสุดที่เวลา 5 นาที เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงสีที่เกิดขึ้นภายหลังจาก 5 นาที ไม่สามารถนำมาแปลผลการทดสอบได้ ดังนั้น จึงจะไม่อ่านผลที่เวลาเกิน 5 นาทีโดยเด็ดขาด

ข้อแนะนำ :

- ตัวควบคุมผลบวก แอลกอฮอล์สำหรับล้างแผลสีฟ้า 70% v/v

- ตัวควบคุมผลลบ น้ำสะอาด

การวิเคราะห์ผลการทดสอบ ชนิดของแอลกอฮอล์ที่เป็นองค์ประกอบ

- เอทานอล : สีเขียวนเปลี่ยนเป็นสีส้ม หรือสีส้มอมน้ำตาล

- เมทานอล : สีเขียวเปลี่ยนเป็นสีเหลือง หรือสีเหลืองอมเขียว

- ไอโซโพรพานอล : สีเขียวเกิดการแยกชั้น : ชั้นล่างมีสีส้ม ส้มแดง ส้มอมน้ำตาล ชั้นบนมีสีเขียว น้ำเงิน ม่วงแดง

การแปลผลความเข้มข้นของเอทานอล

- เปลี่ยนเป็นสีส้มภายใน 3 นาที หมายถึง ตัวอย่างมีเอทานอล 70% v/v

- เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลภายใน 3 นาที หมายถึง ตัวอย่างมีเอทานอล 50% v/v

- เปลี่ยนเป็นสีเขียวภายใน 3 นาที หมายถึง ตัวอย่างมีเอทานอล 30% v/v
- กรณีตัวอย่างมีสีเข้ม เช่น สีน้ำเงิน ให้แปรผลการทดสอบที่ 4 นาที

ประสิทธิภาพชุดทดสอบ : ค่าความจำเพาะ (Specificity) ของชุดทดสอบ คือ ร้อยละ 100 (อ้างผลจาก สถาบันมาตรวิทยา)

ข้อจำกัดชุดทดสอบ : ปริมาณต่ำสุดของเมทานอลที่สามารถตรวจวิเคราะห์ได้ (Limit of detection, LOD) คือ ร้อยละ 30 โดยปริมาตร และปริมาณต่ำสุดของเอทานอลที่สามารถตรวจวิเคราะห์ได้ (Limit of detection, LOD) คือ ร้อยละ 30 โดยปริมาตร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี และศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งเปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ที่มีมาตรฐานแตกต่างกันแต่ละประเภทในจังหวัดนนทบุรี

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาเชิงพรรณนา แบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Descriptive Study) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลระหว่าง เดือนเมษายน 2564 – มกราคม 2565 ของร้านขายยาแผนปัจจุบันทั้งหมด จำนวน 417 ร้าน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1.1 การตรวจสอบชนิดและความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit)

1.2 การตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงไว้ในฉลาก ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2558

2. การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) ที่มีมาตรฐานแตกต่างกันจังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ 1 การศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือทุกยี่ห้อที่จำหน่ายในร้าน ขย.1 จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากตรวจสอบผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือทุกยี่ห้อที่มีการจำหน่าย
ในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี ดังนั้นจึงไม่มีกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่าย
ในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี
2. ชุดทดสอบอย่างง่ายแบบทรีอินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ค้นคว้าข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ
เพื่อเป็นแนวทางกำหนดขอบเขตตัวเลือกของเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์
ทำความสะอาดมือ และเป็นแนวทางการจัดทำแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์
ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

2. สร้างแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่าย
ในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี (แบบบันทึกฯ) ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด

3. นำเสนอแบบบันทึกฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (รายชื่อใน ภาคผนวก ค)
พิจารณาให้ครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และปรับปรุงแก้ไขตาม
คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ
ที่จำหน่าย ในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มเติม
หัวข้อการตรวจสอบฉลาก ตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มี
ส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563 ได้แก่

1) วิธีใช้ ระบุข้อความต่อไปนี้หรือไม่ “ใช้ทำความสะอาดมือโดยถูให้ทั่วมือ ไม่น้อยกว่า 20
วินาที แล้วทิ้งไว้ให้แห้ง”

2) ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอาง ระบุข้อความต่อไปนี้หรือไม่ “เครื่องสำอางที่มี
ส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ”

3) คำเตือน ระบุข้อความต่อไปนี้ หรือไม่

“ห้ามเก็บที่อุณหภูมิเกิน 40 °C ห้ามใช้ใกล้เปลวไฟ”

“หากใช้ในเด็กเล็ก ควรผู้ใหญ่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเก็บให้พ้นมือเด็กเล็ก”

“หากเกิดอาการระคายเคืองหรือผื่นผิดปกติ ควรหยุดใช้และปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร”

4) ปรับแบบบันทึกฯ ให้สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ตามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ (ผนวกที่ ก)

- 1) การตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง
- 2) การตรวจสอบการแสดงฉลากผลิตภัณฑ์ ตามที่กฎหมายกำหนด
- 3) การตรวจสอบวันหมดอายุที่แสดงบนฉลากผลิตภัณฑ์
- 4) การตรวจสอบการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์
- 5) การรายงานผลทดสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายแบบ

หรืออินวัน (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit)

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

1. ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

การตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องของภาษา และตรวจสอบข้อคำถามแต่ละส่วน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ค) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC)(64) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ ค่า IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

เมื่อผู้วิจัยแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ 1

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี และการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย.1 จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำทะเบียนสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายเพื่อจัดทำแผนการลงพื้นที่ร้าน ขย.1 จังหวัดนนทบุรี

2. ผู้วิจัยจัดประชุมชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) นนทบุรี พร้อมเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลชุมชน ผ่านระบบออนไลน์ ช่วงเดือนเมษายน 2564 เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่และจัดทำเอกสารชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- 2.1 จัดทำคู่มือการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือตามที่กฎหมายกำหนดและตามแนวทางปฏิบัติ เรื่อง การแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กำหนด

2.2 จัดทำคู่มืออธิบายการแสดงเลขที่ใบรับจดแจ้งที่ถูกต้อง และช่องทางการตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้งของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

2.3 จัดทำคู่มืออธิบายการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1

3. การเก็บข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยส่งมอบทะเบียนสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน พร้อมแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ได้แก่ อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอไทรน้อย ภาษีอำเภอมือง ผู้วิจัยพร้อมเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. นนทบุรี เป็นผู้ลงพื้นที่ตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ช่วงเดือนเมษายน 2564

3.2 ผู้วิจัยพร้อมเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. นนทบุรี และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลแต่ละอำเภอ ตามแผนการตรวจร้าน ขย. 1 ที่กำหนดไว้ และดำเนินการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 พร้อมเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย.1 จังหวัดนนทบุรี

การตรวจสอบฉลากและการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ

1. การตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี

ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทุกยี่ห้อ/ชื่อการค้าที่จำหน่ายในร้าน ขย.1 และบันทึกผลลงแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี โดยตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อการค้าไม่ซ้ำเดิม และบันทึกผลการตรวจผลิตภัณฑ์ลงในระบบออนไลน์ผ่าน Google Sheet เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันที่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบทุกคนได้ทราบว่าผลิตภัณฑ์ชื่อการค้าใดได้รับการตรวจสอบแล้ว

2. การเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี

เก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทุกยี่ห้อ/ชื่อการค้าที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี โดยเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ไม่ซ้ำชื่อการค้า และบันทึกผลการตรวจลงในระบบออนไลน์ผ่าน Google Sheet ในการบันทึกข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่เก็บตัวอย่างแล้วเช่นเดียวกับการลงข้อมูลการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- กรณีผลิตภัณฑ์มีหลายขนาดบรรจุเลือกเก็บตัวอย่างขนาดที่มีปริมาณน้อยที่สุดและไม่จำกัดจำนวน การเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แต่ละร้าน

- กรณีผลิตภัณฑ์บรรจุในภาชนะบรรจุหลายรูปแบบให้เก็บตัวอย่าง 1 รูปแบบภาชนะบรรจุ เพื่อเป็นตัวแทนของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสถานที่ผลิตเดียวกัน

- กรณีผลิตภัณฑ์มีหลายรูปแบบ เช่น เจล สารละลาย ให้เลือกเก็บตัวอย่าง 1 ประเภทเพื่อ เป็นตัวแทนของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสถานที่ผลิตเดียวกัน

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ถูกเก็บจากร้านขายยาในเขตอำเภอเมืองและอำเภออื่น ๆ จะถูกนำมา รวบรวมที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สสจ. นนทบุรี และผู้วิจัยจะเป็นผู้ทดสอบด้วยชุดทดสอบ อย่างง่าย และบันทึกผลลงใน ส่วนที่ 5 ของแบบตรวจสอบผลากผลิตภัณฑ์ แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ 2 การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือก พฤติกรรมการคัดเลือก และพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูล ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดนนทบุรีทั้งหมดจำนวน 578 ร้าน แบ่งกลุ่มตามประเภท มาตรฐานร้าน ขย.1 ได้แก่

1. ร้านยาคุณภาพ จำนวน 50 ร้าน
2. ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP จำนวน 180 ร้าน
3. ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข จำนวน 348 ร้าน

กลุ่มตัวอย่าง

ร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี แบ่งกลุ่มตามประเภทมาตรฐานร้านขายยาแผนปัจจุบัน ได้แก่

1. ร้านยาคุณภาพ จำนวน 50 ร้าน จำนวนทั้งหมดที่มีในจังหวัดนนทบุรี
2. ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP จำนวน 180 ร้าน จำนวนทั้งหมดที่มีในจังหวัดนนทบุรี
3. ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข มีสัดส่วนมากกว่าร้านยาคุณภาพและ

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP จึงมีการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข เพื่อให้จำนวนร้านขายยาแต่ละประเภทมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ดังนี้

คำนวณกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตร ทาโร ยามาเน ดังนี้ (กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5)

$$n = \frac{N}{1 + N e^2}$$

โดย n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเป็นอย่างน้อย

N หมายถึง จำนวนประชากร

e หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

$$n = \frac{348}{(1 + 348 (0.05)^2)} = 187 \text{ ร้าน}$$

กลุ่มตัวอย่าง ร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข จำนวน 187 ร้าน คัดสรรส่วนจำนวนร้านขายยาจำแนกตามแต่ละอำเภอ ดังนี้

- อำเภอเมือง จำนวนร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข 120 คิดตามสัดส่วนได้เท่ากับ 65
- อำเภอปากเกร็ด จำนวนร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข 82 คิดตามสัดส่วนได้เท่ากับ 44
- อำเภอบางบัวทอง จำนวนร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข 70 คิดตามสัดส่วนได้เท่ากับ 38
- อำเภอบางใหญ่ จำนวนร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข 41 คิดตามสัดส่วนได้เท่ากับ 22
- อำเภอบางกรวย จำนวนร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข 25 คิดตามสัดส่วนได้เท่ากับ 13
- อำเภอไทรน้อย จำนวนร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข 10 คิดตามสัดส่วนได้เท่ากับ 5

โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ร้านยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข ตามแผนที่กำหนด ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างร้านขายยาแผนปัจจุบันในจังหวัดนนทบุรี มีจำนวนทั้งหมด 417 ร้าน ดังนี้

1. ร้านยาคุณภาพ จำนวน 50 ร้าน
2. ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP จำนวน 180 ร้าน
3. ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข จำนวน 187 ร้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน จังหวัดนนทบุรี

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การพัฒนาแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

1. ค้นคว้าข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เพื่อเป็นแนวทางกำหนดขอบเขตตัวเลือกของเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ

2. สร้างแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด

3. นำเสนอแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (รายชื่อใน ภาคผนวก ค) พิจารณาให้ครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- 1) เพิ่มเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์หัวข้อ ช่องทางการจำหน่ายสะดวก สิ่งซื้อง่าย
- 2) เปลี่ยนข้อความฉลากผลิตภัณฑ์ให้มีข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน ตามที่กฎหมายกำหนด เป็น 3 ข้อ ได้แก่ ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิตและหมดอายุ ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ และฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต
4. ปรับแบบสอบถามให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา (ผนวกที่ ข) ได้ดังนี้

แบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 3 ส่วน (ผนวกที่ ข) ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของร้านขายยา ข้อคำถามประกอบด้วย ประเภทผู้รับอนุญาต ประเภทมาตรฐานร้านขายยา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในร้านขายยา

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) สอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยา โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุตัวเลขเรียงลำดับ 1 ถึง 3 ลำดับแรกที่มีความสำคัญมากที่สุด

2) สอบถามพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยา

3) สอบถามการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยา

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

1. ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

การตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องของภาษาและตรวจสอบของข้อคำถามแต่ละส่วน โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (รายชื่อใน ภาคผนวก ค) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง

(Index of Item-Objective Congruence : IOC)(64) เกณฑ์การพิจารณา คือ ค่า IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

เมื่อผู้วิจัยแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ 1

2. ความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา อย่างน้อย 30 คน ในจังหวัดปทุมธานี ช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี เป็นผู้นำแบบสอบถามให้ผู้ประกอบการร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดปทุมธานีที่มาติดต่อ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานีตอบแบบสอบถาม โดยให้เจ้าหน้าที่ชี้แจงขอความร่วมมือผู้ประกอบการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

เกณฑ์การพิจารณา คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป แสดงว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่น(64)

จากการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ข้อคำถามเกี่ยวกับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่าย พฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ การเข้าถึงข้อมูล และพฤติกรรมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ได้ค่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.862, 0.722 และ 0.776 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าไม่น้อยกว่า 0.7 แสดงว่าแบบสอบถามข้างต้นมีความเชื่อมั่น

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ดำเนินการพร้อมกับการรวบรวมแบบบันทึกการตรวจสอบผลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือฯ และการเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำทะเบียนสถานที่ร้าน ขย. 1 กลุ่มเป้าหมายเพื่อจัดทำแผนการลงพื้นที่
2. ผู้วิจัยจัดประชุมชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. นนทบุรี พร้อมเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลชุมชนผ่านระบบออนไลน์ พร้อมกับการชี้แจงเรื่องการตรวจสอบผลากและเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี และจัดทำเอกสารชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงาน โดยมีคู่มืออธิบายการเก็บแบบสอบถามเกณฑ์

การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

3. การเก็บข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยส่งมอบแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี พร้อมกับแบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ได้แก่ อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอไทรน้อย กรณีอำเภอเมือง ผู้วิจัยพร้อมเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. นนทบุรี เป็นผู้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน 2564

3.2 ผู้วิจัยพร้อมเจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. นนทบุรี และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอลงพื้นที่เก็บข้อมูลแต่ละอำเภอตามแผนการตรวจสอบสถานที่ร้าน ขย.1 ที่กำหนดไว้ โดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี พร้อมกับการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์ฯ และเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาในคราวเดียวกัน

3.3 การเก็บข้อมูลแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี มีแนวทางดังนี้

- การลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ สถานที่ร้าน ขย. 1 ผู้วิจัยพร้อมเจ้าหน้าที่ฯ นำแบบสอบถามให้ผู้ประกอบการร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี โดยแจ้งให้ผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่าย เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และขอความร่วมมือผู้ประกอบการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง โดยชี้แจงว่าแบบสอบถามดังกล่าวไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานของกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. จังหวัดนนทบุรี แบบสอบถามดังกล่าว ใช้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโท การตอบแบบสอบถามจะถูกปิดเป็นความลับ

- กรณีพบผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ จะขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถามทันที

- กรณีไม่พบผู้ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ จะขอความร่วมมือให้ส่งแบบสอบถามย้อนหลัง ผ่านช่องทาง ดังนี้ ไลน์ อีเมลล์ จดหมาย ที่ระบุในหน้าสุดท้ายของแบบสอบถาม หรือนำส่งด้วยตนเอง ณ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ สสจ. นนทบุรี ทั้งนี้หากครบกำหนด 1 สัปดาห์ หลังส่งแบบสอบถามและยังไม่ได้รับการตอบกลับผู้วิจัยจะโทรศัพท์ติดต่อขอความร่วมมือการตอบแบบสอบถามซ้ำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ SPSS Statistics 26 กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ได้แก่ การตรวจสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย และการตรวจสอบการหมดอายุของเครื่องสำอาง ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ได้แก่ การตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้งและการแสดงฉลากผลิตภัณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ

4. การทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากข้อมูลไม่มีการกระจายแบบโค้งปกติ (normality) จึงใช้สถิติแบบนอนพาราเมตริก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) และกรณีข้อมูลเข้าเงื่อนไขที่ทำให้ใช้การทดสอบของไคสแควร์ไม่ได้ คือ จำนวนค่าความคาดหวังที่มีความถี่น้อยกว่า 5 มีจำนวนเกินร้อยละ 20 ของจำนวนค่าความคาดหวังทั้งหมด จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบของฟิชเชอร์ (Fisher Exact Test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคุนภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี และศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งเปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันแต่ละประเภทในจังหวัดนนทบุรี รายละเอียดผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาคุนภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1 จังหวัดนนทบุรี

การศึกษาคุนภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ (ผลิตภัณฑ์ฯ) ที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จังหวัดนนทบุรี ผลิตภัณฑ์ฯ ที่ถูกเก็บตัวอย่างและได้รับการตรวจสอบทั้งหมดจำนวน 275 ตัวอย่าง เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อการค้าไม่ซ้ำกัน จากร้านยาคุณภาพร้อยละ 10.2 ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP ร้อยละ 28.4 และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข ร้อยละ 61.5 (ตารางที่ 2) และเมื่อจำแนกตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 77.8 เป็นผลิตภัณฑ์ฯ รูปแบบเจล ที่เหลือเป็นรูปแบบสารละลาย (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ที่ถูกเก็บตัวอย่าง ตามประเภทมาตรฐานร้าน ขย. 1

ประเภทมาตรฐานร้าน ขย. 1	จำนวน	ร้อยละ
- ร้านยาคุณภาพ	28	10.2
- ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP	78	28.4
- ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข	169	61.5
รวม	275	100

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ที่ถูกเก็บตัวอย่าง จำแนกตามรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบผลิตภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
- เจล (Gel)	214	77.8
- สารละลายใส (Solution)	61	22.2
รวม	275	100

การตรวจสอบเลขที่ใบรับจดทะเบียนและการแสดงฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ในร้าน ขย. 1

การตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์ฯ ทั้งหมดจำนวน 275 ผลิตภัณฑ์ พบเป็นผลิตภัณฑ์ฯ ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน จำนวน 270 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 98.2) และผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 1.8)

การตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์ฯ ตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563 และตามแนวทางปฏิบัติ เรื่อง การแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พบว่าผลิตภัณฑ์ฯ ฉลากแสดงข้อความไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้อง จำนวน 126 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 45.8) เมื่อจำแนกกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ตามการระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน ดังนี้

1. กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน

เมื่อตรวจสอบการแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์ฯ กลุ่มที่ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน จำนวน 270 ผลิตภัณฑ์ พบว่าผลิตภัณฑ์ฯ จำนวน 121 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 44.8) ฉลากแสดงข้อความไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด โดยเมื่อพิจารณาลักษณะหัวข้อข้อความไม่ถูกต้องของฉลากมีทั้งหมด 14 หัวข้อ โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44.6) ฉลากไม่แสดงค่าเตือน รองลงมา (ร้อยละ 43.8) ฉลากไม่แสดงประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง รองลงมา (ร้อยละ 43.0) ฉลากไม่แสดงข้อความภาษาไทยในส่วนของคุณสมบัติหรือชื่อการค้า ชื่อสถานที่ผลิตหรือที่ตั้งสถานที่ผลิต ที่สำคัญพบว่า มีผลิตภัณฑ์ที่ฉลากแสดงข้อความสรรพคุณ ไม่ตรงต่อความจริง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ (ร้อยละ 35.5) อาทิเช่น ข้อความที่สื่อถึงการฆ่าเชื้อ ปลอดภัยจากเชื้อ เช่น “ฆ่า/Kill, ปลอดภัย/Safe” จำนวน 30 ผลิตภัณฑ์ ข้อความชื่อโรค “COVID-19, Coronavirus” จำนวน 1 ผลิตภัณฑ์ และข้อความ “ลดการสะสมของเชื้อแบคทีเรียและไวรัส 99.99%, Anti-Virus, Anti-Bacterial, Clean 99.99%, ปลอดภัยจากเชื้อโรค 99.99%” โดยไม่มีหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 จำนวน 18 ผลิตภัณฑ์ (ตารางที่ 4)

2. กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน

เมื่อตรวจสอบการแสดงฉลากของผลิตภัณฑ์ฯ กลุ่มที่ไม่ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ พบว่าแสดงฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) โดยเมื่อพิจารณาลักษณะหัวข้อข้อความไม่ถูกต้องของฉลาก 14 หัวข้อ พบว่า ร้อยละ 80 ฉลากไม่แสดงข้อความภาษาไทย ฉลากไม่แสดงประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง ฉลากไม่แสดงชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต

ฉลาก ไม่แสดงเลขหรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต (Lot. Number) ฉลากไม่แสดง เดือน ปี ที่ผลิต เดือน ปี ที่หมดอายุ และไม่แสดงคำเตือน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ลักษณะความไม่สมบูรณ์ของฉลากจำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ไปรับจดแจ้ง และไม่ระบุเลขที่ไปรับจดแจ้ง

ลักษณะการแสดงฉลาก	กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ ไปรับจดแจ้ง (n = 121) จำนวน* (ร้อยละ)	กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ระบุเลขที่ ไปรับจดแจ้ง (n = 5) จำนวน* (ร้อยละ)
1. ฉลากไม่แสดง ข้อความ ภาษาไทย เช่น ชื่อเครื่องสำอาง , ชื่อผู้ผลิต ที่อยู่ผู้ผลิต ไม่แสดง ข้อความภาษาไทย	52 (43.0)	4 (80.0)
2. ฉลากไม่แสดง ประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง หรือ ระบุไม่ถูกต้อง เช่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ฟันผิว	53 (43.8)	4 (80.0)
3. ฉลากไม่แสดง ชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้ เป็นส่วนผสม	7 (5.8)	3 (60.0)
4. ฉลากไม่แสดง วิธีใช้ หรือ แสดงวิธีใช้ไม่ถูกต้อง เช่น ใช้ความสะอาดฟันผิว ฝ้าหนัง อุปกรณ์	24 (19.8)	3 (60.0)
5. ฉลากไม่แสดง ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต	7 (5.8)	4 (80.0)
6. ฉลากไม่แสดง ปริมาณสุทธิ	6 (5.0)	2 (40.0)
7. ฉลากไม่แสดง เลขหรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต (Lot. Number)	33 (27.3)	4 (80.0)
8. ฉลากไม่แสดง เดือน ปี ที่ผลิต	14 (11.6)	4 (80.0)
9. ฉลากไม่แสดง เดือน ปี ที่หมดอายุ	17 (14.1)	4 (80.0)
10. ฉลากไม่แสดง คำเตือน	54 (44.6)	4 (80.0)

ตารางที่ 4 ลักษณะความไม่สมบูรณ์ของฉลากจำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ใบรับจดแจ้ง และไม่ระบุเลขที่ใบรับจดแจ้ง (ต่อ)

ลักษณะการแสดงฉลาก	กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ ใบรับจดแจ้ง (n = 121) จำนวน* (ร้อยละ)	กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ระบุเลขที่ ใบรับจดแจ้ง (n = 5) จำนวน* (ร้อยละ)
11. ฉลากไม่แสดงเลขที่ใบรับจดแจ้ง	0	5 (100.0)
12. ฉลากแสดงข้อความสรรพคุณไม่ตรงต่อความจริง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจในสาระสำคัญ เช่น “ฆ่า/Kill, ปลอดภัย/Safe, Anti-Bacterial, Clean 99.99%”	43 (35.5)	1 (20.0)
13. ฉลากแสดงข้อมูลไม่ตรงต่อความจริง - แสดงชื่อผลิตภัณฑ์ไม่ตรงตามที่จดแจ้ง - แสดงชื่อผู้ผลิต ที่อยู่สถานที่ผลิต ไม่ตรงตามที่จดแจ้ง - ฉลากแสดงชนิดแอลกอฮอล์ไม่ตรงตามผลการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย	39 (32.2)	1 (20.0)
14. ฉลากแสดงข้อความไม่ชัดเจนมีขนาดเล็ก	16 (13.2)	0

*หมายเหตุ 1 ผลิตภัณฑ์ อาจแสดงฉลากไม่สมบูรณ์มากกว่า 1 ลักษณะ

การตรวจสอบสถานะเลขที่ใบรับจดแจ้ง

จากการตรวจสอบไม่พบผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีสถานะเลขที่ใบรับจดแจ้งสิ้นสภาพหรือหมดอายุ ก่อนวันที่ผลิตที่ระบุบนฉลาก

การตรวจสอบชนิดแอลกอฮอล์ที่แสดงในฉลากกับการตรวจสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุชนิดแอลกอฮอล์ในฉลากไม่ตรงกับที่พบจากผลการตรวจสอบชุดทดสอบอย่างง่าย ร้อยละ 6.2 เช่น ฉลากแสดงเอทานอล ผลการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย พบไอโซโพรพานอล เป็นต้น

การตรวจสอบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฯ หมดอายุ

จากการตรวจสอบไม่พบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฯ ที่หมดอายุ ทั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขจดแจ้งและไม่มีเลขจดแจ้ง

การตรวจสอบฉลากตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอาง ที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563 (ประกาศฯ)

ประกาศฯ กำหนดให้ระบุข้อความเฉพาะรายละเอียดเพิ่มเติม (ตารางที่ 5) ดังนี้

1. ประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง ประกาศฯ ให้ระบุ **“เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ”**

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุข้อความถูกต้อง ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 12.4 ระบุข้อความครบถ้วนตามประกาศฯ
- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 61.1 ระบุข้อความอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกัน เช่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดมือแบบไม่ใช้น้ำ เจลอนามัยทำความสะอาดมือ ผลิตภัณฑ์เจลผสมแอลกอฮอล์ไม่ต้องล้างออก เป็นต้น

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุข้อความไม่ถูกต้องหรือไม่ระบุประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 2.5 ระบุข้อความไม่ถูกต้องมีการแสดงข้อความ เช่น ผลิตภัณฑ์สำหรับทำความสะอาดพื้นผิว ฝาผนัง อุปกรณ์ ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดโดยไม่ระบุว่าเป็นสำหรับบริเวณมือ เป็นต้น

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 18.2 ไม่ระบุประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง

2. วิธีใช้ ประกาศฯ ให้ระบุ **“ใช้ทำความสะอาดมือโดยถูให้ทั่วมือ ไม่น้อยกว่า 20 นาที แล้วทิ้งไว้ให้แห้ง”**

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุข้อความถูกต้อง ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 0.7 ระบุข้อความครบถ้วนตามประกาศฯ
- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 89.5 ระบุข้อความอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกัน เช่น ใช้ทำความสะอาดมือ บีบเจลลงบนฝ่ามือถูให้ทั่วโดยไม่ต้องล้างน้ำออก

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุข้อความไม่ถูกต้องหรือไม่ระบุวิธีใช้ ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 1.8 ระบุข้อความไม่ถูกต้องมีการแสดงข้อความ เช่น ใช้ทำความสะอาดผิวหนังทั่วร่างกาย ทำความสะอาดพื้นผิว ฝาผนัง อุปกรณ์
- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 8.0 ไม่ระบุวิธีใช้

3. คำเตือนเกี่ยวกับอันตราย ประกาษา ให้ระบุข้อความ ดังนี้

“คำเตือน ห้ามเก็บที่อุณหภูมิเกิน 40 °C ห้ามใช้ใกล้เปลวไฟ

หากใช้ในเด็กเล็ก ควรมีผู้ใหญ่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเก็บให้พ้นมือเด็กเล็ก

หากเกิดอาการระคายเคืองหรือผิดปกติ ควรหยุดใช้และปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร”

ทั้งนี้ อาจมีข้อความเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอื่นด้วยก็ได้

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุข้อความถูกต้อง ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 3.27 ระบุข้อความครบถ้วนตามประกาศฯ

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 75.6 ระบุข้อความอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกัน แต่ไม่ครบถ้วนตามประกาศฯ หรือข้อความอื่นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เช่น ควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับบริเวณปากหรือเยื่อหู ใช้เฉพาะภายนอกเท่านั้น ห้ามรับประทาน ห้ามใช้ใกล้เปลวไฟ เป็นต้น

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุข้อความไม่ถูกต้องหรือไม่ระบุคำเตือน ดังนี้

- ไม่พบกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุคำเตือนไม่ถูกต้อง ใดๆก็ตามพบกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ

21.1 ไม่ระบุคำเตือน

4. การแสดงความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ ประกาศฯ ให้ระบุ **ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ เป็นร้อยละโดยปริมาตร (Volume by Volume)** หรือข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน หรือแสดงข้อความ **“แอลกอฮอล์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร”**

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุข้อความถูกต้อง ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 7.3 ระบุข้อความครบถ้วนตามประกาศฯ

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 64.0 ระบุข้อความอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน เช่น ข้อความแอลกอฮอล์ร้อยละ 70 โดยปริมาตร, 75% v/v

กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ระบุข้อความไม่ถูกต้องหรือไม่ระบุความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ ดังนี้

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 16.7 ไม่ระบุหน่วย เช่น ระบุข้อความ “70%” , ระบุหน่วยไม่ถูกต้อง เช่น “70% w/v” หรือระบุความเข้มข้นน้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร เช่น “62% v/v”

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 12.0 ไม่ระบุความเข้มข้นของแอลกอฮอล์

ตารางที่ 5 การแสดงฉลากตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่องฉลากของเครื่องสำอาง ที่มี ส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563 ($n = 275$)

หัวข้อ	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง	
	ข้อความตาม ประกาศฯ จำนวน (ร้อยละ)	ข้อความอื่น ที่มีเนื้อหา เดียวกัน จำนวน (ร้อยละ)	ข้อความ ไม่ถูกต้อง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ระบุ จำนวน (ร้อยละ)
1. ประเภท หรือ ชนิด เครื่องสำอาง	34 (12.4)	168 (61.1)	7 (2.5)	50 (18.2)
2. วิธีใช้	2 (0.7)	246 (89.5)	5 (1.8)	22 (8.0)
3. คำเตือน	9 (3.3)	208 (75.6)	-	58 (21.1)
4. การแสดงความเข้มข้นของ แอลกอฮอล์	20 (7.3)	176 (64.0)	46 (16.7)	33 (12.0)

การตรวจสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย

ผลการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ฯ จำนวน 275 ผลิตภัณฑ์ ด้วยการใช้ชุดทดสอบ อย่างง่าย เพื่อทดสอบว่าผลิตภัณฑ์มีปริมาณแอลกอฮอล์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร (70 %V/V) และต้องไม่มีแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอล พบว่า ส่วนใหญ่พบแอลกอฮอล์ชนิดเอทานอล (ร้อยละ 90.5) รองลงมาพบแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอล (ร้อยละ 8.7) ซึ่งไม่สามารถทดสอบ ปริมาณแอลกอฮอล์ได้ เมื่อทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit) และพบแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอลน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.7) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ฯ ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายจำแนกตามชนิดแอลกอฮอล์ที่พบ

ชนิดแอลกอฮอล์	จำนวน (ร้อยละ)
เอทานอล	249 (90.5)
ไอโซโพรพานอล	24 (8.7)
เมทานอล	2 (0.7)
รวม	275 (100)

ผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 68.7 ผ่านมาตรฐานการตรวจวิเคราะห์ด้วยการใช้ชุดทดสอบอย่างง่าย ปริมาณแอลกอฮอล์ไม่น้อยกว่า 70% v/v และไม่มีแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอล โดยเมื่อจำแนกตาม การมีเลขที่ใบรับจดแจ้ง กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 69.3 ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 40.0 ผ่านมาตรฐาน (ตารางที่ 7)

ผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 0.7 ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบเมทานอล โดยเมื่อจำแนกตาม การมีเลขที่ใบรับจดแจ้ง กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 0.4 ไม่ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 20.0 ไม่ผ่านมาตรฐาน (ตารางที่ 7)

ผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 21.8 ไม่ผ่านมาตรฐาน เนื่องจากพบปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v โดยเมื่อจำแนกตามการมีเลขที่ใบรับจดแจ้ง กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 21.5 ไม่ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 40.0 ไม่ผ่านมาตรฐาน (ตารางที่ 7)

ผลิตภัณฑ์ฯ ที่พบแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอล ร้อยละ 8.7 โดยเมื่อจำแนกตามการมี เลขที่ใบรับจดแจ้ง พบในกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้งทั้งหมด (ร้อยละ 8.9) ซึ่งผลิตภัณฑ์ฯ ที่พบไอโซโพรพานอลไม่สามารถสรุปปริมาณแอลกอฮอล์ได้ด้วยข้อจำกัดของชุดทดสอบอย่างง่าย ที่ใช้ในการวิจัย ดังนั้นกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ดังกล่าวจึงไม่สามารถจำแนกได้ว่าผ่านมาตรฐานหรือไม่ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ฯ ที่ตรวจด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายจำแนกตามการมี เลขที่ใบรับจดแจ้ง

การมีเลขที่ ใบรับจดแจ้ง	ผลิตภัณฑ์ฯ ที่ผ่านมาตรฐาน จำนวน (ร้อยละ)	ผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน		ไม่สามารถ สรุปได้ จำนวน (ร้อยละ)
		จำนวน (ร้อยละ) พบ เมทานอล	ปริมาณ แอลกอฮอล์ น้อยกว่า 70% v/v	
- มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง (n = 270)	187 (69.3)	1 (0.4)	58 (21.5)	24 (8.9)
- ไม่มีเลขที่ใบรับจด แจ้ง (n = 5)	2 (40.0)	1 (20.0)	2 (40.0)	0
รวม (n = 275)	189 (68.7)	2 (0.7)	60 (21.8)	24 (8.7)

เมื่อจำแนกผลการตรวจวิเคราะห์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน ตามการมีเลขที่ใบรับจดทะเบียน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนไม่ผ่านมาตรฐาน ส่วนใหญ่เนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v (ร้อยละ 98.3) ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน ส่วนใหญ่ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v (ร้อยละ 66.7) อย่างไรก็ตามพบผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบเมทานอลสูงถึง ร้อยละ 33.3 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละ กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐานจำแนกตามการมีเลขที่ใบรับจดทะเบียน

การมีเลขที่ใบรับจดทะเบียน	ผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน จำนวน (ร้อยละ)	
	พบเมทานอล	ปริมาณแอลกอฮอล์ น้อยกว่า 70 %V/V
- มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน (n = 59)	1 (1.7)	58 (98.3)
- ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน (n = 3)	1 (33.3)	2 (66.7)
รวม	2	60

เมื่อจำแนกผลการตรวจวิเคราะห์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายตามการแสดงผลการทดสอบที่กำหนด กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบถูกต้อง ร้อยละ 78.5 ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 57.1 ผ่านมาตรฐาน (ตารางที่ 9)

ผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบเมทานอล เมื่อจำแนกตามการแสดงผลการทดสอบที่กำหนด กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบไม่พบผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 1.6 ไม่ผ่านมาตรฐาน (ตารางที่ 9)

ผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v เมื่อจำแนกตามการแสดงผลการทดสอบ กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบถูกต้อง ร้อยละ 18.1 ไม่ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 26.2 ไม่ผ่านมาตรฐาน (ตารางที่ 9)

ผลิตภัณฑ์ฯ ที่พบแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอล พบในกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบถูกต้อง ร้อยละ 3.4 กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลการทดสอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 15.1 ซึ่งผลิตภัณฑ์ฯ ที่พบไอโซโพรพานอลไม่สามารถสรุปปริมาณแอลกอฮอล์ได้ ดังนั้นกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ดังกล่าวจึงไม่สามารถจำแนกได้ว่าผ่านมาตรฐานหรือไม่ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละผลิตภัณฑ์ฯ ที่ตรวจด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายจำแนกตามการแสดงผลาก

การแสดงผลาก	ผลิตภัณฑ์ฯ กลุ่มที่ผ่าน มาตรฐาน จำนวน (ร้อยละ)	ผลิตภัณฑ์ฯ กลุ่มที่ไม่ผ่านมาตรฐาน จำนวน (ร้อยละ)		ไม่สามารถ สรุปได้ จำนวน (ร้อยละ)
		พบ เมทานอล	ปริมาณ แอลกอฮอล์ น้อยกว่า 70% v/v	
- แสดงผลากถูกต้อง (n = 149)	117 (78.5)	0	27 (18.1)	5 (3.4)
- แสดงผลากไม่ถูกต้อง (n = 126)	72 (57.1)	2 (1.6)	33 (26.2)	19 (15.1)
รวม (n = 275)	189 (68.7)	2 (0.7)	60 (21.8)	24 (8.7)

เมื่อจำแนกผลการตรวจวิเคราะห์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐานตามการแสดงผลาก กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลากถูกต้อง ไม่ผ่านมาตรฐาน เนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v ทั้งหมด ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงผลากไม่ถูกต้อง ส่วนใหญ่ไม่ผ่านมาตรฐาน เนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v (ร้อยละ 94.3) (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐานจำแนกตามการแสดงผลาก

การแสดงผลาก	กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน จำนวน (ร้อยละ)	
	พบเมทานอล	ปริมาณแอลกอฮอล์ น้อยกว่า 70 %V/V
- แสดงผลากถูกต้อง (n = 27)	0	27 (100)
- แสดงผลากไม่ถูกต้อง (n = 35)	2 (5.7)	33 (94.3)
รวม	2	60

โดยสรุป กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ได้รับการจัดแจ้งเครื่องสำอางถูกต้อง ร้อยละ 69.3 ผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 21.5 ไม่ผ่านมาตรฐาน เนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v ร้อยละ 0.4 ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบเมทานอล และร้อยละ 8.9 ไม่สามารถสรุปผลการทดสอบ ปริมาณแอลกอฮอล์ได้เนื่องจากพบแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอล (ตารางที่ 11) และ กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงฉลากถูกต้อง ร้อยละ 78.5 ผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 18.1 ไม่ผ่านมาตรฐาน เนื่องจากมีปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า 70% v/v และไม่พบผลิตภัณฑ์ที่มีแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอล และร้อยละ 3.4 ไม่สามารถสรุปผลการทดสอบคุณภาพได้เนื่องจากพบแอลกอฮอล์ชนิด ไอโซโพรพานอล (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 การแสดงคุณภาพผลิตภัณฑ์จำแนกตามคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ที่กฎหมายกำหนด		ตัวอย่าง ทั้งหมด จำนวน	คุณภาพผลิตภัณฑ์ จำนวน (ร้อยละ)			
			ผ่าน	ไม่ผ่าน		ไม่ สามารถ สรุปได้
				พบ เมทานอล	ปริมาณ แอลกอฮอล์ น้อยกว่า 70% v/v	
จำแนกตาม การจัดแจ้ง เครื่องสำอาง	ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ การจัดแจ้ง เครื่องสำอางถูกต้อง	270	187 (69.3)	1 (0.4)	58 (21.5)	24 (8.9)
	ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับ การจัดแจ้ง เครื่องสำอาง	5	2 (40.0)	1 (20.0)	2 (40.0)	0
จำแนกตาม การแสดง ฉลาก	ผลิตภัณฑ์ที่มีการ แสดงฉลากถูกต้อง	149	117 (78.5)	0	27 (18.1)	5 (3.4)
	ผลิตภัณฑ์ที่มีการ แสดงฉลากไม่ถูกต้อง	126	72 (57.1)	2 (1.6)	33 (26.2)	19 (15.1)

การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ ด้านสถานที่เก็บ การมีแสงแดดส่องถึง และการควบคุมอุณหภูมิ บริเวณที่เก็บ

1. สถานที่เก็บรักษา

การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ ส่วนใหญ่เก็บบริเวณชั้นวางสินค้าบริเวณที่ขายยาภายในสถานที่ขายยา (ร้อยละ 97.1) รองลงมาเก็บในห้องสำรองยา (ร้อยละ 2.2) รองลงมาเป็นการเก็บปะปนกับสิ่งของอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่จำหน่ายในร้านขายยา (ร้อยละ 0.7) อย่างไรก็ตามพบว่าบางร้านมีการเก็บบริเวณด้านนอกร้านขายยา

2. การมีแสงแดดส่องถึง

การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ ส่วนใหญ่เก็บบริเวณที่ไม่มีแสงแดดส่องถึง (ร้อยละ 92.7) อย่างไรก็ตามยังพบการเก็บในบริเวณที่มีแสงแดดส่อง (ร้อยละ 7.3) (ตารางที่ 12)

3. การควบคุมอุณหภูมิบริเวณที่เก็บ

การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ ส่วนใหญ่เก็บบริเวณที่มีเครื่องปรับอากาศพร้อมเทอร์โมมิเตอร์ (ร้อยละ 95.3) รองลงมาเก็บบริเวณที่ไม่มีเครื่องปรับอากาศ แต่มีเทอร์โมมิเตอร์ (ร้อยละ 3.6) รองลงมาเก็บบริเวณไม่มีเครื่องปรับอากาศและไม่มีเทอร์โมมิเตอร์ (ร้อยละ 1.1) (ตารางที่ 12) เช่น บริเวณหน้าร้าน

ตารางที่ 12 การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ (n = 275)

หัวข้อ	เหมาะสม (ร้อยละ)	ไม่เหมาะสม (ร้อยละ)
1. การมีแสงแดดส่องถึง	92.7	7.3
2. การควบคุมอุณหภูมิบริเวณที่เก็บ	95.3	4.7

ส่วนที่ 2 การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือก พฤติกรรมการคัดเลือก และพฤติกรรมการเข้าถึง แหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย. 1

การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือก พฤติกรรมการคัดเลือก และพฤติกรรมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่นำมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จังหวัดนนทบุรี โดยการเก็บข้อมูลในร้าน ขย.1 จำนวน 417 แห่ง และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. ข้อมูลด้านคุณลักษณะทั่วไปของร้านขายยา

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ ร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีมาตรฐานแตกต่างกันแต่ละประเภทในจังหวัดนนทบุรี (ร้านยาคุณภาพ , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และ ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข) จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 417 ร้าน โดยประเภทผู้รับอนุญาตตามใบอนุญาตเป็นบุคคลทั่วไป จำนวน 289 ร้าน (ร้อยละ 69.3) นิติบุคคล จำนวน 128 ร้าน (ร้อยละ 30.7) ประเภทมาตรฐานร้านขายยาแผนปัจจุบัน เป็นร้านยาคุณภาพ จำนวน 50 ร้าน (ร้อยละ 12.0) ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP จำนวน 180 ร้าน (ร้อยละ 43.2) และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข จำนวน 187 ร้าน (ร้อยละ 44.8) (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของร้านขายยาจำแนกตามประเภทผู้รับอนุญาต ประเภทมาตรฐานร้านขายยา ($n = 417$)

ข้อมูลทั่วไปของร้านยา	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทผู้รับอนุญาต		
- บุคคลทั่วไป	289	69.3
- นิติบุคคล	128	30.7
รวม	417	100
ประเภทร้านขายยา		
- ร้านยาคุณภาพ	50	12.0
- ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP	180	43.2
- ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข	187	44.8
รวม	417	100

2. ข้อมูลด้านคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่กำหนดในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้แจ้งขอให้ผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดจำนวน 417 คน ร้อยละ 56.6 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 40.5 อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี อายุเฉลี่ย คือ $42.8 \pm SD 9.4$ ปี ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.2) สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีสาขาเภสัชศาสตร์ รองลงมาคือระดับปริญญาโท (ร้อยละ 30.2) ร้อยละ 42.7 มีสถานะเป็นเจ้าของร้านและเป็นเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ รองลงมา มีสถานะเป็นเจ้าของร้าน โดยไม่เป็นเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ (ร้อยละ 30.5) (ตารางที่ 14)

เมื่อจำแนกตามการเป็นเกษตรกรโดยรวมกลุ่มระดับการศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโท กลุ่มเป็นเกษตรกรจำนวน 257 (ร้อยละ 61.6) และกลุ่มไม่เป็นเกษตรกรจำนวน 160 (ร้อยละ 38.4) (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาฯ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานะหรือตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	181	43.4
- หญิง	236	56.6
อายุ		
- ≤ 30 ปี	26	6.2
- 31 – 40 ปี	169	40.5
- 41- 50 ปี	137	32.9
- 51- 60 ปี	68	16.3
- ≥ 61 ปี	17	4.1
\bar{X} = 42.83 ปี		
Max= 74 ปี , Min = 29 ปี		
SD = 9.39 ปี		
ระดับการศึกษาสูงสุด		
- มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า	19	4.6
- ระดับอนุปริญญา	2	0.5
- ระดับเทียบเท่าปริญญาตรี	3	0.7
- ปริญญาตรีสาขาเภสัชศาสตร์	176	42.2
- ปริญญาตรี สาขาอื่น ๆ	89	21.3
- ปริญญาโท	126	30.2
- อื่น ๆ		
- ไม่ระบุ	2	0.5

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้านขายยาฯ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานะหรือตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
สถานะ หรือตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม		
- เจ้าของร้าน โดยไม่เป็นเภสัชกร	127	30.5
- เจ้าของร้านและเป็นเภสัชกร	178	42.7
- เภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ	64	15.4
- ผู้จัดการร้าน	4	1.0
- พนักงาน	2	0.5
- อื่น ๆ เช่น Head office	42	10.1
การเป็นเภสัชกร		
- กลุ่มเป็นเภสัชกร	257	61.6
- กลุ่มไม่เป็นเภสัชกร	160	38.4

1. เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่ายในร้าน ขย.1

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ (เกณฑ์ฯ) ที่จำหน่ายในร้าน ขย.1 จังหวัดนนทบุรี จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 417 คน เกณฑ์ฯ ที่มีผู้ตอบเลือกมากที่สุด 3 ลำดับแรก โดยไม่คำนึงว่าผู้ตอบเลือกเป็นลำดับใด คือ ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก (ร้อยละ 57.1) รองลงมาคือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง (ร้อยละ 53.7) และฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 50.8) ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเกณฑ์ฯ ที่ผู้ตอบเลือกใช้มากที่สุดตามลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า

1. เกณฑ์ฯ ที่ผู้ตอบเลือกใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เป็นอันดับที่ 1 มากที่สุด ได้แก่ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขจดแจ้งเครื่องสำอาง (ร้อยละ 35.5) (ตารางที่ 15)

เกณฑ์ฯ ที่ถูกใช้ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เป็นอันดับที่ 1 ผู้ตอบเลือกทั้งหมดจำนวน 707 โดย 3 อันดับแรกที่ผู้ตอบเลือกเป็นเกณฑ์อันดับที่ 1 ได้แก่

- 1.1 ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง จำนวน 148 (ร้อยละ 20.9)
- 1.2 ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก จำนวน 96 (ร้อยละ 13.6)
- 1.3 ยี่ห้อ แบรินด์ จำนวน 95 (ร้อยละ 13.4)

2. เกณฑ์ฯ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เป็นอันดับที่ 2 มากที่สุด ได้แก่ ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 24.0) (ตารางที่ 15)

เกณฑ์ฯ ที่ถูกใช้ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เป็นอันดับที่ 2 ผู้ตอบเลือกทั้งหมดจำนวน 544 โดย 3 อันดับแรกที่ผู้ตอบเลือกเป็นเกณฑ์อันดับที่ 2 ได้แก่

- 2.1 ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ จำนวน 100 (ร้อยละ 18.4)
- 2.2 การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (Certificate of Analysis, COA) จำนวน 94 (ร้อยละ 17.3)
- 2.3 ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก จำนวน 63 (ร้อยละ 11.6)

3. เกณฑ์ฯ ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เป็นอันดับที่ 3 มากที่สุด ได้แก่ ชื่อบริษัท ผู้ผลิตหรือนำเข้าหรือจำหน่ายเป็นที่รู้จัก (ร้อยละ 18.9) (ตารางที่ 15)

เกณฑ์ฯ ที่ถูกใช้ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เป็นอันดับที่ 3 ผู้ตอบเลือกทั้งหมดจำนวน 463 โดย 3 อันดับแรกที่ผู้ตอบเลือกเป็นเกณฑ์อันดับที่ 3 ได้แก่

- 3.1 ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก จำนวน 79 (ร้อยละ 17.1)
- 3.2 การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) จำนวน 56 (ร้อยละ 12.1)
- 3.3 ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ จำนวน 45 (ร้อยละ 9.7)

เมื่อพิจารณาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ด้านการตลาด ด้านกฎหมาย และด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า

- เกณฑ์ฯ ด้านการตลาด : ผู้ตอบเลือกเป็นอันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก
- เกณฑ์ฯ ด้านกฎหมาย : ผู้ตอบเลือกเป็นอันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง

- เกณฑ์ฯ ด้านผลิตภัณฑ์ : ผู้ตอบเลือกเป็นอันดับที่ 1 มากที่สุด คือ หลักฐานการทดสอบ
ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม
ISO 17025

ตารางที่ 15 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1

หัวข้อเกณฑ์ การคัดเลือก ผลิตภัณฑ์ฯ	ไม่เลือก		เลือกทั้งหมด		เลือก					
					อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3	
	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ ไม่เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อเป็น อันดับ 1	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อเป็น อันดับ 2	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อเป็น อันดับ 3
ด้านการตลาด										
1 ราคา	321	77.0	96	23.0	24	25.0	40	41.7	32	33.3
2 ไปรโมชั่น หรือ ส่วนลด	370	88.7	47	11.3	2	4.3	18	38.3	27	57.5
3 ยี่ห้อ แบรินด์	265	63.5	152	36.5	95	62.5	42	27.6	15	9.9
4 ผลิตภัณฑ์มีการ โฆษณา หรือยี่ห้อที่มี ลูกค้าเรียกหา	355	85.1	62	14.9	12	19.4	17	27.4	33	53.2
5 ช่องทางการ จำหน่ายสะดวก สั่งซื้อ ง่าย	365	87.5	52	12.5	12	23.1	28	53.9	12	23.1

ตารางที่ 15 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์และเอกซอเซลล์ที่ความสะอาดเมื่อเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1 (ต่อ)

หัวข้อเกณฑ์ การคัดเลือก ผลิตภัณฑ์ฯ	ไม่เลือก		เลือกทั้งหมด		เลือก					
	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ ไม่เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3	
					จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 1	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 2	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 3
6 ชื่อบริษัท ผู้ผลิตหรือ ผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่าย เป็นที่รู้จัก	179	42.9	238	57.1	96	40.3	63	26.5	79	33.2
ด้านการแสดงฉลากตามกฎหมาย										
7 ฉลากผลิตภัณฑ์มี เลข จ ต แ จ ง เครื่องหมาย เครื่องสำอาง	193	46.3	224	53.7	148	66.1	39	17.4	37	16.5
8 ฉลากผลิตภัณฑ์มี วันที่ผลิต และ หมดอายุ	316	75.8	101	24.2	45	44.6	21	20.8	35	34.7

ตารางที่ 15 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1 (ต่อ)

	ไม่เลือก		เลือกทั้งหมด		เลือก					
	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3	
	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ ไม่เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 1	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 2	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 3
หัวข้อเกณฑ์ การคัดเลือก ผลิตภัณฑ์ฯ	205	49.2	212	50.8	67	31.6	100	47.2	45	21.2
9 ฉลากผลิตภัณฑ์มี การแสดงชนิดและ คว าม ใ้ ม ช้ น แอลกอฮอล์	337	80.8	80	19.2	51	63.8	7	8.8	22	27.5
10 ฉลากผลิตภัณฑ์มี ชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต										
ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์										
11 ตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ ด้วยชุดทดสอบ อย่างง่าย ด้วยตนเอง	367	88	50	12.0	22	44.0	5	10.0	23	46.0

ตารางที่ 15 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1 (ต่อ)

	ไม่เลือก		เลือกทั้งหมด		เลือก					
					อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3	
	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ ไม่เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 1	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อ เป็นอันดับ 2	จำนวน	ร้อยละ ของกลุ่มที่ เลือกเกณฑ์ แต่ละข้อเป็น อันดับ 3
หัวข้อเกณฑ์ การคัดเลือก ผลิตภัณฑ์ฯ	341	81.8	76	18.2	51	67.1	22	29.0	3	4.0
12 หลักฐานการ ทดสอบประสิทธิภาพ ของผลิตภัณฑ์ ที่ออก โดยหน่วยงานราชการ หรือห้องปฏิบัติการที่ ได้รับการรับรองตาม ISO 17025	219	52.5	198	47.5	48	24.2	94	47.5	56	28.3
13 การมีใบรายงานผล วิเคราะห์คุณภาพ ผลิตภัณฑ์ (COA)										

ตารางที่ 15 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1 (ต่อ)

หัวข้อเกณฑ์การคัดเลือก	ไม่เลือก		เลือกทั้งหมด		เลือก							
	จำนวน		ร้อยละ		อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ผลิตภัณฑ์เลือก												
ผลิตภัณฑ์ฯ												
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
		ของกลุ่มที่ไม่เลือกเกณฑ์แต่ละข้อ		ของกลุ่มที่เลือกเกณฑ์แต่ละข้อ		ของเกณฑ์เลือกเกณฑ์แต่ละข้อเป็นอันดับ 1		ของเกณฑ์เลือกเกณฑ์แต่ละข้อเป็นอันดับ 2		ของเกณฑ์เลือกเกณฑ์แต่ละข้อเป็นอันดับ 3		
ลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์												
14 ลักษณะภายนอกของบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม น่าใช้	356	85.4	61	14.6	11	18.0	26	42.6	24	39.3		
15 ลักษณะทางกายภาพ เช่น สี กลิ่น เนื้อผลิตภัณฑ์ มีความสวยงาม น่าใช้	352	84.4	65	15.6	23	35.4	22	33.9	20	30.8		
จำนวนรวม					707		544		463			

*หมายเหตุ เกณฑ์การคัดเลือก อันดับที่ 1 - 3 อาจเลือกแต่ละลำดับ มากกว่า 1 ข้อ

การพิจารณาประเภทมาตรฐานร้านขายยา (ร้านยาคุณภาพ , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข) กับการเลือกเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

ร้านยาคุณภาพ เลือกเกณฑ์อันดับที่ 1 , 2 และ 3 ดังนี้

ร้านยาคุณภาพเลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง เครื่องสำอาง จำนวน 18 แห่ง (ร้อยละ 15.4) (ตารางที่ 16)

ร้านยาคุณภาพเลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 2 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ จำนวน 24 แห่ง (ร้อยละ 48.0)

ร้านยาคุณภาพเลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 3 มากที่สุด คือ ชื่อบริษัท ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่าย เป็นที่รู้จัก จำนวน 22 แห่ง (ร้อยละ 43.1)

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP เลือกเกณฑ์อันดับที่ 1 , 2 และ 3 ดังนี้

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง จำนวน 58 แห่ง (ร้อยละ 20.6) (ตารางที่ 16)

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 2 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ จำนวน 57 แห่ง (ร้อยละ 27.4)

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 3 มากที่สุด คือ ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก จำนวน 47 แห่ง (ร้อยละ 26.1)

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข เลือกเกณฑ์อันดับที่ 1 , 2 และ 3 ดังนี้

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง จำนวน 72 แห่ง (ร้อยละ 28.38) (ตารางที่ 16)

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 2 มากที่สุด คือ ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก 36 แห่ง (ร้อยละ 12.6)

ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 3 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิตและหมดอายุ จำนวน 29 แห่ง (ร้อยละ 12.5)

ตารางที่ 16 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับที่ 1 จำแนกตามมาตรฐาน ร้าน ขย.1

แต่ละประเภท

มาตรฐานร้านขายยา	เกณฑ์ฯ ที่ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 1 มากที่สุด	จำนวน (ร้อยละ)
ร้านยาคุณภาพ	ฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	18 (15.4)
ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP	ฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	58 (20.6)
ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข	ฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	72 (28.38)

การพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการเป็นเกสซ์ชกรกับการเลือกเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

กลุ่มเกสซ์ชกร เลือกเกณฑ์อันดับที่ 1, 2 และ 3 ดังนี้

เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง จำนวน 87 คน (ร้อยละ 20.2) (ตารางที่ 17)

เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 2 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ จำนวน 82 คน (ร้อยละ 27.2)

เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 3 มากที่สุด คือ การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) จำนวน 39 คน (ร้อยละ 14.3)

กลุ่มไม่เป็นเกสซ์ชกร เลือกเกณฑ์อันดับที่ 1, 2 และ 3 ดังนี้

เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 1 มากที่สุด คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง จำนวน 61 คน (ร้อยละ 22.0) (ตารางที่ 17)

เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 2 มากที่สุด คือ การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) จำนวน 55 คน (ร้อยละ 22.7)

เลือกเกณฑ์ฯ อันดับที่ 3 มากที่สุด คือ ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก จำนวน 41 คน (ร้อยละ 21.6)

ตารางที่ 17 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับที่ 1 จำแนกตามการเป็นเกสซ์ชกร

การเป็นเกสซ์ชกร	เกณฑ์ฯ ที่ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 1 มากที่สุด	จำนวน (ร้อยละ)
กลุ่มเกสซ์ชกร	ฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	87 (ร้อยละ 20.2)
กลุ่มไม่เป็นเกสซ์ชกร	ฉลากมีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	61 (ร้อยละ 22.0)

2. พฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

การเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยา จากข้อมูลการตอบแบบสอบถามประกอบด้วย 6 คำถาม พบว่าผู้ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ มาจำหน่ายส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการ ตรวจสอบการแสดงข้อความวันที่ผลิตและวันหมดอายุทุกครั้ง ร้อยละ 92.1 (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 พฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 ($n = 417$)

พฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ มาจำหน่ายในร้านขายยา	ทุกครั้ง		เคย บางครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การตรวจสอบการแสดงข้อความ เลขที่ใบรับจดแจ้งบนฉลาก	322	77.2	81	19.4	14	3.4
2. การตรวจสอบการแสดงข้อความ วันที่ผลิตและวันหมดอายุ	384	92.1	29	7.0	4	1.0
3. การตรวจสอบการแสดงข้อความ ชื่อและที่อยู่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย	349	83.7	66	15.8	2	0.5
4. การตรวจสอบการแสดงข้อความ ชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ บนฉลาก	366	87.8	42	10.1	9	2.2
5. การตรวจสอบหลักฐานการทดสอบ ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออก โดยหน่วยงานราชการหรือ ห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025	173	41.5	80	19.2	164	39.3
6. การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Test Kits)	2	0.5	9	2.2	406	97.4

3. พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

การเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยา จากข้อมูลการตอบแบบสอบถามประกอบด้วย 4 คำถาม พบว่าผู้ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ มาจำหน่ายส่วนใหญ่ รู้จัก และ เคย เข้าใช้งาน ช่องทาง **เว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th”** ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพื่อตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ร้อยละ 75.3 (ตารางที่ 19) ดังนี้

ตารางที่ 19 พฤติกรรมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 ($n = 417$)

พฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูล	รู้จัก และเคยใช้		รู้จัก ไม่เคยใช้		ไม่รู้จัก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การรู้จักและเคยเข้า เว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของ อย. เพื่อตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เช่น ตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้ง	314	75.3	66	15.8	37	8.9
2. การรู้จักและเคยเข้า เว็บไซต์ของ กองเครื่องสำอาง อย. เพื่อตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ	211	50.6	94	22.5	112	26.9
3. การ รู้จัก และ เคย ใช้ งาน แอปพลิเคชัน ของ อย. เช่น “ แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข ” เพื่อตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ	103	24.7	123	29.5	191	45.8
4. การ รู้จักและเคยใช้งานช่องทาง ไลน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ของ อย. เพื่อตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ	42	10.1	124	29.7	251	60.2

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเกษตรกร ประเภทมาตรฐานร้าน ขย.1 กับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1, พฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 และพฤติกรรมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 ดังนี้

ส่วนที่ 3 การศึกษาความสัมพันธ์ของเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

3.1 การพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่ตอบแบบสอบถามกับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความเข้าใจความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเกษตรกรกับเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) และการทดสอบของฟิชเชอร์ (Fisher Exact Test) จากข้อมูลการเลือกเกณฑ์ฯ ทั้งหมด 15 ข้อ พบว่าเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่งของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p = 0.043$) คือ กลุ่มเกษตรกรจะใช้ใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เป็นเกณฑ์อันดับแรก (ร้อยละ 14.0) มากกว่าอีกกลุ่ม (ตารางที่ 20)

ส่วนเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ข้ออื่นๆ ได้แก่ ราคา ($p = 0.732$) โปรโมชันส่วนลด ($p = 1.000$) ยี่ห้อแบรนด์ ($p = 0.394$) ผลิตภัณฑ์ที่มีการโฆษณาหรือยี่ห้อที่มีลูกค้าเรียกหา ($p = 0.227$) ช่องทางการจำหน่ายสะดวก สั่งซื้อง่าย ($p = 0.548$) ชื่อบริษัท ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก ($p = 0.217$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนเครื่องสำอาง ($p = 0.375$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิตและหมดอายุ ($p = 0.812$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ ($p = 0.640$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต ($p = 0.861$) การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย ($p = 0.801$) การมีหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 ($p = 0.273$) ลักษณะภาชนะบรรจุของผลิตภัณฑ์ ($p = 0.755$) ลักษณะทางกายภาพ เช่น สี กลิ่น เนื้อผลิตภัณฑ์ มีความสวยงาม หอม น่าใช้ ($p = 0.421$) พบว่ากลุ่มเกษตรกรและกลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกรเลือกเป็นเกณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่งไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเกษตรกรและการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ
ในลำดับที่หนึ่ง

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง		การเป็นเกษตรกร		
		กลุ่มเกษตรกร (n=257) จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร (n=160) จำนวน (ร้อยละ)	p-value
1. ราคา	ใช่	14 (5.4)	10 (6.3)	0.732 ^a
	ไม่ใช่	243 (94.6)	150 (93.8)	
2. โปรโมชันหรือส่วนลด	ใช่	1 (0.4)	1 (0.6)	1.00 ^b
	ไม่ใช่	256 (92.0)	159 (99.4)	
3. ยี่ห้อ แบรินด์	ใช่	55 (21.4)	40 (25.0)	0.394 ^a
	ไม่ใช่	202 (78.6)	120 (75.0)	
4. ผลิตภัณฑ์มีการโฆษณาหรือยี่ห้อ ที่มีลูกค้าเรียกหา	ใช่	5 (2.0)	7 (4.4)	0.227 ^b
	ไม่ใช่	252 (98.1)	153 (95.6)	
5. ช่องทางการจำหน่ายสะดวก สั่งซื้อง่าย	ใช่	6 (2.3)	6 (3.8)	0.548 ^b
	ไม่ใช่	251 (97.7)	154 (96.3)	
6. ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือ ผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก	ใช่	54 (21.0)	42 (26.3)	0.217 ^a
	ไม่ใช่	203 (79.0)	118 (73.8)	
7. ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	ใช่	87 (33.9)	61 (38.1)	0.375 ^a
	ไม่ใช่	170 (66.2)	99 (61.9)	
8. ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิตและ หมดอายุ	ใช่	27 (10.5)	18 (11.3)	0.812 ^a
	ไม่ใช่	230 (89.5)	142 (88.8)	
9. ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิด และความเข้มข้นแอลกอฮอล์	ใช่	43 (16.7)	24 (15.0)	0.640 ^a
	ไม่ใช่	214 (83.3)	136 (85.0)	

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเกษตรกรและการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ
ในลำดับที่หนึ่ง (ต่อ)

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง		การเป็นเกษตรกร		
		กลุ่มเกษตรกร (n=257) จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มที่ไม่ใช่เกษตรกร (n=160) จำนวน (ร้อยละ)	p-value
10. ฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและ ที่อยู่ผู้ผลิต	ใช่	32 (12.5)	19 (11.9)	0.861 ^a
	ไม่ใช่	225 (87.6)	141 (88.1)	
11. การตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วย ชุดทดสอบอย่างง่าย	ใช่	13 (5.1)	9 (5.6)	0.801 ^a
	ไม่ใช่	244 (95.0)	151 (94.4)	
12. การหลักฐานการทดสอบ ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ฯ ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือ ห้องปฏิบัติการ	ใช่	35 (13.6)	16 (10.0)	0.273 ^a
	ไม่ใช่	222 (86.4)	144 (90.0)	
13. การมีใบรายงานผลวิเคราะห์ คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA)	ใช่	36 (14.0)	12 (7.5)	0.043 ^a
	ไม่ใช่	221 (86.0)	148 (92.5)	
14. ลักษณะภายนอกบรรจุของ ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม น่าใช้ พกพาสะดวก	ใช่	6 (2.3)	5 (3.1)	0.755 ^b
	ไม่ใช่	251 (97.7)	155 (96.9)	
15. ลักษณะทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์	ใช่	16 (6.2)	7 (4.4)	0.421 ^a
	ไม่ใช่	241 (99.8)	153 (95.6)	

^a วิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square

^b วิเคราะห์ด้วยสถิติ Fisher Exact Test

3.2 การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย.1 กับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย.1 (ร้านยาคุณภาพ , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข) กับเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) จากข้อมูลการเลือกเกณฑ์ฯ ทั้งหมด 15 ข้อ พบว่าเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่งของกลุ่มร้านยาคุณภาพ , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ยี่ห้อแบรนด์ ($p = 0.007$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิตและหมดอายุ ($p = 0.021$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต ($p = 0.024$) (ตารางที่ 21)

ส่วนเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ข้ออื่นๆ ได้แก่ ราคา ($p = 0.765$) โปรโมชันส่วนลด ($p = 0.226$) ยี่ห้อแบรนด์ ($p = 0.007$) ผลิตภัณฑ์มีการโฆษณาหรือยี่ห้อที่มีลูกค้าเรียกหา ($p = 0.251$) ช่องทางการจำหน่ายสะดวก สั่งซื้อง่าย ($p = 0.897$) ชื่อบริษัท ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก ($p = 0.291$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนเครื่องสำอาง ($p = 0.452$) ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ ($p = 0.568$) การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย ($p = 0.278$) การมีหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 ($p = 0.169$) การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) ($p = 0.421$) ลักษณะภาชนะบรรจุของผลิตภัณฑ์ ($p = 0.471$) ลักษณะทางกายภาพ เช่น สี กลิ่น เนื้อผลิตภัณฑ์มีความสวยงามหอม น่าใช้ ($p = 0.707$) พบว่ากลุ่มร้านยาคุณภาพ , ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไขเลือกเป็นเกณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่งไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย. 1 และการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง		มาตรฐานร้านขายยา			p-value ^a
		ร้านยา คุณภาพ (n = 50) จำนวน (ร้อยละ)	ร้านขายยาที่ ผ่านเกณฑ์ GPP (n = 180) จำนวน (ร้อยละ)	ร้านขายยาที่ ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมี เงื่อนไข (n = 187) จำนวน (ร้อยละ)	
1. ราคา	ใช้	4 (8.0)	10 (5.6)	10 (5.3)	0.765
	ไม่ใช้	46 (92.0)	170 (94.4)	177 (94.7)	
2. โปรโมชันหรือส่วนลด	ใช้	1 (2.0)	0	1 (0.5)	0.226
	ไม่ใช้	49 (98.0)	180 (100.0)	186 (99.5)	
3. ยี่ห้อ แบรินด์	ใช้	17 (34.0)	48 (26.7)	30 (16.0)	0.007
	ไม่ใช้	33 (66.0)	132 (73.3)	157 (84.0)	
4. ผลิตภัณฑ์มีการโฆษณา หรือยี่ห้อที่มีลูกค้าเรียกหา	ใช้	3 (6.0)	3 (1.7)	6 (3.2)	0.251
	ไม่ใช้	47 (94.0)	177 (98.3)	181 (96.8)	
5. ช่องทางการจำหน่าย สะดวก สั่งซื้อง่าย	ใช้	1 (2.0)	5 (2.8)	6 (3.2)	0.897
	ไม่ใช้	49 (98.0)	175 (97.2)	181 (96.8)	
6. ชื่อ บริษัท ผู้ผลิต หรือ ผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่าย เป็นที่รู้จัก	ใช้	14 (28.0)	35 (19.4)	47 (25.1)	0.291
	ไม่ใช้	36 (72.0)	145 (80.6)	140 (74.9)	
7. ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง	ใช้	18 (36.0)	58 (32.2)	72 (38.5)	0.452
	ไม่ใช้	32 (64.0)	122 (67.8)	115 (61.5)	

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย. 1 และการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง (ต่อ)

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง		มาตรฐานร้านขายยา				p-value ^a
		ร้านยา คุณภาพ (n = 50) จำนวน (ร้อยละ)	ร้านขายยาที่ ผ่านเกณฑ์ GPP (n = 180) จำนวน (ร้อยละ)	ร้านขายยาที่ ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมี เงื่อนไข (n = 187) จำนวน (ร้อยละ)		
8. ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิต และหมดอายุ	ใช้	11 (22.0)	15 (8.3)	19 (10.2)	0.021	
	ไม่ใช้	39 (78.0)	165 (91.7)	168 (89.8)		
9. ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดง ชนิด และ ความเข้มข้น แอลกอฮอล์	ใช้	7 (14.0)	26 (14.4)	34 (18.2)	0.568	
	ไม่ใช้	43 (86.0)	154 (85.6)	153 (81.8)		
10. ฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและ ที่อยู่ผู้ผลิต	ใช้	12 (24.0)	18 (10.0)	21 (11.2)	0.024	
	ไม่ใช้	38 (76.0)	162 (90.0)	166 (88.8)		
11. การตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วย ชุดทดสอบอย่างง่าย	ใช้	5 (10.0)	8 (4.4)	9 (4.8)	0.278	
	ไม่ใช้	45 (90.0)	172 (95.6)	178 (95.2)		
12. การหลักฐานการทดสอบ ประสิทธิภาพของ ผลิตภัณฑ์ฯ ที่ออกโดย หน่วยงานราชการหรือ ห้องปฏิบัติการ	ใช้	10 (20.0)	22 (12.2)	19 (10.2)	0.169	
	ไม่ใช้	40 (80.0)	158 (87.8)	168 (89.8)		
13. การมีใบรายงานผล วิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA)	ใช้	8 (16.0)	22 (12.2)	18 (9.6)	0.421	
	ไม่ใช้	42 (84.0)	158 (87.8)	169 (90.4)		

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย. 1 และการใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง (ต่อ)

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในลำดับที่หนึ่ง		มาตรฐานร้านขายยา			p-value ^a
		ร้านยา คุณภาพ (n = 50) จำนวน (ร้อยละ)	ร้านขายยาที่ ผ่านเกณฑ์ GPP (n = 180) จำนวน (ร้อยละ)	ร้านขายยาที่ ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมี เงื่อนไข (n = 187) จำนวน (ร้อยละ)	
14. ลักษณะภาชนะบรรจุของ ผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม น่าใช้ พกพาสะดวก	ใช้	2 (4.0)	3 (1.7)	6 (3.2)	0.471
	ไม่ใช้	48 (96.0)	177 (98.3)	181 (96.8)	
15. ลักษณะทางกายภาพ ผลิตภัณฑ์	ใช้	4 (8.0)	9 (5.0)	10 (5.4)	0.707
	ไม่ใช้	46 (92.0)	171 (95.0)	177 (94.4)	

^a วิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square

ส่วนที่ 4 การศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้าม่าจำหน่าย
ในร้าน ขย. 1

4.1 การพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่ตอบแบบสอบถามกับพฤติกรรมการคัดเลือก
ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้าม่าจำหน่ายในร้าน ขย.1

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรกับพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์
แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้าม่าจำหน่ายในร้าน ขย. 1 จากข้อมูลพฤติกรรม 6 ข้อ เมื่อวิเคราะห์
โดยใช้เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) และการทดสอบของฟิชเชอร์ (Fisher Exact Test)
พบว่าพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้าม่าจำหน่ายในร้าน ขย. 1
ของกลุ่มเภสัชกรและกลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ การตรวจสอบการแสดง
ข้อความเลขที่ใบรับจดแจ้งบนฉลาก ($p = 0.023$) โดยกลุ่มเภสัชกรตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 73.5
กลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 83.1 (ตารางที่ 22)

ส่วนพฤติกรรม ข้ออื่นๆ ได้แก่ การตรวจสอบการแสดงข้อความวันที่ผลิตและวันหมดอายุ
($p = 0.106$) การตรวจสอบการแสดงข้อความชื่อและที่อยู่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ($p = 0.766$)
การตรวจสอบการแสดงข้อความ ชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์บนฉลาก ($p = 0.660$)

การตรวจสอบหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 ($p = 0.592$) การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Test Kits) ($p = 0.526$) พบว่ากลุ่มเภสัชกรและกลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรและพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย.1

พฤติกรรม การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ มาจำหน่ายในร้าน ขย.1	การเป็นเภสัชกร				p- value
	กลุ่มเภสัชกร (n = 257)		กลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกร (n = 160)		
	ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	
1. การตรวจสอบการแสดงข้อความ เลขที่ใบรับจดทะเบียนฉลาก	189 (73.5)	68 (26.5)	133 (83.1)	27 (16.9)	0.023 ^a
2. การตรวจสอบวันที่ผลิตและ วันหมดอายุ	241 (93.8)	16 (6.2)	143 (89.4)	17 (10.6)	0.106 ^a
3. การตรวจสอบชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย	214 (83.3)	43 (16.7)	135 (84.4)	25 (15.6)	0.766 ^a
4. การตรวจสอบการแสดงชนิดและ ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์	227 (88.3)	30 (11.7)	139 (86.9)	21 (13.1)	0.660 ^a
5. การตรวจสอบหลักฐาน การทดสอบประสิทธิภาพของ ผลิตภัณฑ์	104 (40.5)	153 (59.5)	69 (43.1)	91 (56.9)	0.592 ^a
6. การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย	2 (0.8)	255 (109.1)	0	160 (100.0)	0.526 ^b

^a วิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square

^b วิเคราะห์ด้วยสถิติ Fisher Exact Test

4.2 การพิจารณามาตรฐานร้านขายยากับพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาเปรียบเทียบกับกลุ่มร้านยาคุณภาพและกลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพกับพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 จากข้อมูลพฤติกรรม 6 ข้อ เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) และการทดสอบของฟิชเชอร์ (Fisher Exact Test) พบว่าพฤติกรรม การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 ของกลุ่มร้านยาคุณภาพและกลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ การตรวจสอบ การแสดงข้อความเลขที่ใบรับจดแจ้งบนฉลาก ($p = 0.001$) กลุ่มร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 96.0 กลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 74.7 การตรวจสอบการแสดง ข้อความวันที่ผลิตและวันหมดอายุ ($p = 0.022$) กลุ่มร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 100.0 กลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 91.0 การตรวจสอบการแสดงข้อความชื่อและ ที่อยู่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ($p = 0.001$) กลุ่มร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 100 กลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 81.5 การตรวจสอบการแสดงข้อความชนิดและ ความเข้มข้นแอลกอฮอล์บนฉลาก ($p = 0.005$) กลุ่มร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 100 กลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 86.1 การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Test Kits) ($p = 0.014$) กลุ่มร้านยาคุณภาพตรวจสอบทุกครั้ง ร้อยละ 4.0 กลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพไม่มีร้านที่ตรวจสอบทุกครั้ง (ตารางที่ 23)

ส่วนพฤติกรรม การตรวจสอบหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ออกโดย หน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 ($p = 0.193$) พบว่า กลุ่มร้านยาคุณภาพและกลุ่มที่ไม่ใช่ร้านยาคุณภาพมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาและพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้าน ขย.1

พฤติกรรม การเลือกผลิตภัณฑ์ มาจำหน่ายในร้าน ขย.1	ประเภทมาตรฐานร้านขายยา				p- value
	กลุ่มร้านยาคุณภาพ (n=50)		กลุ่มที่ไม่ใช่ ร้านยาคุณภาพ (n=367)		
	ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ ตรวจสอบ ทุกครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	
1. การตรวจสอบการแสดงข้อความ เลขที่ใบรับจดทะเบียนฉลาก	48 (96.0)	2 (4.0)	274 (74.7)	93 (25.3)	0.001 ^a
2. การตรวจสอบวันที่ผลิตและ วันหมดอายุ	50 (100.0)	0	334 (91.0)	33 (9.0)	0.022 ^b
3. การตรวจสอบชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย	50 (100.0)	0	299 (81.5)	68 (18.5)	0.001 ^a
4. การตรวจสอบการแสดงชนิดและ ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์	50 (100.0)	0	316 (86.1)	51 (13.9)	0.005 ^a
5. การตรวจสอบหลักฐาน การทดสอบประสิทธิภาพของ ผลิตภัณฑ์	25 (50.0)	25 (50.0)	148 (40.3)	219 (59.7)	0.193 ^a
6. การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ ด้วยชุดทดสอบ อย่างง่าย	2 (4.0)	48 (96.0)	0	367 (100.0)	0.014 ^b

^a วิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square

^b วิเคราะห์ด้วยสถิติ Fisher Exact Test

ส่วนที่ 5 การศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1

5.1 การพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่ตอบแบบสอบถามกับพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรกับพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 จากข้อมูลพฤติกรรม 4 ข้อ เมื่อวิเคราะห์โดยใช้เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) พบว่าพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ของกลุ่มเภสัชกรและกลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ

การรู้จักและเคยเข้าใช้งานเพื่อตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เช่น ตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้ง ช่องทางเว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p = 0.003$) กลุ่มเภสัชกรรู้จักและเคยเข้าใช้งาน ร้อยละ 76.3 กลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรรู้จักและเคยเข้าใช้งาน ร้อยละ 73.8 ช่องทางแอปพลิเคชันของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เช่น “แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข” ($p < 0.001$) กลุ่มเภสัชกรรู้จักและเคยเข้าใช้งาน ร้อยละ 15.6 กลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรรู้จักและเคยเข้าใช้งาน ร้อยละ 39.4 ช่องทางไลน์ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p = 0.009$) กลุ่มเภสัชกรรู้จักและเคยเข้าใช้งาน ร้อยละ 10.9 กลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรรู้จักและเคยเข้าไลน์ออฟฟิศเซียล ร้อยละ 8.8 (ตารางที่ 24)

ส่วนพฤติกรรมการเข้าถึงเว็บไซต์ของกองเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p = 0.261$) พบว่ากลุ่มเภสัชกรและกลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกรมีพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 24)

5.2 การพิจารณามาตรฐานร้านขายยากับพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาเปรียบเทียบกับกลุ่มร้านยาคุณภาพร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข กับพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 จากข้อมูลพฤติกรรม 4 ข้อ เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ เพียร์สันไคสแควร์ (Pearson Chi-Square) พบว่าพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ของกลุ่มร้านยาคุณภาพ ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้ง 4 ข้อ คือ

การรู้จักและเคยเข้าใช้งานเพื่อตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เช่น ตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้ง ช่องทางเว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p < 0.001$) กลุ่มร้านยาคุณภาพรู้จักและเคยเข้าใช้งานมากที่สุด (ร้อยละ 98.0) ช่องทางเว็บไซต์ของ กองเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p < 0.001$) กลุ่มร้านยาคุณภาพรู้จักและเคยเข้าใช้งานมากที่สุด (ร้อยละ 78.0) ช่องทางแอปพลิเคชันของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เช่น “แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข” ($p = 0.033$) กลุ่มร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP รู้จักและเคยเข้าใช้งานมากที่สุด (ร้อยละ 25.0) ช่องทางไลน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p = 0.007$) กลุ่มร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP รู้จักและเคยเข้าใช้งานมากที่สุด (ร้อยละ 13.3) โดยช่องทางไลน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) มีผู้ไม่รู้จักมากที่สุด (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรและพฤติกรรมและการเข้าถึงข้อมูลในการเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดที่มีจำหน่ายในร้าน ขย.1

พฤติกรรม การเข้าถึงข้อมูล	การเป็นเภสัชกร								p-value ^a
	กลุ่มเภสัชกร (n=257)				กลุ่มที่ไม่ใช่เภสัชกร (n=160)				
	รู้จักและเคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักและเคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	
1. เว็บไซต์ (อ ย .) เช่น “www.fda.moph.go.th”	196 (76.3)	47 (18.3)	14 (5.4)	118 (73.8)	19 (11.9)	23 (14.4)	0.003		
2. เว็บไซต์ของกองเครื่องสำอาง	123 (47.9)	64 (24.9)	70 (27.2)	88 (55.0)	30 (18.8)	42 (26.3)	0.261		
3. แอปพลิเคชัน (อ ย .) เช่น “อย.ตรวจเลข”	40 (15.6)	80 (31.1)	137 (53.3)	63 (39.4)	43 (26.9)	54 (33.8)	<0.001		
4. ไลน์ ออฟฟิศเชียล ของ อย. (@FDAThai)	28 (10.9)	89 (34.6)	140 (54.5)	14 (8.8)	35 (21.9)	111 (69.4)	0.009		

^aวิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square

ตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาและพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลในการเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ที่เข้ามาจำหน่ายในร้านขายยา

พฤติกรรม การเข้าถึงข้อมูล	ประเภทมาตรฐานร้านขายยา												p-value ^a
	กลุ่มร้านยาคุณภาพ (n=50)			กลุ่มที่ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP (n=180)			กลุ่มที่ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข (n=187)						
	รู้จักและ เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักและ เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักและ เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักและ เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	รู้จักแต่ ไม่เคยใช้ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่รู้จัก จำนวน (ร้อยละ)	
1. เว็บไซต์ (อย.) เช่น “www.fda.moph.go.th”	49 (98.0)	1 (2.0)	0	160 (88.9)	12 (6.7)	8	105 (56.2)	53 (28.3)	29 (15.5)	105 (56.2)	53 (28.3)	29 (15.5)	< 0.001
2. เว็บไซต์ ของ ก อ ง เครื่องสำอาง	39 (78.0)	6 (12.0)	5 (10.0)	125 (69.4)	26 (14.4)	29 (16.1)	47 (25.1)	62 (33.2)	78 (41.7)	47 (25.1)	62 (33.2)	78 (41.7)	< 0.001
3. แอปพลิเคชัน (อย.) เช่น “อย.ตรวจเลข”	11 (22.0)	11 (22.0)	28 (56.0)	55 (30.6)	45 (25.0)	80 (44.4)	37 (19.8)	67 (35.8)	83 (44.4)	37 (19.8)	67 (35.8)	83 (44.4)	0.033
4. ไลน์ ออฟฟิศเชียล ของ อย. (@FDAThai)	1 (2.0)	24 (48.0)	25 (50.0)	24 (13.3)	43 (28.9)	113 (62.8)	17 (9.1)	57 (30.5)	113 (60.4)	17 (9.1)	57 (30.5)	113 (60.4)	0.007

^a วิเคราะห์ด้วยสถิติ Chi-square

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่กำหนดในร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีมาตรฐานแตกต่างกันแต่ละประเภทในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Descriptive Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ โดยประเมินจากการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย การตรวจสอบการหมดอายุของผลิตภัณฑ์ตามที่แสดงในฉลาก และศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่กำหนดในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี เพื่อเปรียบเทียบเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่กำหนดในร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีมาตรฐานแตกต่างกันแต่ละประเภท ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่กำหนดในร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ขย.1) จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 98.2 มีฉลากระบุเลขจุดแจ้ง อย่างไรก็ตามในผลิตภัณฑ์กลุ่มที่ระบุเลขที่จุดแจ้งมีการแสดงข้อความฉลากครบถ้วนและถูกต้องเพียง ร้อยละ 55.2 ทั้งนี้ไม่พบผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงในฉลากผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด

ผลิตภัณฑ์ฯ ร้อยละ 68.7 ผ่านมาตรฐานด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (ปริมาณแอลกอฮอล์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร และไม่พบแอลกอฮอล์ชนิดเมทานอล) โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 0.4 ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบเมทานอล และร้อยละ 21.5 ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง ร้อยละ 20.0 ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากพบเมทานอล และร้อยละ 40.0 ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร และกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงฉลากครบถ้วนและถูกต้องผ่านมาตรฐานการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย ร้อยละ 78.5

การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ ในร้าน ขย. 1 พบว่า สถานที่เก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ ส่วนใหญ่เก็บบริเวณชั้นวางสินค้าบริเวณที่ขายยาภายในสถานที่ขายยา (ร้อยละ 97.1) ส่วนใหญ่เก็บบริเวณที่ไม่มีแสงแดดส่องถึง (ร้อยละ 92.7) และเก็บบริเวณที่มีเครื่องปรับอากาศพร้อมเทอร์โมมิเตอร์ (ร้อยละ 95.3)

ผลการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่กำหนดในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี เมื่อพิจารณาเกณฑ์ที่ถูกเลือกมากที่สุดตามลำดับ พบว่า เกณฑ์ฯ ที่ถูกเลือกมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง ได้แก่ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขจุดแจ้งเครื่องสำอาง

(ร้อยละ 35.5) อันดับที่สอง ได้แก่ ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 24.0) และอันดับที่สาม ได้แก่ ชื่อบริษัท ผู้ผลิตหรือนำเข้า หรือจำหน่าย เป็นที่น่าเชื่อถือ (ร้อยละ 18.9)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 โดยการตรวจสอบฉลากหัวข้อ เลขที่ใบรับจดแจ้ง, วันที่ผลิตและวันหมดอายุ, ชื่อและที่อยู่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย, ชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ และการตรวจสอบหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 ทุกครั้ง แต่การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Test Kits) ส่วนใหญ่ไม่เคยตรวจสอบ (ร้อยละ 97.4) และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 พบว่าส่วนใหญ่ รู้จัก และ เคย เข้าใช้งาน สืบค้น ข้อมูล จาก เว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (ร้อยละ 75.3) และเว็บไซต์ของเครื่องสำอาง (ร้อยละ 50.6) แต่การเข้าถึงข้อมูลช่องทาง แอปพลิเคชัน เช่น “แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข” และ ไลน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ส่วนใหญ่ไม่รู้จักร

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านการเป็นเภสัชกรกับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 พบว่าเกณฑ์ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) ($p = 0.043$) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรกับพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบการแสดงข้อความเลขที่ใบรับจดแจ้งบนฉลาก ($p = 0.038$) และความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเภสัชกรกับการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย.1 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การรู้จักและเคยใช้งานช่องทางเว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p = 0.003$) การรู้จักและเคยใช้งานช่องทาง แอปพลิเคชัน ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เช่น “แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข” ($p < 0.001$) และการรู้จักและเคยใช้งานช่องทาง ไลน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p = 0.009$)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประเภทมาตรฐานร้านขายยา (ร้านยาคุณภาพ, ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP, ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข) กับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 พบว่าร้านยาคุณภาพ และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP เลือกเกณฑ์อันดับ 1 อันดับ 2 และอันดับ 3 มากที่สุดเหมือนกัน ได้แก่ ฉลากและผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ และชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายเป็นที่รู้จัก ตามลำดับ โดยเกณฑ์ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งที่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญระหว่างมาตรฐานร้าน ขย. 1 แต่ละประเภท ได้แก่ ยี่ห้อ แบรินด์ ($p = 0.007$), ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิตและหมดอายุ ($p = 0.021$), ฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต ($p = 0.024$) และความสัมพันธ์ของประเภทมาตรฐานร้าน ขย. 1 กับพฤติกรรมการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การตรวจสอบการแสดงข้อความเลขที่ใบรับจดทะเบียนฉลาก ($p = 0.001$) การแสดงวันที่ผลิตและวันหมดอายุบนฉลาก ($p = 0.022$) การแสดงชื่อและที่อยู่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายบนฉลาก ($p = 0.001$) การแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์บนฉลาก ($p = 0.005$) และการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Test Kits) ($p = 0.014$) และความสัมพันธ์ของประเภทมาตรฐานร้าน ขย.1 กับการเข้าถึงข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้าน ขย. 1 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การรู้จักและเคยใช้งานช่องทาง เว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p < 0.001$) ช่องทางเว็บไซต์ของกองเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ($p < 0.001$) ช่องทางแอปพลิเคชันของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เช่น “แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข” ($p = 0.033$) และช่องทางไลน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ($p = 0.007$)

อภิปรายผลการศึกษา

ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือถูกกำหนดให้ต้องมีความเข้มข้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร หรือร้อยละ 65 โดยน้ำหนัก ซึ่งจัดเป็นเครื่องสำอางตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่จำกัดสถานที่จำหน่าย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เก็บตัวอย่าง ณ สถานที่จำหน่าย ร้าน ขย.1 เปรียบเทียบข้อมูลระหว่าง ร้านยาคุณภาพ ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข เนื่องจากร้านขายยาเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริการสุขภาพที่มีความใกล้ชิดประชาชน และมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพที่หลากหลาย รวมทั้งผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่มีการจำหน่ายในร้านขายยาเกือบทุกแห่ง ซึ่งร้านขายยาแผนปัจจุบันมีความแตกต่างกับสถานที่จำหน่ายสินค้าทั่วไปทั้งในแง่ของบุคลากรที่มีความแตกต่างกัน คือ ร้านขายยามีเภสัชกรผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ทำหน้าที่เป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน ขณะที่สถานที่จำหน่ายสินค้าอื่น ๆ มีบุคลากรซึ่งไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพแตกต่างกับเภสัชกร อีกทั้งในแง่ของมาตรฐานสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันมีข้อบังคับต้องปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน (GPP)(8) หรือมาตรฐานร้านยาคุณภาพ(36) จึงมีการตั้งข้อสังเกตว่าสถานที่ขายยาแผนปัจจุบัน นอกจากจะต้องจำหน่ายยาที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วควรมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาในอดีตพบการจำหน่ายเครื่องสำอางแสดงฉลากไม่ถูกต้องหรือเครื่องสำอางอันตรายตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง

กำหนดชื่อเครื่องสำอางที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย ในสถานที่จำหน่ายมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สถานที่จำหน่ายแบบแผงลอย ร้านหรือบูธจำหน่ายเครื่องสำอาง และตลาดนัด(41) ซึ่งเป็นสถานที่จำหน่ายทั่วไปที่ไม่มีเภสัชกรประจำสถานที่ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันพบผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านมาตรฐาน เข้าข่ายผลิตภัณฑ์ฯ ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558(28) ร้อยละ 1.8 และผลิตภัณฑ์ฯ แสดงฉลากไม่ถูกต้อง ตามประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563(32) ออกตามความมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ร้อยละ 45.8 ซึ่งประกาศฯ ฉบับดังกล่าวมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2563 มีระยะเวลาผ่อนผันให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเครื่องสำอางที่จัดทำฉลากไว้ก่อนหน้าวันที่ประกาศฯ ฉบับนี้ ใช้บังคับให้ใช้ฉลากเดิมที่เหลืออยู่ต่อไปได้ ไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ (ตรงกับวันที่ 29 มิถุนายน 2564) โดยผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเครื่องสำอางประเภทอื่น ๆ ทุกประเภท อาทิเช่น ครีมบำรุงผิว โลชั่น ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง การแสดงฉลากเครื่องสำอาง พ.ศ. 2562(31) ผลการวิจัยในครั้งนี้กลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียนพบการแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ร้อยละ 44.81 และพบความบกพร่องของฉลากหัวข้อไม่แสดงค่าเตือน (ร้อยละ 44.6) มากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาศึกษาการแสดงฉลากเครื่องสำอางของนิลวรรณ อยู่ภักดี และคณะ(46) ซึ่งศึกษาสถานการณ์ฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือในรูปแบบเจลที่จำหน่ายทางออนไลน์ ช่วงเดือนเมษายนถึงกันยายน 2563 พบว่าฉลาก ร้อยละ 33.3 ไม่สอดคล้องตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 โดยประเด็นไม่ถูกต้องมากที่สุด ได้แก่ ไม่แสดงค่าเตือน ร้อยละ 23.9 จากตัวอย่างทั้งหมด 192 ตัวอย่าง แต่ไม่สอดคล้องตามงานวิจัยของ อชิรญาณ์ ชูฤทธิ์ ที่พบว่าเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ ฉลากไม่ระบุเลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต (ร้อยละ 68.5) มากที่สุด จากตัวอย่างกลุ่มที่ไม่มีคุณภาพ 54 ตัวอย่าง(45) และไม่สอดคล้องตามงานวิจัยของ เบญจวรรณ โหงวสุกุล ที่พบว่าเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ แสดงชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนผสมไม่ถูกต้องตามที่จัดแจ้งไว้ (ร้อยละ 18.6) มากที่สุด จากตัวอย่างทั้งหมด 199 ตัวอย่าง(47) โดยการศึกษาของสมจิตร ทองสุคติ และคณะ ในอดีตมีการวิจัยศึกษาสถานการณ์ และการจัดการด้านความปลอดภัยของเครื่องสำอางในจังหวัดสุโขทัย โดยเก็บข้อมูลช่วง 1 ตุลาคม 2559 ถึง 30 กรกฎาคม 2560 ตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของฉลากตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 มาตรา 22 ผลการศึกษาพบว่าเครื่องสำอางที่เก็บตัวอย่างจากสถานที่จำหน่ายเครื่องสำอางและร้านเสริมสวยในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 13,933 ตัวอย่าง พบเครื่องสำอางแสดงฉลากไม่ถูกต้อง จำนวน 257 ตัวอย่าง ร้อยละ 1.84(40) น้อยกว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากขณะนั้นประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง การแสดงฉลากเครื่องสำอาง พ.ศ.

2562 ยังไม่ประกาศใช้ หัวข้อที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 22 ยังไม่กำหนดให้ระบุรายละเอียด บางหัวข้อ เช่น การแสดงประเภทหรือชนิดเครื่องสำอาง มีการศึกษาเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่แตกต่างกัน และเป็นการศึกษาผลิตภัณฑ์ฯ ประเภทที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลในช่วงที่มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเป็นจำนวนมากจึงทำให้ผู้ประกอบการ ละเลยไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด

ผลการตรวจสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit ในการวิจัยครั้งนี้พบผลิตภัณฑ์ฯ ผ่านมาตรฐาน (ปริมาณแอลกอฮอล์ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร และไม่พบเมทานอล) ร้อยละ 68.7 สอดคล้องกับการศึกษา เมนะกา วิวน และวงเดือน นาคินิยม ซึ่งพบผลิตภัณฑ์ฯ มีชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ตามที่กฎหมายกำหนด ร้อยละ 55.3(48) ซึ่งมีสัดส่วนผลิตภัณฑ์ฯ ผ่านมาตรฐานมากกว่าผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐาน แตกต่างกับการศึกษาของ นันทน์ภัส ธิติศักดิ์สกุล และคณะ ซึ่งตรวจวิเคราะห์ปริมาณแอลกอฮอล์ ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ฯ จำนวน 9 ตัวอย่าง ไม่พบผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน และพบปริมาณ แอลกอฮอล์โดยเฉลี่ย 73.8 ± 4.9 %v/v(49) อาจเนื่องมาจากการศึกษาดังกล่าว ผลิตภัณฑ์ฯ ทั้งหมด ถูกสุ่มจากตัวอย่างที่ผลิตโดยโรงพยาบาลชุมชนเพื่อนำไปใช้ในโรงพยาบาลชุมชนรวมถึงหน่วยงาน ระดับอำเภอในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้ผลิตน่าจะมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการผลิต ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ฯ สามารถฆ่าเชื้อได้ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ฯ ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบสเปรย์และจำนวนตัวอย่างในการศึกษา ดังกล่าวน้อย จึงเป็นข้อแตกต่างกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ร้อยละ 44.8 ซึ่งมีสัดส่วนการแสดงผลถูกต้องมากกว่าการแสดงผลไม่ถูกต้อง ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ร้อยละ 100 และผลการตรวจสอบชนิดและปริมาณ แอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit ในการวิจัยครั้งนี้ พบผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน ผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 69.3 ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนผ่านมาตรฐาน ร้อยละ 40 ข้อมูลดังกล่าวบ่งชี้ว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน ผ่านมาตรฐานทั้งในแง่การแสดงผลและการทดสอบด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย มากกว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังพบผลิตภัณฑ์ฯ บางส่วน มีส่วนประกอบของแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอล (ร้อยละ 8.7) ซึ่งไม่สามารถสรุปปริมาณ แอลกอฮอล์ด้วยการใช้ชุดทดสอบอย่างง่ายได้ อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนยังพบการ ผลลัพธ์ไม่ถูกต้อง ซึ่งมีข้อสังเกตว่าฉลากมีการแสดงข้อความไม่ตรงต่อความจริง อาจก่อให้เกิด ความเข้าใจผิดในสาระสำคัญหรือแสดงข้อความโอ้อวดเกินจริง ร้อยละ 35.5 โดยพบข้อความ ที่สื่อถึงการฆ่าเชื้อ ปลอดภัยจากเชื้อ เช่น “ฆ่า/Kill, ปลอดภัย/Safe” ข้อความชื่อโรค “COVID-19,

Coronavirus” และมีการแสดงข้อความ “ลดการสะสมของเชื้อแบคทีเรียและไวรัส 99.99%, Anti-Virus, Anti-Bacterial, Clean 99.99%, ปลอดภัยจากเชื้อโรค 99.99%” โดยไม่มีหลักฐานทางวิชาการหรือผลการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 ตามแนวทางปฏิบัติและการแสดงฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา(33) หรือมีการแสดงข้อความที่ระบุวัตถุประสงค์การใช้งานเกินขอบเขตของความเป็นเครื่องสำอาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อชิรญาณ ชูฤทธิ์ ซึ่งพบว่าพบผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมีการแสดงชื่อโรคหรือชื่อเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ หรือแสดงข้อความที่สื่อให้เข้าใจว่าปลอดภัยจากเชื้อโรค ร้อยละ 33.3(45) เนื่องจากขั้นตอนการขอจดแจ้งเครื่องสำอางก่อนออกสู่ท้องตลาดมีความเข้มงวดน้อย ผู้ประกอบการไม่ต้องแสดงตัวอย่างฉลากและไม่ต้องส่งตัวอย่างผลิตภัณฑ์ฯ วิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบก่อนการพิจารณาอนุมัติ ขั้นตอนการขอจดแจ้งเครื่องสำอางเพียงแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการ เช่น ชื่อ ที่ตั้ง (สถานที่ผลิต/นำเข้า/เก็บเครื่องสำอาง) ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น ชื่อผลิตภัณฑ์ ประเภท สารที่ใช้เป็นส่วนประกอบ เงื่อนไขการใช้ และแจ้งรายละเอียดตามแบบ จ.ค. ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาการจดแจ้งเครื่องสำอาง(30) ซึ่งหากมีการแจ้งรายละเอียดตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับอนุมัติ จึงอาจทำให้ผู้ประกอบการแสดงฉลากด้วยข้อความโอ้อวดเกินจริงหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ ทั้งนี้อาจเกิดจากความไม่ระมัดระวังหรือการละเลยของผู้ประกอบการที่จะไม่แสดงฉลากตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด ส่งผลให้มีการจัดทำฉลากไม่ถูกต้องหรืออาจตั้งใจที่จะแสดงข้อความไม่ถูกต้องเพื่อสร้างความดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้น ซึ่งขณะทำการศึกษาวิจัยอยู่ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชาชนบางส่วนมีความจำเป็นต้องเดินทางออกจากบ้านไปยังสถานที่ต่าง ๆ จึงต้องพกพาผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ รวมทั้งหน่วยงานราชการภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชน เช่น ห้างสรรพสินค้า ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล ต้องจัดให้มีจุดบริการแอลกอฮอล์เจลสำหรับทำความสะอาดมือไว้ในพื้นที่ส่วนกลางให้ผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ราชการหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ล้างมือด้วยสบู่และน้ำหรือเจลแอลกอฮอล์บ่อย ๆ หลังการปฏิบัติงานทุกครั้ง(18) แม้กระทั่งบุคลากรทางสาธารณสุขที่ต้องลงพื้นที่เพื่อตรวจคัดกรองเชื้อไวรัส ก็มีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ตามแนวทางการเฝ้าระวังและสอบสวนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (19) ระบุวิธีการเก็บตัวอย่างในขั้นตอนแรกและเมื่อเสร็จกระบวนการให้ล้างมือด้วยน้ำและสบู่หรือ Hand sanitizer โดยส่วนใหญ่เพื่อความสะอาดขณะปฏิบัติงานเบื้องต้นเจ้าหน้าที่มักใช้ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ดังนั้นผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในช่วงเวลาดังกล่าว และเป็นที่ต้องการในท้องตลาดอย่างมาก ทำให้ผู้ประกอบการทิ้งรายเก่า

และรายใหม่ผันตัวมาผลิตจำนวนมาก มีการเร่งการผลิตและนำเข้าผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ ทำความสะอาดมือ เพื่อให้มีผลิตภัณฑ์ฯ เพียงพอกับความต้องการ จึงไม่ตระหนักถึงการแสดงฉลากที่ถูกต้องตามกฎหมาย แสดงให้เห็นว่าการจัดแจ้งรายละเอียดเครื่องสำอางก่อนออกสู่ท้องตลาด ไม่สามารถรับรองได้ว่า ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและปลอดภัยมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดและแสดงฉลากถูกต้อง แม้ว่าการมีเลขที่ใบรับจดแจ้งอาจไม่สามารถรับรองได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นปลอดภัย หรือมีประสิทธิภาพทั้งหมด แต่การมีเลขจดแจ้งนั้นสามารถตรวจสอบไปยังแหล่งที่มาของสถานที่ผลิต หรือนำเข้าซึ่งผู้ประกอบการทำการจดแจ้งรายละเอียดไว้ได้ อีกทั้งผู้บริโภคยังได้รับสิทธิคุ้มครองจาก สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหากได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง

การวิจัยครั้งนี้พบว่าพฤติกรรมกรเข้าถึงแหล่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์ฯ ช่องทางที่มีผู้รู้จักและเคยใช้งานมากที่สุด (ร้อยละ 75.3) ได้แก่ ช่องทางเว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ขณะที่ช่องทางที่มีผู้รู้จักและเคยใช้งานน้อยที่สุด (ร้อยละ 10.1) ได้แก่ ช่องทาง ไลน์ออฟฟิศเซียล “@FDAThai” ดังนั้นจึงควรประชาสัมพันธ์การสืบค้นข้อมูลช่องทาง ไลน์ออฟฟิศเซียล “@FDAThai” เพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้จำหน่าย และผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีการประชาสัมพันธ์ได้ง่าย อีกทั้งสามารถตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์ฯ เบื้องต้นได้เช่นกัน เนื่องจากช่องทางไลน์ออฟฟิศเซียลเป็นช่องทางที่ประชาชนมักใช้งานอยู่เป็นประจำเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ (60) ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะสามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ได้โดยตรงและมีความรวดเร็ว อีกทั้งเป็นช่องทางที่สามารถติดต่อสื่อสารได้สองทางซึ่งแตกต่างกับช่องทางอื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว

นอกจากนี้ผลการตรวจสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit ในการวิจัยครั้งนี้พบผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐาน โดยพบสารห้ามใช้เมทานอล จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 0.7) โดยเป็นผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีเลขที่ใบรับจดแจ้งจำนวน 1 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 0.4) และผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดแจ้ง จำนวน 1 ผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 20.0) ซึ่งผลิตภัณฑ์ฯ ที่พบเมทานอลแสดงฉลากไม่ถูกต้องทั้งหมด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อชิรญาณ ชูฤทธิ์(45) ที่ตรวจสอบชนิดของแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบ Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit เช่นกัน พบผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐาน เนื่องจากพบเมทานอลในกลุ่มที่มีฉลากและจดแจ้งถูกต้อง จำนวน 1 ตัวอย่าง (ร้อยละ 1.2) จากตัวอย่างทั้งหมด 84 ตัวอย่าง และกลุ่มที่มีฉลากหรือจดแจ้งไม่ถูกต้อง ยกเลิกการจดแจ้งหรือไม่พบในฐานข้อมูล จำนวน 2 ตัวอย่าง (ร้อยละ 2.38)(45) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษร ประสงค์กุล และคณะ(41) ซึ่งใช้ข้อมูลจากผลการตรวจสอบที่จำหน่ายเครื่องสำอางและผลการตรวจวิเคราะห์เครื่องสำอางชนิดที่ใช้กับผิวหนังที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง โดยใช้ชุดทดสอบเบื้องต้น ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2559 ในอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ ได้

สรุปว่าเครื่องสำอางที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง มีโอกาสที่จะพบการปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตราย (41) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสิฐศักดิ์ วุฒิอติเรก และคณะ(42) ที่พบว่าครีมทาหน้าขาว ที่ตรวจพบสารปรอทซึ่งเป็นสารห้ามใช้ในเครื่องสำอาง ในเทศบาลนครสวรรค์ ระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน 2558 เกือบทั้งหมดมีการแสดงฉลากไม่ครบถ้วนและส่วนใหญ่ไม่มีการระบุเลขที่ใบรับจดทะเบียน (42) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรราชพร คงชื่น และ สงวน ลือเกียรติบัณฑิต(43) ที่พบว่าเครื่องสำอาง สำหรับผิวหน้ามีการปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตราย 127 ตัวอย่าง (ร้อยละ 60.5) จากตัวอย่าง 210 ตัวอย่าง โดยเป็นที่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง/ไม่แสดงฉลาก ร้อยละ 71.7 และปัจจัยที่สัมพันธ์กับ เครื่องสำอางที่มีการปนเปื้อนสารห้ามใช้อย่างมีนัยสำคัญ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงฉลาก ไม่ถูกต้อง การไม่แสดงเลขที่ใบรับจดทะเบียนหรือการแสดงเลขที่ใบรับจดทะเบียนปลอมหรือถูกยกเลิกอีกด้วย (43) ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าผลิตภัณฑ์ผ่านมาตรฐานในแง่การไม่พบสารห้ามใช้มากกว่างานวิจัย ก่อนหน้าอาจเนื่องมาจากในช่วงที่เก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเป็นช่วงที่ หน่วยงานภาครัฐมีความเข้มงวดทางกฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมากขึ้นผลิตภัณฑ์ เครื่องสำอางชนิดอื่น ๆ ที่ผ่านมา

เมื่อจำแนกผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากปริมาณเอทานอลน้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียน ร้อยละ 21.5 และกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีเลขที่ ใบรับจดทะเบียน ร้อยละ 40.00 จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่ผ่านมาตรฐานเนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์ น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด พบในกลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่ไม่มีเลขที่ใบรับจดทะเบียนมากกว่ากลุ่มที่มีเลขที่ ใบรับจดทะเบียนเช่นกัน และเมื่อจำแนกตามการแสดงฉลากพบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ฯ ที่แสดงฉลากถูกต้อง ผ่านมาตรฐานเนื่องจากปริมาณเอทานอลมากกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร ร้อยละ 78.5 และไม่ผ่าน มาตรฐานเนื่องจากปริมาณเอทานอลน้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร ร้อยละ 18.1 สอดคล้องกับ งานวิจัย อชิรญาณ ชูฤทธิ์ ที่พบว่าผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่ไม่ผ่านมาตรฐาน มีความเข้มข้นของเอทิลแอลกอฮอล์น้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร ในกลุ่มที่มีฉลากและจดทะเบียน ถูกต้อง จำนวน 7 ตัวอย่าง (ร้อยละ 8.3) จากตัวอย่างทั้งหมด 84 ตัวอย่าง กลุ่มที่มีฉลากหรือจดทะเบียน ไม่ถูกต้อง ยกเลิกการจดทะเบียน หรือไม่พบในฐานข้อมูล จำนวน 21 ตัวอย่าง (ร้อยละ 25.0)(45) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการพบผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านมาตรฐาน ทั้งในด้านการพบสารห้ามใช้ที่เป็นอันตราย และความเข้มข้นเอทานอลน้อยกว่า ร้อยละ 70 โดยปริมาตร ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากถูกต้องหรือ เลขจดทะเบียนสมบูรณ์ น้อยกว่ากลุ่มที่มีฉลากไม่ถูกต้องหรือเลขจดทะเบียนไม่สมบูรณ์หรือไม่มีเลขจดทะเบียน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการส่งตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่พบเมทานอลหรือปริมาณแอลกอฮอล์ น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยปริมาตร ตรวจวิเคราะห์ยืนยันผลทางห้องปฏิบัติการ ด้วยข้อจำกัด ด้านงบประมาณและปริมาณตัวอย่างจำนวนไม่เพียงพอ ทั้งนี้กรณีผลิตภัณฑ์ฯ ไม่ผ่านมาตรฐานผู้วิจัย ได้แจ้งผลการทดสอบกลับไปยังผู้จำหน่ายที่ดำเนินการเก็บตัวอย่างมาเพื่อให้แจ้งการจำหน่ายทันทีและ

ประสานไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่เป็นสถานที่ตั้งของสถานที่ผลิตหรือนำเข้า ตามที่แสดงในฉลากเพื่อดำเนินการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ ณ สถานที่ผลิตต่อไป เพื่อเป็นการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

การวิจัยครั้งนี้ไม่พบผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงในฉลากผลิตภัณฑ์ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558(28) เนื่องจากสถานที่จำหน่ายที่เก็บข้อมูลในครั้งนี้ คือร้านขายยาแผนปัจจุบัน ซึ่งมีมาตรฐานขั้นพื้นฐานคือ หลักวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชน (Good Pharmacy Practice : GPP) ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557(8) ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาผ่อนผันให้ร้านยารายเก่ามีระยะเวลาปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐาน(10) ดังที่เรียกในงานวิจัยว่าร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP และร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข ซึ่งข้อกำหนดหนึ่งตามหลักเกณฑ์ GPP สำหรับร้าน ขย. 1 กำหนดให้ต้องมีระบบตรวจสอบยาที่หมดอายุหรือเสื่อมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้มีไว้ ณ จุดจ่ายยา ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวเป็น Critical defect ร้านขายยาจะต้องมีระบบตรวจสอบวันหมดอายุอย่างน้อย 1 ระบบ โดยอาจใช้โปรแกรมลงข้อมูลวันหมดอายุยาเมื่อมีการรับสินค้าเข้าและมีการตั้งค่าแจ้งเตือนล่วงหน้าก่อนวันที่ยาหมดอายุ หรือระบบการตรวจสอบวันหมดอายุด้วยการลงบันทึกในสมุด แม้เป็นวิธีการแบบดั้งเดิม แต่ก็สามารถใช้ระบบดังกล่าวได้เช่นกัน ซึ่งต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวตั้งแต่ GPP ขั้นที่ 1 รวมถึงร้านยาคุณภาพ(36) ต้องมีระบบตรวจสอบวันหมดอายุยาเช่นเดียวกัน ดังนั้นร้าน ขย. 1 ทุกแห่งทั้ง ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข และร้านยาคุณภาพ ต้องมีระบบตรวจสอบวันหมดอายุยาและผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้มีผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุการใช้คงเหลืออยู่ในร้าน จึงต้องรีบส่งคืนผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายก่อนที่ผลิตภัณฑ์จะหมดอายุและไม่สามารถส่งคืนได้ทำให้ต้องสูญเสียมูลค่าสินค้าไป ประกอบกับในช่วงเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้อยู่ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือจำนวนมากทำให้สินค้ามีการจำหน่ายอย่างรวดเร็ว จึงมีการหมุนเวียนสินค้าอยู่เสมอจึงไม่มีการเก็บสินค้าคงเหลือไว้ในร้านเป็นระยะเวลานานทำให้ไม่พบผลิตภัณฑ์ฯ ที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงในฉลาก

เนื่องจากแอลกอฮอล์มีคุณสมบัติที่สามารถระเหยได้ ดังนั้นปริมาณความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ที่คงอยู่ในผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือขณะวางจำหน่ายนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิเช่น สภาวะการเก็บรักษา ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าผลิตภัณฑ์ฯ ส่วนใหญ่มีการเก็บรักษาบริเวณชั้นวางสินค้าภายในร้านส่วนใหญ่เก็บบริเวณที่ไม่มีแสงแดดส่องถึง และเป็นบริเวณที่มีเครื่องปรับอากาศพร้อมเทอร์โมมิเตอร์ ซึ่งสอดคล้องตามมาตรฐาน GPP อย่างไรก็ตามพบส่วนน้อยวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ฯ ด้านนอกร้านบริเวณที่มีแสงแดดส่องถึงไม่มีเครื่องปรับอากาศและ

เทอร์โมมิเตอร์ ประกอบกับในช่วงเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้อยู่ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ความต้องการผลิตภัณฑ์ฯ มีจำนวนมาก ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้ปัจจัยด้านสภาวะการเก็บรักษาจึงอาจไม่มีผลรบกวนความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์ฯ ที่นำมาทดสอบ นอกจากนี้ปัจจัยเรื่องบรรจุภัณฑ์ หรือ Packaging เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากขวดและฝาบรรจุภัณฑ์แต่ละชนิดมีผลป้องกันการระเหยของแอลกอฮอล์ได้แตกต่างกัน เช่น ขวดสเปร์ยแบบอัดก๊าซ ทำมาจากโลหะที่มีคุณสมบัติป้องกันการระเหยรั่วซึมได้ดีกว่าขวดพลาสติก(24) ดังนั้นปัจจัยเรื่องบรรจุภัณฑ์อาจมีผลต่อความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ที่คงเหลืออยู่ภายหลังจากการเก็บไว้ระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ยังมิได้มีการเก็บข้อมูลชนิดบรรจุภัณฑ์ที่เก็บรักษาผลิตภัณฑ์ฯ

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือเข้ามาจำหน่ายในบ้าน ขย. 1

เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในบ้านขายยาพบว่าเกณฑ์ฯ ที่ถูกเลือกมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขจดแจ้งเครื่องสำอาง (ร้อยละ 35.5) แตกต่างกับการศึกษาของ ธนัชพันธ์ มโนสิทธิศักดิ์ ที่พบว่าผู้ประกอบการร้านขายยาให้น้ำหนักการตัดสินใจเลือกซื้อเวชภัณฑ์ยาภาพรวมด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก และเมื่อพิจารณาหัวข้อย่อยผู้ประกอบการให้น้ำหนักการตัดสินใจมากที่สุดอันดับแรกคือ มีฉลากและคำอธิบายวิธีใช้โดยละเอียดเข้าใจง่าย(54) เนื่องจากการศึกษาของ ธนัชพันธ์ มโนสิทธิศักดิ์ เป็นการตัดสินใจซื้อเวชภัณฑ์ยา ซึ่งการใช้ยาแต่ละชนิดมีวิธีใช้หลากหลายแตกต่างกัน อีกทั้งรูปแบบผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ภายในและใช้ภายนอก ผู้ประกอบการจึงให้ความสำคัญกับการแสดงฉลากและวิธีใช้มากที่สุด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์สำหรับทำความสะอาดมือ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุประสงค์การใช้ชัดเจนเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ภายนอกร่างกายซึ่งประชาชนทราบวิธีใช้อย่างแพร่หลายอยู่แล้ว

เมื่อจำแนกร้าน ขย. 1 ตามมาตรฐานร้านขายยาพบว่า ร้านยาคุณภาพ ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข มีการเลือกเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ อันดับหนึ่งมากที่สุดเหมือนกัน คือ ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง ซึ่งผลการศึกษาคความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้านขายยาและเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าเกณฑ์ฯ หัวข้อฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอางไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้งเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปรู้จักและสามารถตรวจสอบได้ง่าย ทั้งนี้ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามาตรฐานร้านขายยาที่แตกต่างกันมีการเลือกเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์อันดับหนึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ยี่ห้อ แบรินด์ ($p = 0.007$) , ฉลากมีวันที่ผลิตและหมดอายุ ($p = 0.021$) , ฉลากมีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต ($p = 0.024$) เนื่องจากผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในบ้านขายยามีความหลากหลายทั้งกลุ่มผู้ที่เป็นเภสัชกรและไม่ใชเภสัชกร จึงอาจใช้เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ หัวข้อ ยี่ห้อหรือแบรินด์ ฉลากมีวันที่ผลิตและหมดอายุ และ

ฉลากมีชื่อ-ที่อยู่ผู้ผลิต แตกต่างกันในร้าน ขย. 1 ที่มีมาตรฐานแตกต่างกัน ซึ่งตามแนวคิดร้านยาคุณภาพ คือร้านยาที่มีมาตรฐานการให้บริการด้านยาและสุขภาพที่ดีมีคุณภาพ โดยพัฒนามาตรฐานด้านต่าง ๆ มากกว่าที่กฎหมายกำหนด เน้นสิ่งสำคัญต้องเป็นร้านขายยาที่มีเภสัชกรอยู่ปฏิบัติการตลอดเวลาที่เปิดทำการจริงและการบริการที่มีคุณภาพโดยเภสัชกรทั้งในส่วนของผลิตภัณฑ์และส่วนของบริการข้อมูล(36) ส่วนร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP คือ ร้านขายยาที่ได้รับอนุญาตหลังกฎกระทรวง การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน พ.ศ. 2556(9) บังคับใช้ (25 มิถุนายน 2557) ดังนั้นต้องปฏิบัติตาม GPP เน้นการอยู่ปฏิบัติการของเภสัชกรตามเวลาทำการ โดยเวลาทำการเท่ากับเวลาปฏิบัติการของเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ทำให้เภสัชกรให้ความสำคัญกับการอยู่ปฏิบัติการในร้านขายยามากขึ้น จึงมีบทบาทเกี่ยวกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพเข้ามาจำหน่ายในร้านขายยามากขึ้น สอดคล้องกับความคาดหวังของเภสัชชุมชนต่อการปฏิบัติงานในร้านยาเดี่ยวที่พบว่า เภสัชกรส่วนใหญ่มีความคาดหวังด้านภาระหน้าที่ ด้านการบริหารคลังยา ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อย่อยด้านหนึ่งคือการคัดเลือกและจัดหายาอยู่ในระดับมากที่สุด(53) ส่วนร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข คือ ร้านขายยาที่ได้รับอนุญาตก่อนกฎกระทรวงฯ(9) มีผลบังคับใช้ เป็นร้านยารายเก่า ซึ่งผู้รับอนุญาตอาจไม่ใช่เภสัชกร เนื่องจาก พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510 ไม่ได้กำหนดให้ผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันต้องเป็นเภสัชกรเพียงแต่ต้องจัดให้มีเภสัชกรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ(25) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของปารีชาติ แก้วอ่อน และคณะ สรุปว่าร้านยาคุณภาพมีผู้ให้บริการที่เป็นเภสัชกร (ร้อยละ 88.9) มากกว่าร้านยาทั่วไป (ร้านยาที่มีใช้ร้านยาคุณภาพ) (ร้อยละ 35.7)(50) เนื่องจากการศึกษาของ ปารีชาติ แก้วอ่อน และคณะ ได้ทำการศึกษา ก่อนกฎกระทรวงฯ บังคับใช้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลด้านการเป็นเภสัชกรกับเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้านขายยาพบว่า เกณฑ์ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA) ($p = 0.043$) เนื่องจากผู้ที่ทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ ที่เป็นเภสัชกรอาจให้ความสำคัญกับหลักฐานเชิงประจักษ์ด้านผลวิเคราะห์ของคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน เนื่องจากเภสัชกรมีความรู้เชิงลึกในการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้วยเอกสารหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งตระหนักถึงการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อรวมถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งหากผู้บริโภคได้รับผลิตภัณฑ์ไม่ผ่านมาตรฐานหรือไม่มีประสิทธิภาพ อาจได้รับอันตรายหรือผลข้างเคียงจากการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นแทน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าสัดส่วนประเภทผู้รับอนุญาตตามใบอนุญาตเป็นบุคคลธรรมดา มากกว่านิติบุคคล ประมาณ 2 เท่า ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (ข้อมูลปี 2557)(37) ที่สัดส่วนร้านขายยาของผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือเป็นเชนสโตร์ (Chain Store) ประมาณ ร้อยละ 10 ของจำนวนร้านขายยาแผนปัจจุบันทั้งหมดขณะนั้นและเป็นร้าน

ขายยาเดี่ยว (Stand-alone) ของผู้ประกอบการเอสเอ็มอี ร้อยละ 90(37) ข้อมูลจากกรุงเทพมหานคร (ข้อมูลปี 2565)(39) ภาพรวมแนวโน้มตลาดยาเติบโตขึ้น 3 - 5% ประกอบกับในปี พ.ศ. 2565 เป็นปีที่ครบกำหนดระยะเวลาผ่อนผันสำหรับร้านขายยารายเก่าที่ได้รับอนุญาตก่อนกฎกระทรวงฯ บังคับใช้ ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข ต้องปฏิบัติตาม GPP เต็มรูปแบบ(9) จึงทำให้มีร้านขายยารายเก่ายกเลิกและเภสัชกรกลุ่มหนึ่งมีความสนใจทำธุรกิจร้านขายยามากขึ้น(38) ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีที่ทำให้เภสัชกรจะอยู่ประจำร้านขายยาตามที่ได้รับอนุญาตมากขึ้น ซึ่งตามความคาดหวังของผู้รับบริการจากร้านขายยามีความคาดหวังจะได้รับบริการจากเภสัชกร เนื่องจากเภสัชกรเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยา(57) อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510(25) ไม่ได้กำหนดให้ผู้รับอนุญาตต้องเป็นเภสัชกรและไม่กำหนดเวลาเปิดทำการของร้านขายยา ผู้รับอนุญาตสามารถขออนุญาตเปิดทำการในช่วงเวลาใดก็ได้ เช่น ขออนุญาตเปิดทำการเวลา 17.00 – 21.00 น. จึงยังพบว่ามีพฤติกรรม “เภสัชกรชวนป้าย” หรือเภสัชกรไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ส่งมอบยาในร้านขายยาตามเวลาทำการ ตามฐานข้อมูลการดำเนินคดีกับร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2565(35) ยังคงพบความผิดข้อหาเภสัชกรผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการไม่อยู่ประจำสถานที่ขายยาตามเวลาทำการ ฝ่าฝืนมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 จึงควรมีการสร้างมาตรฐานของเภสัชกรให้ทำหน้าที่บริการทางเภสัชกรรมชุมชนอยู่ปฏิบัติการที่ร้านขายยารวมถึงทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพเข้ามาจำหน่ายในร้านขายยามากขึ้น เพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างความน่าเชื่อถือตามมาตรฐานร้านขายยาประเทศไทย และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคต่อวิชาชีพเภสัชกรรม เพื่อความปลอดภัยในการใช้ยารวมถึงผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้บริโภคอีกด้วย

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การตรวจสอบชนิดและปริมาณแอลกอฮอล์ด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายเป็นการตรวจสอบเบื้องต้นเพื่อให้มีความสะดวกและรวดเร็วเหมาะกับการตรวจสอบในภาคสนาม และเพื่อเป็นการคัดกรองคุณภาพเบื้องต้น ลดการสูญเสียเงินไปอย่างไม่คุ้มค่าหากได้รับผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีคุณภาพ แต่การใช้ชุดทดสอบอย่างง่ายมีความถูกต้องแม่นยำน้อยกว่าผลวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการและอาจมีสารรบกวนการทดสอบได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถนำผลการทดสอบไปใช้ประกอบการดำเนินคดีตามกฎหมายได้

2. ชุดทดสอบอย่างง่าย (Q-E-S-T 3-in-1 Alcohol Test Kit) มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอลได้ จึงทำให้มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่พบแอลกอฮอล์ชนิดไอโซโพรพานอลไม่สามารถสรุปผลได้ว่าผ่านมาตรฐานหรือไม่

3. การเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือในการวิจัยครั้งนี้ เก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์ฯ ที่ซื้อการค้าไม่ซ้ำเติม จึงไม่ได้เก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์จากร้าน ขย. 1 ทุกแห่งในจังหวัด

นนทบุรี การวิจัยครั้งนี้จึงไม่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานร้าน ขย. 1 กับคุณภาพผลิตภัณฑ์ แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ควรมีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพเข้ามาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันเบื้องต้น โดยให้เภสัชกรทำหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพเข้ามาจำหน่ายในร้านขายยา และให้ผู้รับอนุญาตถือปฏิบัติด้วย

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ควรมีการส่งเสริมให้ร้านขายยามีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ต้องดำเนินงานตรวจเฝ้าระวังความปลอดภัย มีแผนปฏิบัติงานเชิงรุก ในการตรวจสอบการแสดงฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ รวมถึงผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภทอื่น ๆ หลังออกสู่ท้องตลาดอย่างต่อเนื่องและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งในสถานที่ผลิตและสถานที่จำหน่ายเครื่องสำอาง

3. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของการผลิตหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือและเครื่องสำอางประเภทอื่น ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานและถูกต้องตามกฎหมาย และควรมีการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนทั้งผู้บริโภครวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชน มีส่วนร่วมกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าปฏิบัติถูกต้อง โดยสร้างความตระหนักถึงการตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์ การตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้ง และการแสดงฉลากอยู่เป็นประจำ หากพบข้อบกพร่องให้แจ้ง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบต่อไป

4. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางการสืบค้นข้อมูลในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพช่องทาง โอน์ ออฟฟิศเซียล (@FDAThai) ให้เภสัชกรรวมทั้งประชาชนรู้จักอย่างแพร่หลายเพิ่มขึ้น

5. ควรมีการเผยแพร่ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ตรวจพบเพื่อให้ผู้ประกอบการตื่นตัว มีความระมัดระวัง โดยประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีความสะดวก หลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มวัย

6. ควรมีการนำระบบตรวจสอบวันหมดอายุของยาที่ร้านขายยาถือปฏิบัติอยู่แล้วมาใช้กับการตรวจสอบวันหมดอายุของผลิตภัณฑ์สุขภาพอื่น ๆ ภายในร้านขายยาด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือด้วยชุดทดสอบอย่างง่ายเบื้องต้น เพื่อจำแนกผลิตภัณฑ์กลุ่มที่มีความเสี่ยงไม่ผ่านมาตรฐานในสถานที่จำหน่ายรูปแบบอื่น ๆ นอกจากร้านขายยา

2. ศึกษาบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อการเก็บรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ซึ่งบรรจุภัณฑ์มีหลากหลายรูปแบบ อาจมีผลต่อการรั่วซึมของแอลกอฮอล์ และส่งผลต่อความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ที่มีการเก็บไว้ ณ สถานที่จำหน่าย

3. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกรณีเลขที่ใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง การแสดงฉลากเครื่องสำอางตามที่กฎหมายกำหนดกับคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อาจนำไปต่อยอดเพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประเภทอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

1. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 7 ต.ค. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/ind_world.php.
2. ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รายงานโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 9 พ.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
<https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no311-091163.pdf>.
3. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 27 ก.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_km/handout001_12032020.pdf.
4. เนชั่นออนไลน์. เจลล้างมือ สมุทรสาคร พบส่วนผสม "เมทิลแอลกอฮอล์" อัตราสูง 2563 [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 30 ก.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.nationtv.tv/main/content/378779192>.
5. ผลทดสอบเจลแอลกอฮอล์. ตลาดซื้อนิตยสารออนไลน์ [อินเทอร์เน็ต]. 2563;230. [เข้าถึงเมื่อ 20 ก.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://chaladsue.com/article/3420>.
6. กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี, ฐานข้อมูลรายงานการรับเรื่องร้องเรียนจังหวัดนนทบุรี. 2563.
7. ชะอรสิน สุขศรีวงศ. ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. คัดเลือกยาคุณภาพเข้าโรงพยาบาลทำกันอย่างไร [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 11 ต.ค. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
<https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/329/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%98%E0%B8%B5%E0%B8%84%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A5/>.
8. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ อุปกรณ์ และวิธีปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131. ตอนพิเศษ 223 ง (ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557).
9. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510. กฎกระทรวง การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน พ.ศ. 2556, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130. ตอนที่ 126 ก (ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2556).
10. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดระยะเวลาผู้รับอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน และผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตขาย

- ยาแผนปัจจุบัน พ.ศ. 2556, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134. ตอนพิเศษ 215 ง (ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2560).
11. กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. ฐานข้อมูลรายงานใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี. 2563: นนทบุรี กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข.
 12. กองยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. สลิตีใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยา ประจำปี พ.ศ. 2562. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 10 ธ.ค. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
www.fda.moph.go.th/sites/drug/Shared%20Documents/Statistic/Licensee-20190828.pdf.
 13. World Health Organization. *Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19)* [internet]. 2022 [cited 24 oct 2022]. Available from: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>.
 14. สิญธร บุญยธโรกุล; กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับการทำลายเชื้อ. บทความวิชาการเพื่อการศึกษาต่อเนื่องทางเภสัชศาสตร์, [อินเทอร์เน็ต]. 2563. [เข้าถึงเมื่อ 8 ธ.ค. 2563] เข้าถึงได้จาก:
https://ccpe.pharmacycouncil.org/index.php?option=article_detail&subpage=article_detail&id=877
 15. โปยม วงศ์ภูวรักษ์, วิบูล วงศ์ภูวรักษ์, เสน่ห์ แก้วนพรัตน์, นัฏฐา แก้วนพรัตน์. นำยาฆ่าเชื้อในช่วงวิกฤตโควิด-19 [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 7 ธ.ค. 2563] เข้าถึงได้จาก:
https://www.pharmacy.psu.ac.th/COVID19_article1_psu.pdf.
 16. พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137. ตอนพิเศษ 48 ง (ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563).
 17. กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รู้หรือไม่รู้เชื้อไวรัสอยู่ได้นานแค่ไหน [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 2564]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=2702368036525930&set=pb.100064524979252.-2207520000>.
 18. กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1) กระทรวงสาธารณสุข. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 2564]. เข้าถึงได้จาก:
<http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8115>.
 19. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการเฝ้าระวังและสอบสวนโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 2565];: 49-51. เข้าถึงได้จาก:
https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_srvt/g_srvt_221264.pdf.

20. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข กำหนดลักษณะของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย พ.ศ. 2563, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137. ตอนพิเศษ 54 ง (ลงวันที่ 9 มีนาคม 2563).
21. วรณพร ศรีสุคนธ์รัตน์ (เรียบเรียง); สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. สารต้านเชื้อจุลินทรีย์ที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุข. 2558. หน้า. 13-4.
22. Centers of Disease Control and Prevention. *Fire Safety and Alcohol-Based Hand Sanitizer (ABHS) [internet].* 2019 [cited 3 Aug 2022]. Available from: <https://www.cdc.gov/handhygiene/firesafety/index.html>.
23. Xiao S, Yuan Z, and H. Y. *Disinfectants against SARS-CoV-2: A Review* Pub Med [internet] 2022;14(8): Available from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36016342/>.
24. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. ภาชนะบรรจุอาหาร (*Food Packaging*) [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 11 ต.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก: https://www.fda.moph.go.th/sites/food/Shared%20Documents/GMP/GMPKM_8.pdf.
25. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 84. ตอนที่ 101/ฉบับพิเศษ ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2510).
26. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116. ตอนที่ 38 ง (ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2542).
27. พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้านแผนปัจจุบัน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2555, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129. ตอนพิเศษ 74 ง (ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2555).
28. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132. ตอนที่ 86 ก (ลงวันที่ 8 กันยายน 2558).
29. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอาง พ.ศ. 2561, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135. ตอนพิเศษ 117 ง (ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2561).
30. กลุ่มกำกับดูแลเครื่องสำอางก่อนออกสู่ตลาด สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. หลักเกณฑ์การพิจารณาการจดทะเบียนเครื่องสำอาง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2564) [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 5 ธ.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.fda.moph.go.th/sites/Cosmetic/SitePages/Permission.aspx>.
31. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558. ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอาง พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136. ตอนพิเศษ 172 ง (ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2562).
32. พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558. ประกาศคณะกรรมการเครื่องสำอาง เรื่อง ฉลากของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ พ.ศ. 2563, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137. ตอนพิเศษ

- 305 ง (ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2563).
33. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางปฏิบัติและการแสดงฉลาก เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 14 ก.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก:
<https://cosmetic.fda.moph.go.th/media.php?id=520139841011326976&name=alcohol.pdf>.
 34. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. ฐานข้อมูลการจดแจ้งเครื่องสำอางประเภท แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ. 2565.
 35. กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. ฐานข้อมูลรายงานการ ดำเนินคดี สถานที่ขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี. 2565.
 36. สำนักงานรับรองรักษาคุณภาพ สภาเภสัชกรรม. แนวคิดพื้นฐานของร้านยาคุณภาพ [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึง เมื่อ 11 ต.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก:
<https://papc.pharmacycouncil.org/index.php?option=aboutus&subpage=history>.
 37. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. ธุรกิจร้านขายยา [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 11 ต.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก:
<https://thaipublica.org/wp-content/uploads/2016/06/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%93%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%98%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%82%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%A2%E0%B8%B2.pdf>.
 38. ประชาชาติธุรกิจ. เพลิดเพลินกางแผนเติบโตปี'65 ชูค้าค้าต่อยอดร้านขายยา [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 11 ต.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/marketing/news-823364>.
 39. กรุงเทพธุรกิจ. ชิงเดือดตลาดยา 2 แสนล้าน คาดปีโต 3-5% ร้านเฟรนไชส์ร้านยารายเล็ก [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 11 ต.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.bangkokbiznews.com/business/1004721>.
 40. สมจิตร์ ทองสุขดี, ณัฐสิริ หนูตา, ชีรยา วรปาณี. สถานการณ์และการจัดการด้านความปลอดภัยของ เครื่องสำอางในจังหวัดสุโขทัย. วารสารอาหารและยา. 2561;25(1):61-71.
 41. เกษร ประสงค์กุล, ชิตชนก เรือนก้อน. การวิเคราะห์สถานการณ์การปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่เป็นอันตรายใน เครื่องสำอางสำหรับผิวหน้าในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ.2556-2559. วารสารเภสัช กรรมไทย. 2560;9(2):362-9.
 42. วิสิฐศักดิ์ วุฒิอดิเรก, วชิราภรณ์ พุ่มเกตุ. การศึกษาปริมาณสารปรอทในครีมทาหน้าที่จำหน่ายในพื้นที่ เทศบาลนครสวรรค. วารสารอาหารและยา. 2559;23(1):28-33.
 43. วรชพร คงชื่น, สงวน ลือเกียรติบัณฑิต. การพัฒนาเกณฑ์ประเมินความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารห้ามใช้ที่ เป็นอันตรายในเครื่องสำอางสำหรับผิวหน้า. วารสารเภสัชกรรมไทย. 2564;13(4):814-24.
 44. เอมวดี บุญประชม, น้ำริน อยู่กิจดิษฐ์, นิสสรณ์ เอกบุตร, นุชจิรา พงศ์นิมิตประเสริฐ, นพรัตน์ นันทรัตนพงศ์.

- การตรวจสอบสารปรอทแอมโมเนียและไฮโดรควิโนน ในครีมทาหน้าขาวที่วางจำหน่ายในอำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม. วารสารไทยโภชนาการ. 2556;8(1):1-8.
45. อธิรญาณ์ ชูฤทธิ์. คุณภาพของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่ได้รับ บริจาคในสถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารอาหารและยา. 2565;29(3):62-73.
46. นิลวรรณ อยู่ภักดี, ฐิตาภา โคสินธุ์, ชนานันท์ โคมศรี. สถานการณ์ฉลากเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของ แอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือที่จำหน่ายออนไลน์. วารสารอาหารและยา. 2565;29(2):57-66.
47. เบญจวรรณ ไหว้วสกุล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพมาตรฐานของเครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของ แอลกอฮอล์เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 [ปริญญาฉบับพิมพ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2565.
48. เมษะภา วิวน, วงเดือน นาคนิยม. การทดสอบความถูกต้องของวิธีวิเคราะห์ปริมาณแอลกอฮอล์ในผลิตภัณฑ์ ที่มีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบเพื่อสุขอนามัยสำหรับมือด้วยวิธีแก๊สโครมาโทกราฟี. วารสาร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. 2563;62(3):268-80.
49. นันทน์ภัส ธิติศักดิ์สกุล, โรจน์ แพงมา, อีสริย์ พลละสินธุ์เดชา, ภูวนาท หมิ่นไธสง, รพี จรุงศิริวัฒน์, สุภาวดี ดาวดี, และคณะ. การวิเคราะห์ปริมาณแอลกอฮอล์ในตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดมือที่มีแอลกอฮอล์ เป็นส่วนประกอบจากจังหวัดขอนแก่น. วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน. 2564;17(3):59-73.
50. ปาริชาติ แก้วอ่อน, สงวน ลือเกียรติบัณฑิต, วรบุษ แสงเจริญ. ร้านยาที่ได้รับการรับรองจากสภาเภสัชกรรม และร้านยาแผนปัจจุบันทั่วไปมีคุณภาพแตกต่างกันหรือไม่. วารสารเภสัชกรรมไทย. 2555;4(2):39-64.
51. ระพีพรรณ ฉลองสุข, ชิมิพร แสงจันทร์, ณิชฎกานต์ พุทธิศิลป์พรสกุล, ทวีติยา ชัยสุวรรณรัตน์, ปิยนันท์ เหลืองพูนลาภ. การสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยา ต่ออุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการร้านยา คุณภาพ. วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์. 2550;22(1):43-53.
52. ณิชฎกรณ์ ทรงสิริสุข, นิลวรรณ อยู่ภักดี. การสำรวจกิจกรรมการปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพของเภสัชกรในร้านขาย ยาแผนปัจจุบันทั่วประเทศไทย. วารสารเภสัชกรรมไทย. 2560;9(2):307-20.
53. บุรินทร์ ต ศรีวงษ์, พิษญาภรณ์ พงศ์พุทธานุกร, ศิริภัสสร วิเศษวิทย์สกุล, ชัดติยา นำเกียรติสกุล. ความ คาดหวังของเภสัชชุมชนต่อการปฏิบัติงานในร้านยาเดี่ยว. วารสารไทยโภชนาการ. 2562;14(2):31-45.
54. ธนัชพันธ์ มโนสิทธิศักดิ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเวชภัณฑ์ยาของผู้ประกอบการร้านขายยาใน เขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 2565;5(1):53-66.
55. สุขฤดี เกษมพิพัฒน์กุล. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการร้านยาที่มีต่อบริษัทผลิตและจัด จัดจำหน่ายเวชภัณฑ์ยา กรณีศึกษา: บริษัท ที. แมน ฟาร์มา จำกัด [ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต], กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ; 2557.
56. พันธุ์ศักดิ์ อัครวาณิชย์. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเวชภัณฑ์ยาของบุคลากรทางการแพทย์ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา [ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. อยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา;

- 2550.
57. อาริยา มั่นอ่วม, ชิตตะวัน ชนะกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านขายยาของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. *Journal of Modern Learning Development*. 2565;7(8): 134-42.
 58. เยาวภา ปฐมศิริกุล, ศุภณัฐ กิจไพฑูรย์, อมรรัตน์ ศรีวานันตี, สิริกุล ประเสริฐสมบุญ. พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านขายยาของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานีในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*. 2564;12(2):68-88.
 59. ทิพวรรณ อาริยวงศ์สถิตย์, กฤษฎา มุฮัมหมัด. พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านขายยาของผู้บริโภคในจังหวัดนครนายก. *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา*. 2563;:928-42.
 60. รสสุคนธ์ สุกลมเมตตา. การรับรู้และการตอบสนองการสื่อสารการตลาดผ่านไลน์ออฟฟิเชียลแอดแคมเปญเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2557.
 61. ภาควิชาเภสัชเวชและเภสัชพันธุศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *Q-E-S-T 3-in-1 ALCOHOL TEST KIT*. ประเทศไทย Certificate No.:CO-0141-20. 25632557. 31 ก.ค. 2563. 2563.
 62. กรุงเทพธุรกิจ. จุฬาฯ พัฒนา 'เคส' สายลับจับแอลกอฮอล์! ทดสอบเบื้องต้นชี้คุณภาพ [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 11 ก.พ. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/tech/921805>.
 63. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แอลกอฮอล์ที่ใช้ปลอดภัยและได้ผลจริงหรือ? [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 30 ต.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.chula.ac.th/highlight/51400/>.
 64. สมชาย วรกิจเกษมสกุล. ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 10 พ.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://pws.npru.ac.th/pheerathano/data/files/ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.pdf>.

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ
ที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

**แบบบันทึกการตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ
ที่จำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน จังหวัดนนทบุรี**

ชื่อร้านขายยา.....อำเภอ.....

คำชี้แจง โปรดแสดงเครื่องหมาย ลงใน แต่ละข้อที่ตรงกับข้อมูลที่ตรวจพบ

หัวข้อ	ผลิตภัณฑ์ลำดับที่
1 ชื่อผลิตภัณฑ์ภาษาไทย (โปรดระบุ)
1.1 ชื่อผลิตภัณฑ์ มีข้อความที่ห้ามใช้ ต่อไปนี้หรือไม่	☐ 1.1.1 ปลอดภัยจากเชื้อโรค ☐ 1.1.2 ฆ่าเชื้อโรค ☐ 1.1.3 Anti-Bacteria ☐ 1.1.4 Anti-Virus ☐ 1.1.5 ปริมาณ (%) แอลกอฮอล์ ☐ 1.1.6 ไม่มี
1.2 ชื่อผลิตภัณฑ์ตรงตามที่จดแจ้งหรือไม่ (ตรวจสอบจาก www.fda.moph.go.th/Application “อย.ตรวจเลข”)	☐ 1.2.1 ตรง ☐ 1.2.2 ไม่ตรง โปรดระบุ.....
2.1 เลขที่ใบรับจดแจ้ง (โปรดระบุ)	☐ 2.1.1 มี โปรดระบุ..... ☐ 2.1.2 ไม่มี
2.2 สถานะใบรับจดแจ้ง ตามที่ตรวจสอบจาก www.fda.moph.go.th/ Application “อย.ตรวจเลข”)	☐ 2.2.1 อนุมัติ / คงอยู่ ☐ 2.2.2 สิ้นสภาพ / หมดอายุ ☐ 2.2.3 อื่นๆ โปรดระบุ.....

หัวข้อ	ผลิตภัณฑ์ลำดับที่
3.1 ชื่อและที่ตั้ง ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าและชื่อ ผู้ผลิตและประเทศที่ผลิต (กรณีนำเข้า) หรือไม่ 3.2 ชื่อและที่ตั้ง ผู้จำหน่าย 3.3 ข้อมูลตรงตามที่จัดแจ้งหรือไม่	☐ 3.1.1 มี โปรตระบุ ☐ 3.1.2 ไม่มี ☐ 3.2.1 มี โปรตระบุ ☐ 3.2.2 ไม่มี ☐ 3.3.1 ตรง ☐ 3.3.2 ไม่ตรง โปรตระบุ
4.1 ฉลากระบุส่วนประกอบ หรือไม่ 4.2 ชนิดแอลกอฮอล์ที่แสดงในฉลาก 4.3 ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ (ชนิดเดียวหรือชนิดผสม) ที่แสดงในฉลาก	☐ 4.1.1 มี ☐ 4.1.2 ไม่มี ☐ 4.2.1 เอทานอล/ เอทิลแอลกอฮอล์ ☐ 4.2.2 ไอโซโพรพานอล/ ไอโซโพรพิล แอลกอฮอล์ ☐ 4.2.3 เอทานอล และ ไอโซโพรพานอล ☒ 4.2.4 ระบุข้อความ “แอลกอฮอล์” เท่านั้น โดย ไม่ระบุชนิดแอลกอฮอล์ ☐ 4.2.5 อื่นๆ โปรตระบุ..... ☐ 4.3.1 แอลกอฮอล์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 โดย ปริมาตร (% v/v) (ตามประกาศฯใหม่) ☐ 4.3.2 ร้อยละ 70 โดยปริมาตร (%v/v) ☐ 4.3.3 อื่นๆ โปรตระบุพร้อมหน่วย..... ☐ 4.3.4 กรณีแอลกอฮอล์หลายชนิด ระบุ ปริมาณแอลกอฮอล์แต่ละชนิดหรือไม่ ถ้ามี โปรตระบุ..... ☐ 4.3.4 ไม่ระบุ
5. ฉลากระบุปริมาณสุทธิหรือไม่	☐ 5.1 มี ☐ 5.2 ไม่มี

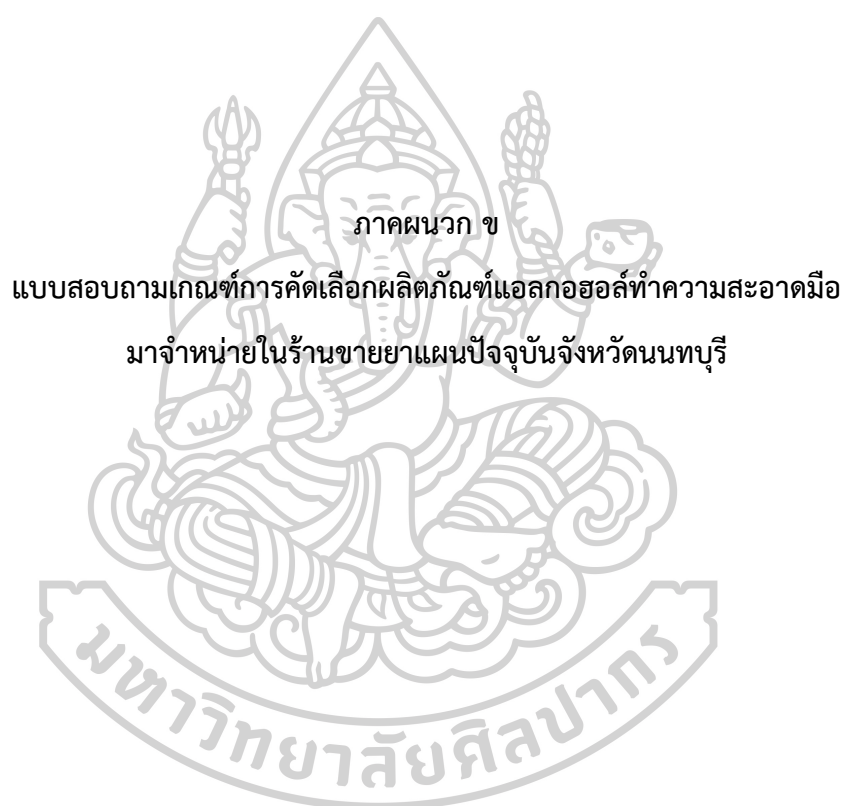
หัวข้อ	ผลิตภัณฑ์ลำดับที่
6.1 ฉลากระบุ วิธีใช้ หรือไม่ 6.2 วิธีใช้ ระบุ ข้อความต่อไปนี้ หรือไม่	☐ 6.1.1 มี ☐ 6.1.2 ไม่มี ☐ 6.2.1 ใช้ทำความสะอาดมือโดยถูให้ทั่วมือ ไม่น้อยกว่า 20 วินาที แล้วทิ้งไว้ให้แห้ง (ตามประกาศฯ ใหม่) ☐ 6.2.2 ใช้ทำความสะอาดผิวหนัง ☐ 6.2.3 ใช้ทำความสะอาดผิวกาย/ ผิวหนัง ☐ 6.2.4 ใช้ทำความสะอาดพื้นผิว ฝาผนัง อุปกรณ์ ☐ 6.2.5 อื่นๆ โปรดระบุ
*7. ฉลากพบข้อความแสดง สรรพคุณ ไม่ตรงต่อความจริง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ หรือข้อความที่ห้ามใช้ ต่อไปนี้หรือไม่	☐ 7.1 ชื่อโรค เช่น COVID-19, Coronavirus ☐ 7.2 ชื่อเชื้อโรคชนิดต่างๆ เช่น <i>E.coli</i> , <i>Pseudomonas aeruginosa</i> ☐ 7.3 ข้อความที่สื่อถึงการฆ่าเชื้อ ปลอดภัยจากเชื้อ เช่น ฆ่า/Kill, ปลอดภัย/Safe ☐ 7.4 พบข้อความอื่นนอกเหนือจากข้างต้น โปรดระบุ..... ☐ 7.5 ไม่พบ
8. ประเภทหรือชนิดของเครื่องสำอาง ระบุ “เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ เพื่อสุขอนามัยสำหรับมือ” (ตามประกาศฯ ใหม่) หรือไม่	☐ 8.1 ใช่ ☐ 8.2 ไม่ใช่ โปรดระบุ ☐ 8.3 ไม่ระบุ
9. เลข/อักษรแสดงครั้งที่ผลิต (Lot.)	☐ 9.1 มี ☐ 9.2 ไม่มี
10. วันที่ ผลิต	☐ 10.1 มี ☐ 10.2 ไม่มี
11.1 วันที่ หมดอายุ 11.2 ผลิตภัณฑ์หมดอายุ หรือไม่	☐ 11.1 มี ☐ 11.2 ไม่มี ☐ 11.2.1 หมดอายุ ☐ 11.2.2 ไม่หมดอายุ (ระบุวันที่หมดอายุ)

หัวข้อ	ผลิตภัณฑ์ลำดับที่
12. คำเตือน	☐ 12.1 มี (ข้อความตามประกาศฯใหม่ : ห้ามเก็บที่อุณหภูมิเกิน 40°C ห้ามใช้ใกล้เปลวไฟ, หากใช้ในเด็กเล็กควรมีผู้ใหญ่ดูแลอย่างใกล้ชิดและเก็บให้พ้นมือเด็กเล็ก, หากเกิดอาการ ระคายเคืองหรือผิดปกติ ควรหยุดใช้และปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร) ☐ 12.2 มี ข้อความ อื่น ๆ โปรดระบุ
13.1 สถานที่เก็บรักษาผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ฯ เป็นอย่างไร 13.2 แสงแดดส่องถึงบริเวณเก็บผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ฯ หรือไม่ 13.3 มีการควบคุมอุณหภูมิ บริเวณที่เก็บผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ฯ หรือไม่	☐ 13.1.1 เก็บบริเวณชั้นวางสินค้าในสถานที่ขายยา ☒ 13.1.2 เก็บในห้องเก็บสำรองยาเวชภัณฑ์ โดยเฉพาะ ☒ 13.1.3 เก็บปะปนกับสิ่งของอื่นที่ไม่เกี่ยวกับสินค้าที่จำหน่ายในร้านขายยา เช่น ห้องพักผ่อน ☐ 13.2.1 แสงแดดส่องถึง แต่มีมาตรการป้องกัน เช่น ติดฟิล์มกรองแสง ☒ 13.2.2 แสงแดดส่องถึง แต่ไม่มีมาตรการป้องกัน ☐ 13.2.3 ไม่มีแสงแดดไม่ส่อง ☐ 13.3.1 มีการติดแอร์และเทอร์โมมิเตอร์ พร้อมแบบบันทึกอุณหภูมิ ☐ 13.3.2 ไม่ติดแอร์ แต่มีเทอร์โมมิเตอร์พร้อมแบบบันทึกอุณหภูมิ ☐ 13.3.3 ไม่ติดแอร์ ไม่มีเทอร์โมมิเตอร์
14. ฉลากแสดงข้อความ มองเห็น อ่านได้ชัดเจน หรือไม่	☐ 14.1 ชัดเจน ☐ 14.2 ไม่ชัดเจน (โปรดระบุ หัวข้อ รายละเอียดข้อความที่ไม่ชัดเจน เช่น ข้อความ Lot. Number สี่เดียวกับฉลาก).....

หัวข้อ	ผลิตภัณฑ์ลำดับที่
15. ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่เก็บจากร้านขายยา 15.1 มีขนาดบรรจุ เท่าไร (โปรดระบุ) 15.2 มีจำนวน เท่าไร (โปรดระบุ)	ขนาดบรรจุ จำนวน
16. ชนิดแอลกอฮอล์ที่พบจากการทดสอบ ด้วย ชุด ทด สอบ บอ ย่าง ง่า ย (เฉพาะเจ้าหน้าที่ สสจ.นนทบุรี บันทึก ข้อมูล)	☐ 16.1 เอทานอล/เอทิลแอลกอฮอล์ ☐ 16.2 ไอโซโพรพานอล/ไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ ☐ 16.3 เมทานอล/เมทิลแอลกอฮอล์

หมายเหตุ

* หมายถึง หัวข้อ 7 : การแสดงสรรพคุณที่หลากหลาย สามารถแสดงข้อความ ✓ “ลดการสะสมของเชื้อโรค/แบคทีเรีย, ลดปริมาณเชื้อ/ Anti-Bacteria, Anti-Bacterial” ได้หากผู้จัดแจ้งมีหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกโดยหน่วยงานราชการ หรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 หากพบการแสดงข้อความดังกล่าวให้แนะนำผู้คัดเลือกผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายว่าให้ขอเอกสารหลักฐานดังกล่าวจากผู้ผลิต ทั้งนี้ ✗ ไม่อนุญาตให้แสดงชื่อโรค หรือชื่อเชื้อโรค ชนิดต่าง ๆ หรือข้อความที่สื่อให้เข้าใจว่าปลอดภัยจากเชื้อโรค เช่น COVID-19, Coronavirus, Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa, ฆ่า/Kill และ ปลอดภัย/Safe เป็นต้น

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ
มาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

แบบสอบถามเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ

มาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยาแผนปัจจุบัน โดยขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ที่มีหน้าที่คัดเลือกผลิตภัณฑ์ฯ เข้ามาจำหน่ายในร้านขายยาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลนี้จะปกปิดเป็นความลับไม่อ้างอิงถึงบุคคลที่ตอบและไม่มีผลเกี่ยวข้องกับการตรวจประเมินสถานที่หรือการต่ออายุใบอนุญาตขายยาแต่อย่างใด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของร้านขายยา

คำชี้แจง โปรดแสดงเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าคำตอบที่ตรงกับข้อมูลของร้านขายยาของท่านมากที่สุด

1. ประเภทผู้รับอนุญาต
 - 1.1 บุคคลธรรมดา 1.2 นิติบุคคล (บริษัท)
2. ประเภทของร้านขายยาในปัจจุบัน
 - 2.1 ร้านยาคุณภาพ
 - 2.2 ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP ครบทุกข้อ (GPP ขั้นที่ 3) (ได้รับอนุญาตหลัง 25 มิ.ย. 57 หรือมีความพร้อมตามเกณฑ์ที่กำหนด)
 - 2.3 ร้านขายยาที่ผ่านเกณฑ์ GPP อย่างมีเงื่อนไข (GPP ขั้นที่ 2) (ได้รับอนุญาตก่อน 25 มิ.ย.57)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดแสดงเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าคำตอบที่ตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

1. เพศ 1.1) ชาย 1.2) หญิง
2. อายุ (โปรดระบุ) ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
 - 3.1) มัธยมศึกษา
 - 3.2)ปริญญาตรี คณะเภสัชศาสตร์
 - 3.3) ปริญญาตรี โปตรระบุ สาขา
 - 3.4) ระดับเทียบเท่าปริญญาตรี โปตรระบุ สาขา
 - 3.5) ปริญญาโท โปตรระบุ สาขา
 - 3.6) อื่น ๆ โปตรระบุ

4. สถานะหรือตำแหน่งของท่านในร้านขายยา (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ตำแหน่ง)

- 4.1) เจ้าของร้าน
- 4.2) ผู้รับอนุญาต ตามใบอนุญาตขายยา
- 4.3) ผู้ดำเนินกิจการ ตามใบอนุญาตขายยา (กรณี บริษัท)
- 4.4) เกสเซอร์ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ
- 4.5) ผู้จัดการร้าน/สาขา
- 4.6) พนักงานภายในร้าน
- 4.7) อื่น ๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ 3 เกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายในร้านขายยา

คำชี้แจง ข้อ 1. โปรดระบุตัวเลขเรียงลำดับ 1 ถึง 3 ในช่องหน้าข้อความที่เป็นเกณฑ์สำคัญมากที่สุดที่ท่านใช้ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ (เช่น เจลล้างมือ)

(1 หมายถึง เกณฑ์สำคัญมากที่สุด และ 2 หมายถึง เกณฑ์สำคัญมาก และ 3 หมายถึง เกณฑ์สำคัญปานกลาง)

ข้อ 1. เกณฑ์ที่มีผลต่อการคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ (เช่น เจลล้างมือ) มาจำหน่ายในร้านขายยาของท่าน 3 ลำดับแรกคือข้อใดบ้าง (โปรดระบุตัวเลข ลำดับที่ 1 ถึง 3 หนึ่งหมายเลขระบุหน้าข้อความได้ 1 ข้อ)

อันดับ	เกณฑ์การคัดเลือก
	1) ราคา
	2) โปรโมชั่น หรือ ส่วนลด
	3) ยี่ห้อ แบรินด์
	4) ผลิตภัณฑ์มีการโฆษณา หรือ ยี่ห้อที่มีลูกค้าเรียกหา
	5) ช่องทางการจำหน่ายสะดวก สั่งซื้อง่าย
	6) ชื่อบริษัท ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่าย เป็นที่รู้จัก
	7) ฉลากผลิตภัณฑ์มีเลขจดแจ้งเครื่องสำอาง
	8) ฉลากผลิตภัณฑ์มีวันที่ผลิต และหมดอายุ
	9) ฉลากผลิตภัณฑ์มีการแสดงชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์
	10) ฉลากผลิตภัณฑ์มีชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต
	11) ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย ด้วยตนเอง

อันดับ	เกณฑ์การคัดเลือก
	12) การหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ ที่ออกโดยหน่วยงานราชการ หรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025
	13) การมีใบรายงานผลวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ (COA)
	14) ลักษณะภาชนะบรรจุของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม น่าใช้ พกพาสะดวก
	15) ลักษณะทางกายภาพ เช่น สี กลิ่น เนื้อผลิตภัณฑ์ มีความสวยงาม หอม น่าใช้

คำชี้แจง ข้อ 1 - 10 โปรดแสดงเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของท่านมากที่สุด

- การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายท่านเคยตรวจสอบการแสดงข้อความ เลขที่ใบรับจดแจ้งบนฉลากหรือไม่
 1.1) ทุกครั้ง 1.2) เคย บางครั้ง 1.3) ไม่เคย
- การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายท่านเคยตรวจสอบการแสดงข้อความ วันที่ผลิตและวันหมดอายุบนฉลากหรือไม่
 2.1) ทุกครั้ง 2.2) เคย บางครั้ง 2.3) ไม่เคย
- การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายท่านเคยตรวจสอบการแสดงข้อความ ชื่อและที่อยู่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย บนฉลาก หรือไม่
 3.1) ทุกครั้ง 3.2) เคย บางครั้ง 3.3) ไม่เคย
- การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่ายท่านเคยพิจารณาการแสดงข้อความ ชนิดและความเข้มข้นแอลกอฮอล์ บนฉลาก หรือไม่
 4.1) ทุกครั้ง 4.2) เคย บางครั้ง 4.3) ไม่เคย
- การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่าย ท่านเคยขอหลักฐานการทดสอบประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ ที่ออกโดยหน่วยงานราชการหรือห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองตาม ISO 17025 หรือไม่
 5.1) ทุกครั้ง 5.2) เคย บางครั้ง 5.3) ไม่เคย

6. การคัดเลือกผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือมาจำหน่าย ท่านเคยตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (เช่น ตรวจสอบชนิดหรือความเข้มข้นแอลกอฮอล์) ด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย (Test Kits) หรือไม่ (โปรดระบุคำตอบบนเส้นประเพิ่มเติม)

- 6.1) ทุกครั้ง : โปรดระบุ ชื่อชุดทดสอบ (Test Kits) หรือวิธีการทดสอบที่ใช้ และระบุ
ประเด็นที่ตรวจสอบ.....
- 6.2) เคย บางครั้ง : โปรดระบุ ชื่อชุดทดสอบ (Test Kits) หรือวิธีการทดสอบที่ใช้ และระบุ
ประเด็นที่ตรวจสอบ.....
- 6.3) ไม่เคย : โปรดระบุ เหตุผลที่ทำให้ท่านไม่ทดสอบด้วยชุดทดสอบเบื้องต้น
.....

7. ท่านรู้จักและเคยเข้า เว็บไซต์ “www.fda.moph.go.th” ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เช่น ตรวจสอบเลขที่ใบรับจดแจ้ง (โปรดระบุคำตอบบนเส้นประเพิ่มเติม) หรือไม่

- 7.1) รู้จัก และเคยเข้าเว็บไซต์ : โปรดระบุหัวข้อหรือประเด็นที่ท่านตรวจสอบ
- 7.2) รู้จัก แต่ไม่เคยเข้าเว็บไซต์ : โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านไม่ตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์
ในช่องทางดังกล่าว.....
- 7.3) ไม่รู้จัก

8. ท่านรู้จักและเคยเข้า เว็บไซต์ของกองเครื่องสำอาง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ หรือไม่

- 8.1) รู้จัก และเคยเข้าเว็บไซต์ : โปรดระบุหัวข้อหรือประเด็นที่ท่านตรวจสอบ
- 8.2) รู้จัก แต่ไม่เคยเข้าเว็บไซต์ : โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านไม่ตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์
ช่องทางดังกล่าว
- 8.3) ไม่รู้จัก

9. ท่านรู้จักและเคยใช้งาน แอปพลิเคชัน ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เช่น “แอปพลิเคชัน อย.ตรวจเลข” เพื่อตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ หรือไม่

- 9.1) รู้จัก และเคยใช้งาน โปรดระบุหัวข้อหรือประเด็นที่ท่านตรวจสอบ
- 9.2) รู้จัก แต่ไม่เคยใช้งาน โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านไม่ตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์ช่องทาง
ดังกล่าว
- 9.3) ไม่รู้จัก

10. ท่านรู้จักและเคยใช้งานช่องทาง **ไลน์ ออฟฟิศเขียว** (@FDAThai) ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ หรือไม่ (โปรดอธิบายคำตอบบนเส้นประเพิ่มเติม)

10.1) รู้จัก และเคยเข้าใช้งาน โปรดระบุหัวข้อหรือประเด็นที่ท่านตรวจสอบ

10.2) รู้จัก แต่ไม่เคยใช้งาน : โปรดระบุเหตุผลที่ทำให้ท่านไม่ตรวจสอบข้อมูลผลิตภัณฑ์ในช่องทางดังกล่าว

10.3) ไม่รู้จัก

ขอขอบพระคุณในความกรุณาตอบแบบสอบถามข้างต้น

ช่องทางการส่งแบบสอบถามกลับ

1. Line ID : aoraor128

2. จดหมาย : ที่อยู่ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ถ.รัตนธิเบศร์ ต.บางกระสอ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

3. อีเมลล์ : sopida.si3@gmail.com

4. ส่งด้วยตนเอง ณ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สสจ.นนทบุรี

ติดต่อสอบถาม โทรศัพท์ 02-950-3071-6 ต่อ 111, 091-741-8051

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

1. ภก. ประสาท ลีมดุษฎี

ข้าราชการบำนาญ

นายกสมาคมเภสัชสาธารณสุขแห่งประเทศไทย

2. ภญ. เพลิน จำแนกพล

เภสัชกรชำนาญการพิเศษ

กองส่งเสริมงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

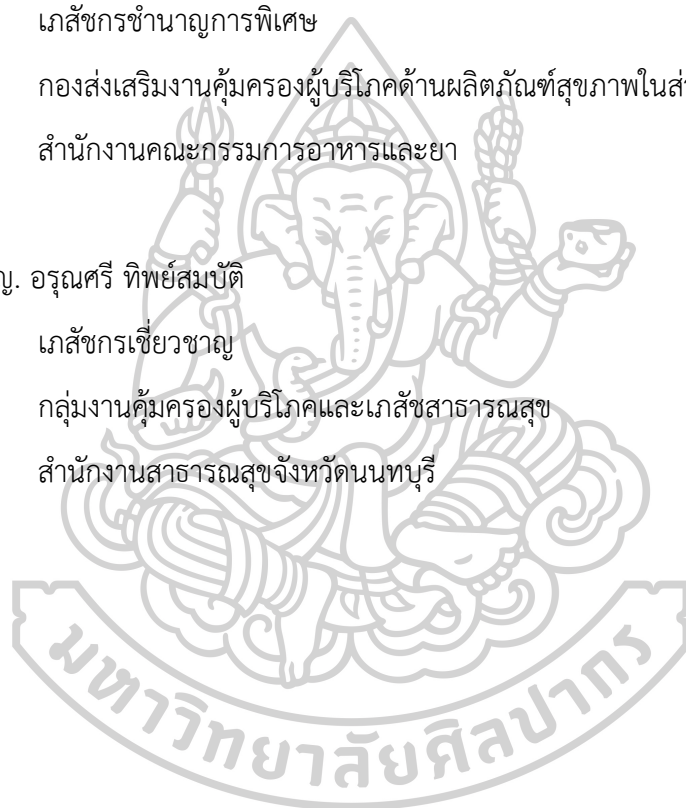
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

3. ภญ. อรุณศรี ทิพย์สมบัติ

เภสัชกรเชี่ยวชาญ

กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

ภาคผนวก ง
หนังสือรับรองการวิจัยในมนุษย์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภายใน 216004

ที่ อว 8603.16/1568

วันที่ 16 เมษายน 2564

เรื่อง ผลการพิจารณาการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นางสาวโสภิตา สิริยากร (นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์)

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัย เรื่อง เกณฑ์การคัดเลือกและคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่าย ในร้านขายยาแผนปัจจุบัน กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี (REC 64.0322-041-1226) ไปยังสำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร แล้วนั้น

บัดนี้ สำนักงานบริหารการวิจัยฯ ขอแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบว่า โครงการวิจัยดังกล่าว เข้าข่ายโครงการวิจัยที่ได้รับการยกเว้นการพิจารณา (Exemption review) จึงออกหนังสือรับรองให้กับโครงการวิจัยดังกล่าวตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ หากผู้วิจัยมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ นางสาวนฤมล นันทิวาวัฒน์ โทร (เบอร์สำนักงาน) 098-5479738 ภายใน 216004

(ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ศรีอมรศักดิ์)

ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

รหัสโครงการ: REC 64.0322-041-1226

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): เกณฑ์การคัดเลือกและคุณภาพผลิตภัณฑ์แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือที่จำหน่าย ในร้านขายยาแผนปัจจุบัน กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ): Criteria of Alcohol-based hand sanitizer Selection and Quality Products among Pharmacy in Nonthaburi Province

ผู้วิจัยหลัก: นางสาวโสภิญญา สิริยาก

สังกัด: คณะเภสัชศาสตร์

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 22 มีนาคม 2564
2. แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ฉบับภาษาไทย) เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 22 มีนาคม 2564
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 22 มีนาคม 2564
4. หนังสือแสดงเจตนายินยอมการเข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 22 มีนาคม 2564

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศ เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดภายในประเทศ

(ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ สุทธิมิตรศักดิ์)
ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

หมายเลขใบรับรอง COE 64.0331-045

วันที่รับรอง: 31 มีนาคม พ.ศ.2564

สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์

6 ถนนราชมรรคาใน ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทร 0-3425-5808 โทรสาร (Fax) : 0-3425-5808

email : su.ethicshuman@gmail.com

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	น.ส.โสภิญดา สิริยากร
วัน เดือน ปี เกิด	18 กุมภาพันธ์ 2535
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร

